

Ministerstwo Rodziny
i Polityki Społecznej

**INFORMACJA O FUNKCJONOWANIU CENTRÓW I KLUBÓW INTEGRACJI
SPOŁECZNEJ DZIAŁAJĄCYCH NA PODSTAWIE USTAWY
Z DNIA 13 CZERWCA 2003 R. O ZATRUDNIENIU SOCJALNYM
- ZA OKRES 2018-2019**

WARSZAWA, SIERPIEŃ 2020

SPIS TREŚCI

WYKAZ SKRÓTÓW	2
WSTĘP.....	3
1. PODMIOTY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO W POLSCE	5
1.1. Instytucje tworzące podmioty zatrudnienia socjalnego.....	5
1.2. Liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego	7
1.3. Centra integracji społecznej	8
1.4. Kluby integracji społecznej	13
2. DZIAŁALNOŚĆ PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO	16
2.1. Zadania realizowane przez centra integracji społecznej.....	17
2.2. Zadania realizowane przez kluby integracji społecznej.....	19
3. UCZESTNICY PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO.....	23
3.1. Uczestnicy centrów integracji społecznej.....	24
3.2. Uczestnicy klubów integracji społecznej	27
4. FINANSE PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO.....	29
4.1. Finansowanie centrów integracji społecznej	31
4.2. Finansowanie klubów integracji społecznej	40
5. RESORTOWE PROGRAMY MINISTRA RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ WSPOMAGAJĄCE DZIAŁALNOŚĆ PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH W ZAKRESIE ZWALCZANIA WYKLUCZENIA I AKTYWIZACJI	44
5.1. Program pn. „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020” – edycja 2018.....	44
5.2. Program pn. „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo” – edycja 2019.....	47
6. STRUKTURA ZATRUDNIENIA W PODMIOTACH ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO	51
6.1. Zatrudnienie w centrach integracji społecznej.....	51
6.2. Zatrudnienie w klubach integracji społecznej	53
7. UWARUNKOWANIA MAJĄCE WPŁYW NA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PRZEZ PODMIOTY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO	55
8. KATALOG DOBRYCH PRAKTYK	64
9. DZIAŁALNOŚĆ RADY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO.....	87
10. PODSUMOWANIE.....	89
SPIS WYKRESÓW I TABEL.....	91

WYKAZ SKRÓTÓW

CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS, Centrum	centrum integracji społecznej
DES	Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej w MRPiPS
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
ESIS	sektor ekonomii społecznej i solidarnej
EURES	Europejska Sieć Służb Zatrudnienia
FP	Fundusz Pracy
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IPZS	indywidualny program zatrudnienia socjalnego
Informacja	Informacja o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej działających na podstawie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym - za okres 2018-2019
JST	jednostka samorządu terytorialnego
KPRES	Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. Ekonomia Solidarności Społecznej
KIS	klub integracji społecznej
MOPR	miejski ośrodek pomocy rodzinie
MOPS, OPS	miejski ośrodek pomocy społecznej, ośrodek pomocy społecznej
MRPiPS	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej
OHP	Ochotnicze Hufce Pracy
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PO WER	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój
PUP	powiatowy urząd pracy
UZS, ustawa o zatrudnieniu socjalnym	ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176)
woj.	województwo
PZS	Podmiot zatrudnienia socjalnego
OPS	Ośrodek pomocy społecznej
PCPR	Powiatowe centrum pomocy rodzinie
Absolwent	Absolwent klubu integracji społecznej

Obowiązek przedstawienia przez Radę Ministrów organom władzy ustawodawczej **Informacji o funkcjonowaniu centrów i klubów integracji społecznej** (Informacja), wynika z art. 18c ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 176). Prezentowany materiał jest szóstą edycją Informacji, która obejmuje lata 2018-2019¹. Informacja została przygotowana z wykorzystaniem Raportu z badań i analiz przeprowadzonych, na zlecenie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, przez Instytut Pracy i Spraw Socjalnych². Materiał badawczy stanowiły zagregowane dane z 2018 r. i - w miarę dostępności – z 2019 r. (część danych nie została przedstawiona z uwagi na konieczność ich weryfikacji), a także dane z okresu 2015-2017, które w Informacji zostały wykorzystane dla zobrazowania zmian zachodzących w obszarze podmiotów zatrudnienia socjalnego³.

Ponadto do przygotowania Informacji wykorzystano materiał prezentujący dobre praktyki podmiotów zatrudnienia socjalnego, który powstał w ramach projektu „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej”.⁴

Ustawa z o zatrudnieniu socjalnym weszła w życie 14 sierpnia 2003 r. wprowadzając do obrotu prawnego centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej oraz instytucję zatrudnienia wspieranego. Instrumenty te okazały się bardzo pomocne jako narzędzie wspierania osób wykluczonych społecznie w ich różnorodnych problemach, przede wszystkim zawodowych, ale także bardziej osobistych – społecznych i rodzinnych. Ustawa uznawana jest przez praktyków za ważne narzędzie prowadzenia polityki społecznej. Podczas kilkunastu lat obowiązywania przepisów ustawa o zatrudnieniu socjalnym poddawana była licznym nowelizacjom, łącznie 19 razy. Zmiany te dotyczyły zarówno samej ustawy, jak i zmian dokonywanych w innych aktach prawnych⁵.

Podmioty zatrudnienia socjalnego tj. CIS-y i KIS-y zajmują istotne miejsce na mapie podmiotów ekonomii społecznej, co zostało podkreślone w Krajowym Programie Rozwoju Ekonomii Społecznej. Program zakłada tworzenie spójnego systemu łączącego różne podmioty ekonomii społecznej i solidarnej, przedsiębiorców i podmioty publiczne w celu rozwijania i odbudowywania potencjału osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.⁶

¹ Prezentowane w *Informacji* dane obejmują wszystkie ww. jednostki, które spełniły ustawowy obowiązek sprawozdawczy niezależnie od tego, czy w okresie sprawozdawczym prowadziły omawianą działalność, czy też nie prowadziły takiej działalności.

² Raport *Funkcjonowanie Centrów i Klubów Integracji Społecznej w latach 2018-2019*, Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Zespół autorski w składzie: Agnieszka Sowa-Kofta, Paweł Poławski, Dariusz Zalewski, Warszawa 2020 r. W informacji wykorzystano obszernie fragmenty Raportu.

³ Materiały źródłowe wykorzystane w Raporcie obejmują: zagregowane w ramach CAS dane dotyczące działalności Centrów i Klubów Integracji Społecznej oraz informacje pozyskane z analiz i badań realizowanych w ramach projektów „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego” oraz „Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego”.

⁴ Projekt był współfinansowany przez MRPIPS w ramach programu Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020.

⁵ A. Stachowicz, M. Żołędowska, Ustawa o zatrudnieniu socjalnym. Komentarz. Stan prawny na 1 stycznia 2020 r., Warszawa 2020.

⁶ Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej do 2023 r. *Ekonomia Solidarności Społecznej*, Monitor Polski z 27 lutego 2019 r., uchwała nr 11 Rady Ministrów z dnia 31 stycznia 2019 r. zmieniająca uchwałę w sprawie przyjęcia programu pod nazwą „Krajowy Program Rozwoju Ekonomii Społecznej”.

Takie podejście służy tworzeniu ścieżek reintegracji prowadzących od wykluczenia społecznego do aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym. Oferowane wsparcie powinno zmieniać się wraz ze stopniem odbudowywania zdolności do samodzielnego wypełniania ról społecznych. Służyć temu powinno tworzenie połączeń międzyinstytucjonalnych, pozwalających na płynne przejście od zatrudnienia socjalnego do pracy w sektorze ekonomii społecznej, gdzie kontynuowane może być wsparcie reintegracyjne, lub – o ile to możliwe – do zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

Zasadniczym celem KPRES jest uczynienie z ekonomii społecznej i solidarnej istotnego instrumentu aktywnej polityki społecznej oraz wsparcia rozwoju społecznego i lokalnego, stąd konieczne jest prowadzenie stałego monitorowania aktywności CIS-ów i KIS-ów oraz ocena ich funkcjonowania.

Celem niniejszej Informacji jest przybliżenie problematyki zatrudnienia socjalnego wszystkim, którzy są zainteresowani tym tematem, poprzez prezentację danych obrazujących kondycję i aktywność centów i klubów integracji społecznej, prowadzących działalność w środowiskach lokalnych na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, którym podjęcie zatrudnienia przychodzi najtrudniej.

Informacje dotyczące funkcjonowania CIS-ów i KIS-ów są kluczowe dla prowadzenia polityki opartej na dowodach. Są one wykorzystywane do programowania rozwiązań strategicznych w obszarze zatrudnienia socjalnego i projektowania instrumentów wspierających rozwój podmiotów reintegracyjnych. Dane o CIS-ach i KIS-ach stanowią także szczególny zasób wiedzy pozwalający na weryfikację funkcjonowania tych podmiotów, a w dalszej kolejności udoskonalanie istniejących rozwiązań instytucjonalno-prawnych. Instytucja zatrudnienia socjalnego ukierunkowana na świadczenie usług z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej okazuje się niezbędnym i trwałym elementem, ciągle rozwijającej się ekonomii społecznej i solidarnej.

Nie można w tym miejscu pominąć znaczenia Rady Zatrudnienia Socjalnego, której zadaniem jest nie tylko opiniowanie projektów aktów prawnych, formułowanie propozycji zmian przepisów oraz podejmowanie ekspertyz i analiz w obszarze zatrudnienia socjalnego, ale także podejmowanie szeroko rozumianej współpracy instytucjonalnej, w tym z innymi organami doradczymi tj. Rada Rynku Pracy, Rada Pomocy Społecznej czy Rada Działalności Pożytku Publicznego.

Zakres dokumentu obejmuje informacje o:

- liczbie, charakterystyce oraz działalności podmiotów zatrudnienia socjalnego w Polsce,
- liczbie i charakterystyce uczestników,
- aspektach finansowych prowadzonej działalności,
- wielkości i strukturze zatrudnienia w podmiotach zatrudnienia socjalnego,
- uwarunkowaniach dotyczących prowadzenia działalności przez podmioty zatrudnienia socjalnego,
- programach i projektach dedykowanych podmiotom zatrudnienia socjalnego oraz
- działalności Rady Zatrudnienia Socjalnego.

1. PODMIOTY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO W POLSCE

Jak wskazano na wstępie, instytucja zatrudnienia socjalnego wprowadzona została do polskiego porządku prawnego ustawą o zatrudnieniu socjalnym. Zgodnie z intencją ustawodawcy pod pojęciem zatrudnienia socjalnego należy rozumieć zapewnianie osobom, w szczególności bezdomnym, uzależnionym od alkoholu lub narkotyków, chorym psychicznie, długotrwale bezrobotnym, zwalnianym z zakładów karnych, uchodźcom i osobom niepełnosprawnym⁷, możliwości uczestnictwa w zajęciach prowadzonych przez centra i kluby integracji społecznej.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym wyróżnia zatem dwa typy podmiotów zatrudnienia socjalnego tj. centra integracji społecznej i kluby integracji społecznej, określa zakres ich działania, a także definiuje krąg instytucji uprawnionych do ich tworzenia.

1.1. Instytucje tworzące podmioty zatrudnienia socjalnego

CIS może być tworzone przez wybrane podmioty sektora publicznego (samorządowego) oraz obywatelskiego (pozarządowego). Katalog podmiotów uprawnionych do tworzenia i prowadzenia CIS-u jest zamknięty. Do tworzenia i prowadzenia CIS-u uprawnione są:

- jednostki samorządu terytorialnego (gmina, powiat, województwo). CIS może być utworzone w formie: (1) jednostki budżetowej, lub (2) samorządowego zakładu budżetowego,
- organizacje pozarządowe,
- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego⁸.
- spółdzielnie socjalne osób prawnych⁹.

Instytucje tworzące CIS:

- JST
- Organizacje pozarządowe
- Podmioty Kościelne
- Spółdzielnie socjalne osób prawnych

Warto zwrócić uwagę na ewolucję katalogu instytucji tworzących CIS-y. Początkowo spośród podmiotów niepublicznych tylko organizacje posiadające status pożytku publicznego były uprawnione do zakładania centrów. Następnie w 2004 r. otwarto tę możliwość dla pozostałych organizacji pozarządowych. Spółdzielnie socjalne, choć tylko wybrane, wpisano do katalogu

⁷ Patrz art. 1 ust. 2 i 3 ustawy o zatrudnieniu socjalnym.

⁸ Patrz: art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (Dz.U. z 2020 r. poz. 1057).

⁹ Zastrzeżenie: w przypadku spółdzielni socjalnych CIS mogą tworzyć spółdzielnie zakładane przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1205, z późn. zm.), tj. spółdzielnie osób prawnych.

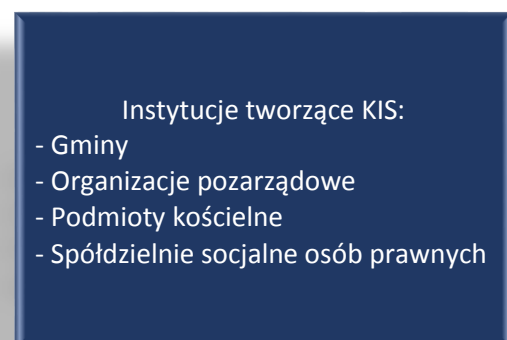
uprawnionych podmiotów dopiero w roku 2011. Również CIS-y samorządowe mogły być aż do 2010 r. tworzone jedynie na poziomie gminnym.

Typ instytucji tworzącej determinuje formę organizacyjną centrum integracji społecznej. Jednostka samorządu terytorialnego powołując CIS określa jego statut zawierający zasady funkcjonowania CIS-u, a następnie rada gminy /miasta/powiatu podejmuje uchwałę o powołaniu jednostki organizacyjnej. Jednostki samorządu terytorialnego powołując CIS, mają do wyboru formę jednostki budżetowej lub samorządowego zakładu budżetowego.

W przypadku podmiotów sektora pozarządowego wymagane jest utworzenie CIS-u jako jednostki wyodrębnionej organizacyjnie i finansowo w sposób zapewniający należyłą identyfikację pod względem organizacyjnym i finansowym, w stopniu umożliwiającym określenie przychodów, kosztów i wyników, z uwzględnieniem przepisów o rachunkowości. Podmioty uprawnione do założenia CIS-u określają jego statut, a następnie podejmują uchwałę walnego zgromadzenia bądź zarządu organizacji o prowadzeniu działalności w formie CIS-u. Także i w tym przypadku CIS nie jest niezależnym od instytucji tworzącej bytem prawnym i to ona jest w obrocie cywilnoprawnym stroną stosunków prawnych dotyczących CIS.¹⁰

Status CIS-u nadawany jest przez wojewodę właściwego ze względu na miejsce funkcjonowania Centrum w drodze decyzji administracyjnej na okres 5 lat.

Podobnie jak w przypadku CIS-u, katalog podmiotów uprawnionych do tworzenia KIS-u jest zamknięty. Do prowadzenia KIS-u uprawnione są:

- gminy-KIS powołany przez gminę, na podstawie uchwały rady gminy, może funkcjonować jako gminna jednostka organizacyjna bądź zostaje powołany w ramach istniejącej już jednostki organizacyjnej (KIS prowadzony jest najczęściej w ramach ośrodka pomocy społecznej, jako niewyodrębniona organizacyjnie i nieposiadająca osobowości prawnej komórka),

- organizacje pozarządowe, prowadzące działalność na rzecz osób wymienionych w art. 1 ust. 2 ustawy o zatrudnieniu socjalnym tj. osób podlegających wykluczeniu społecznemu – mogą utworzyć i prowadzić KIS w ramach swojej działalności statutowej,¹¹

- osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego¹²,

- spółdzielnie socjalne¹³.

¹⁰ A. Stachowicz, M. Żołędowska, op. cit., s. 18-20.

¹¹ A. Stachowicz, M. Żołędowska, op. cit., s. 69.

¹² Patrz: art. 3 ust. 3 pkt 1 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie.

¹³ Zastrzeżenie: w przypadku spółdzielni socjalnych KIS mogą tworzyć spółdzielnie zakładane przez podmioty, o których mowa w art. 4 ust. 2 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (Dz.U. z 2018 r. poz. 1205, z późn. zm.), tj. spółdzielnie osób prawnych.

1.2. Liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego

Liczba CIS-ów i KIS-ów funkcjonujących w latach 2018-2019 ustalona została w oparciu o dane zgromadzone w systemie CAS. Na koniec 2018 r. sprawozdanie¹⁴ złożyły 193 CIS-y i 293 KIS-y, a w 2019 r. sprawozdania zostały złożone przez 202¹⁵ CIS-y i 296 KIS-y.

W analizowanym okresie obejmującym lata 2016-2019 liczba podmiotów zatrudnienia socjalnego sukcesywnie wzrastała. Łącznie, w latach 2016-2019 liczba CIS-ów wykazanych w statystyce MRPiPS zwiększyła się o 23 jednostki, co oznacza wzrost o 12,8% w stosunku do 2016 r., natomiast liczba KIS-ów wzrosła o 26 jednostek, a więc o 9,6% w stosunku do 2016 r. W latach 2018-2019 liczba CIS-ów sprawozdających się w systemie CAS zwiększyła się o 4,7% (9 jednostek), natomiast KIS-ów o 1% (3 jednostki). Tak więc w kolejnych latach, w świetle raportów CAS, dynamika liczby KIS-ów spada, natomiast dynamika liczby CIS-ów utrzymuje się na stałym poziomie.

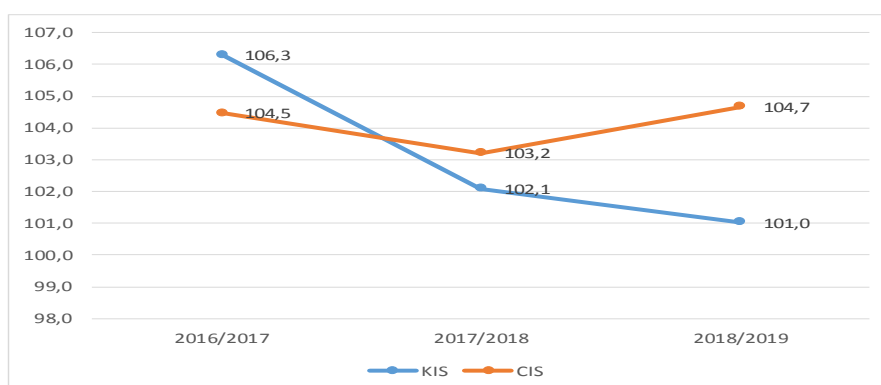
Wykres 1: Liczba CIS-ów i KIS-ów w latach 2016-2019

W 2018 r. obowiązek sprawozdawczy wypełniło łącznie 486 podmiotów, w tym 193 centra integracji społecznej i 293 kluby integracji społecznej, a w 2019 r. liczba podmiotów sprawozdających się wzrosła o 12 jednostek, i wynosiła łącznie 498 podmiotów, w tym 202 CIS-y i 296 KIS-ów.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Wykres 2: Dynamika zmian r/r liczby CIS-ów i KIS-ów w latach 2016-2019 (rok poprzedni=100)

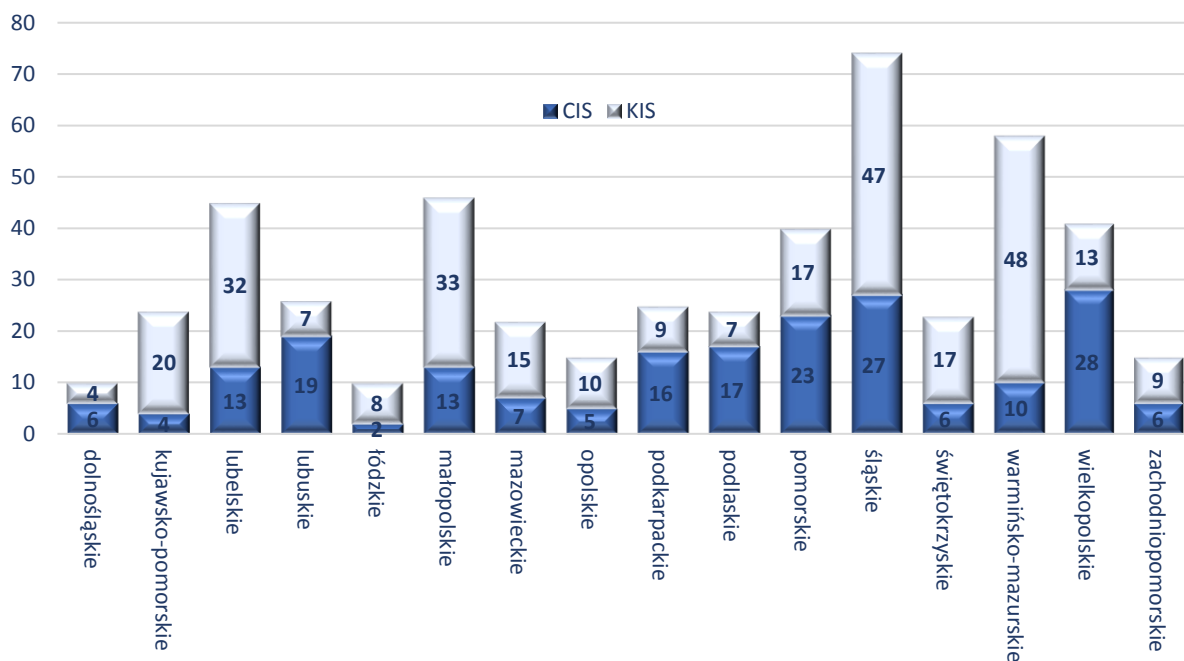
Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

¹⁴ (1) art. 5 ust. 4 pkt 2 UZS – CIS jest obowiązane przedstawiać corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, wojewodzie oraz jednostkom i podmiotom przyznającym dotacje Centrum, a także instytucji tworzącej sprawozdanie zawierające rozliczenie dotacji za rok poprzedni, efekty reintegracji zawodowej i społecznej, a także preliminarz wydatków i przychodów na rok bieżący związanych z wykonywaniem realizowanych w CIS usług. (2) art. 18a ust. 6 UZS - KIS przedstawia corocznie, nie później niż do dnia 31 marca, wojewodzie sprawozdanie zawierające rozliczenie dotacji za rok poprzedni oraz efekty reintegracji zawodowej i społecznej.

¹⁵ Z początkiem 2019 r. w rejestrach były 203 jednostki. Jeden CIS z województwa podkarpackiego zakończył formalnie działalność w marcu 2019 r. Nie jest ujęte w Informacji, ponieważ faktycznie nie prowadziło działalności.

W 2019 r. w przekroju województw najwięcej instytucji zatrudnienia socjalnego sprawozdało się ze swoich działań na terenie województwa śląskiego (27 CIS-ów i 47 KIS-ów), warmińsko-mazurskiego (10 CIS-ów i 48 KIS-ów), małopolskiego (13 CIS-ów i 33 KIS-ów) oraz lubelskiego (13 CIS-ów i 32 KIS-y). Najmniej podmiotów sprawozdających działania operuje na terenie województwa dolnośląskiego (6 CIS-ów i 4 KIS-y) oraz łódzkiego (2 CIS-y i 8 KIS-ów).

Wykres 3: Liczba CIS-ów i KIS-ów w województwach, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

1.3. Centra integracji społecznej

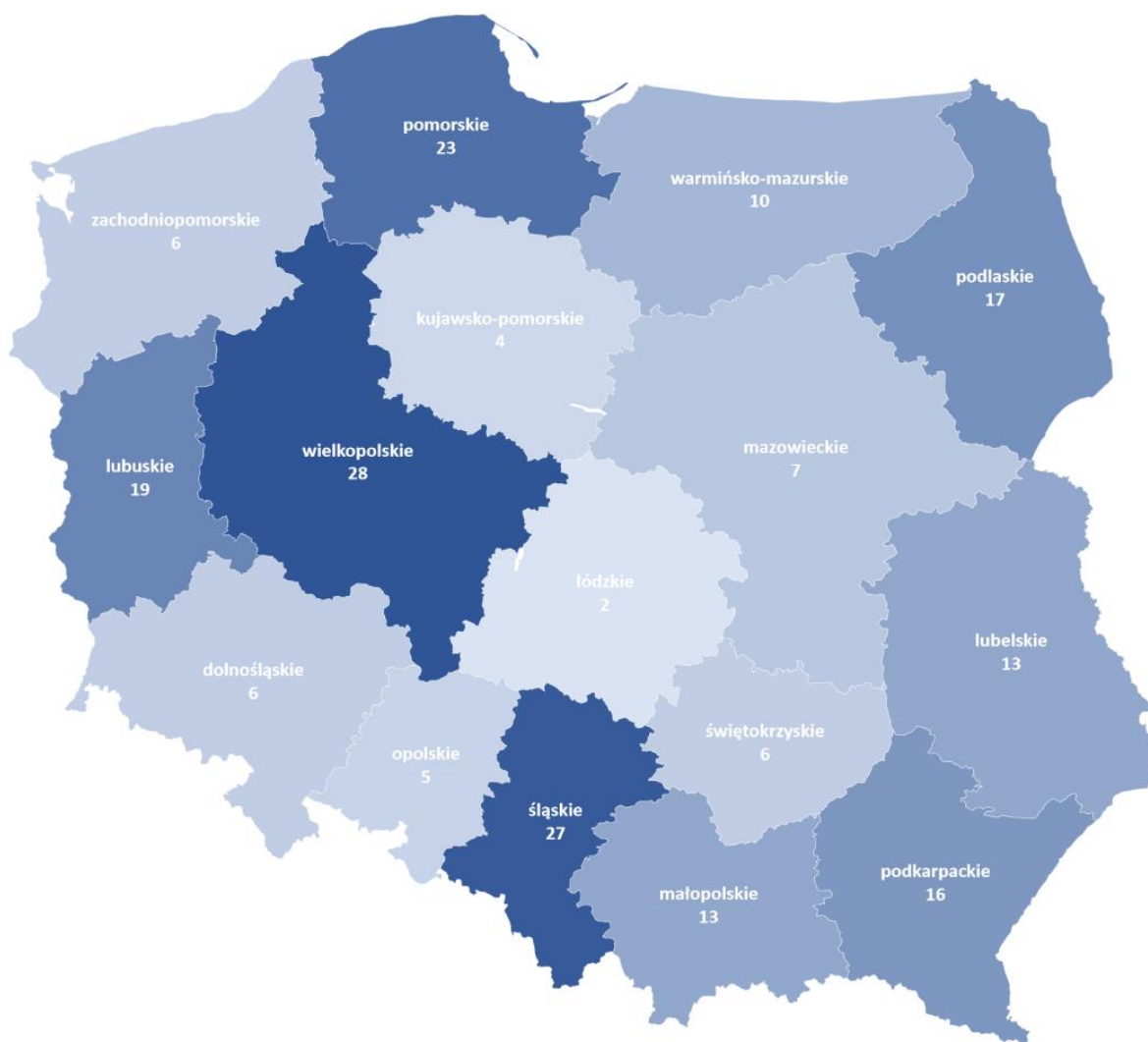

W 2019 r. średnio na województwo przypadało 13 CIS-ów, a więc o jeden podmiot więcej niż w 2018 r.

Rozkład terytorialny CIS-ów w poszczególnych jest bardzo zróżnicowany pod względem ich liczby.

Najwięcej podmiotów działało w województwie wielkopolskim (28), śląskim (27) i pomorskim (23). Natomiast najmniej w województwie opolskim (5), kujawsko-pomorskim (4) i łódzkim (2).

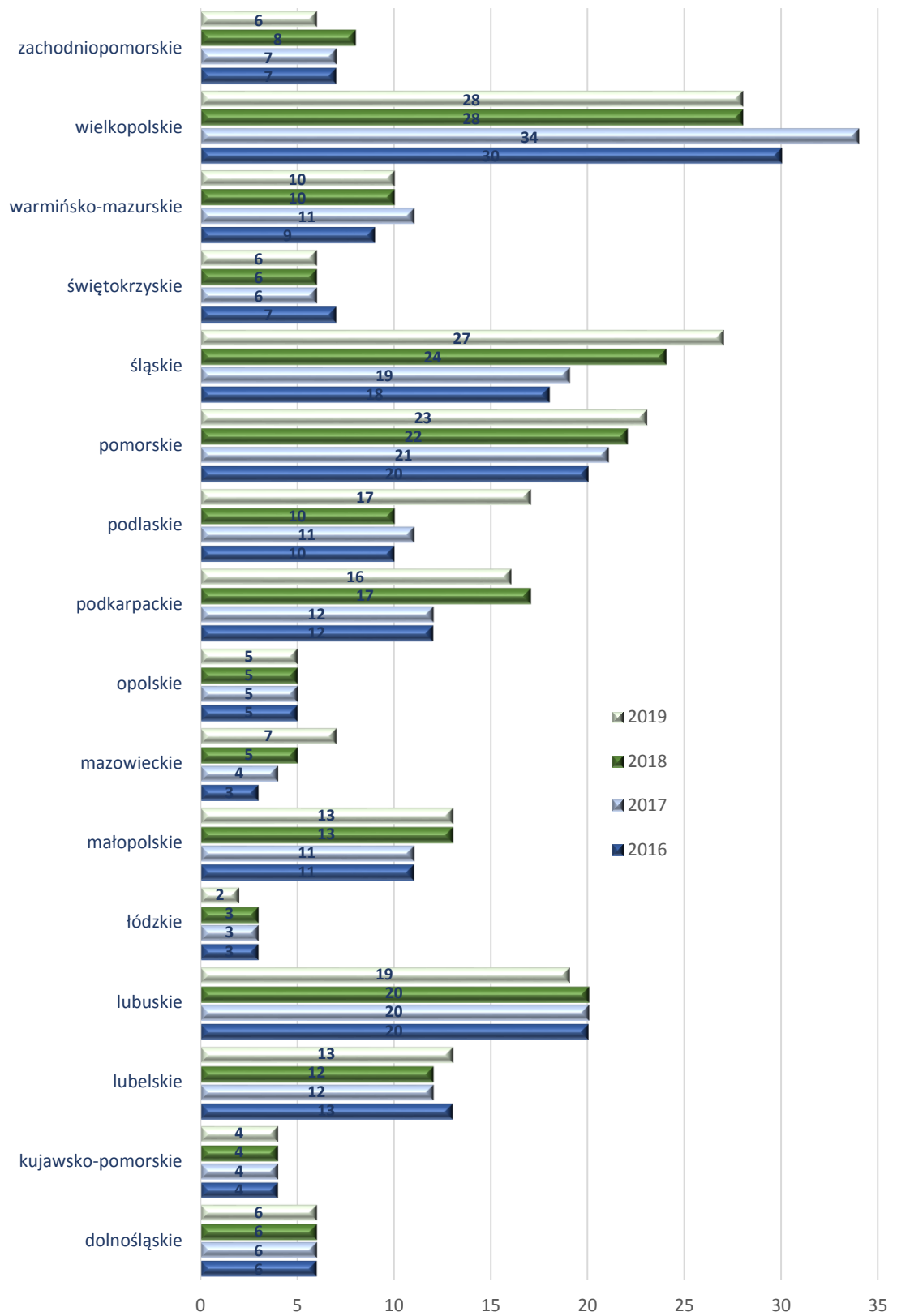
Wykres 4: Liczba CIS-ów w województwach w 2019 r.

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

W niektórych województwach liczba CIS-ów składających sprawozdanie z funkcjonowania dość istotnie zmieniała się w ciągu ostatnich lat. W województwie wielkopolskim, na które przypada największa liczba podmiotów, odnotowano ich wzrost do poziomu 34 podmiotów w 2017 r., a następnie spadek do liczby 28 w 2018 r. i 2019 r. Wzrost liczby CIS-ów odnotowano także w województwach: śląskim (24 podmioty w 2018 r. i 27 w 2019 r.), pomorskim (22 w 2018 r. i 23 w 2019 r.), lubelskim (12 w 2018 r. i 13 w 2019 r.), podlaskim (10 w 2018 r. i 17 w 2019 r.) oraz mazowieckim (5 w 2018 r. i 7 w 2019 r.), przy czym jedynie w województwie pomorskim, śląskim i mazowieckim wzrost ten w kolejnych latach był równomierny. W województwach dolnośląskim, opolskim, kujawsko-pomorskim liczba CIS-ów jest stała i w porównaniu z innymi województwami niska (poniżej 10 podmiotów w regionie). W województwie łódzkim w 2019 r. sprawozdanie z funkcjonowania złożyły jedynie 2 CIS-y, a więc o jeden mniej niż w latach poprzednich.

Wykres 5: Liczba CIS-ów według województw w latach 2016-2019

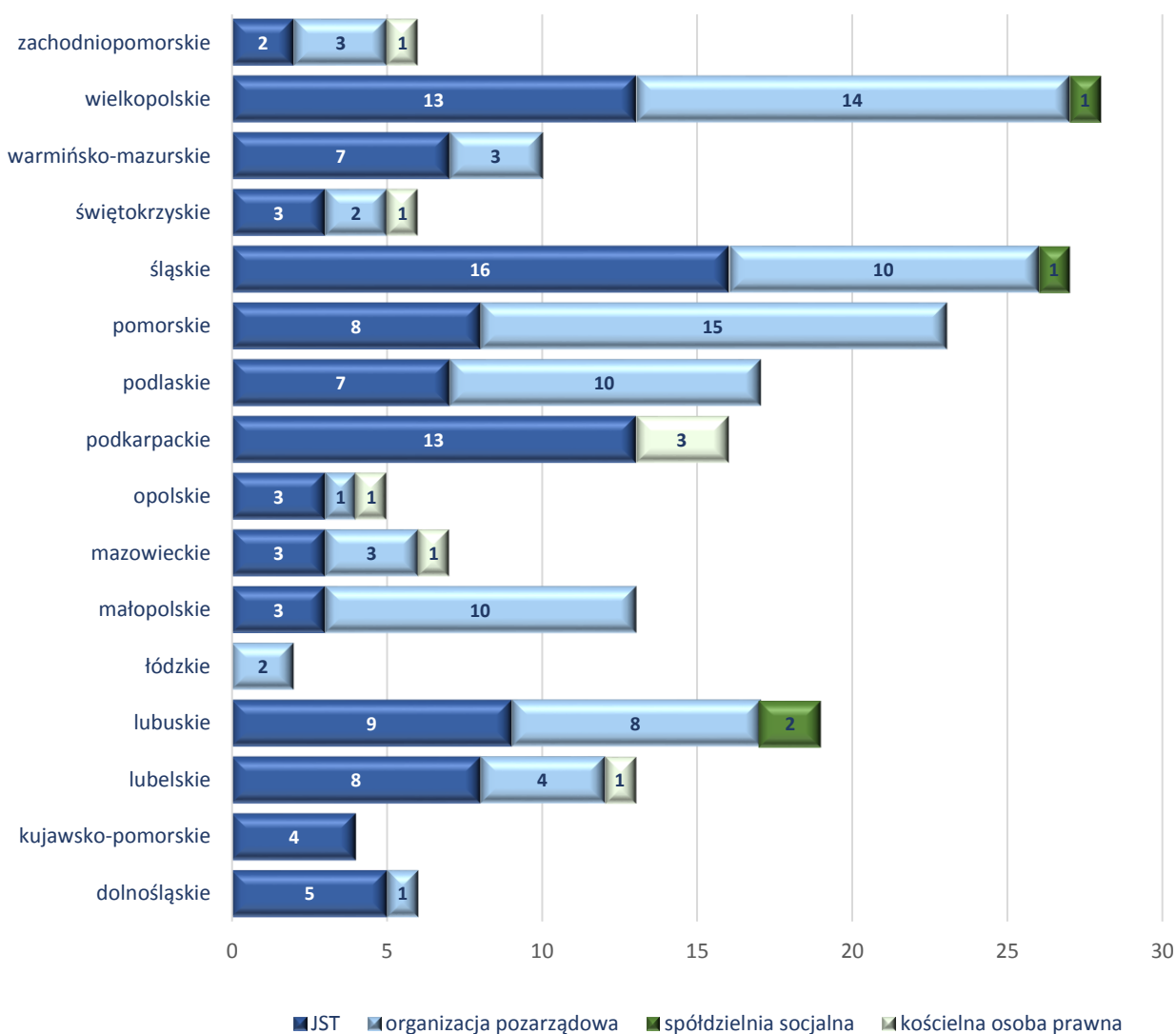

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

W większości województw jednostką założycielską CIS-ów działających w 2019 r. były jednostki samorządu terytorialnego, następnie organizacje pozarządowe i inne osoby prawne. Średnio w kraju 51% CIS-ów powstało z inicjatywy samorządu, 42% z inicjatywy organizacji pozarządowych, pozostałe z inicjatywy instytucji kościelnych i spółdzielni socjalnych.

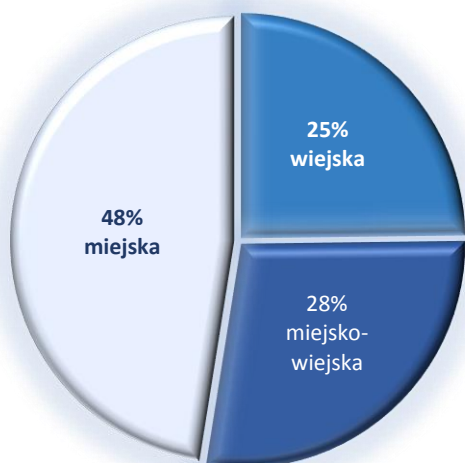
W województwie dolnośląskim i podkarpackim ponad 80% CIS-ów powstało z inicjatywy samorządów, natomiast w województwie małopolskim sytuacja była odwrotna, tj. 77% podmiotów powstało z inicjatywy organizacji pozarządowych. Łącznie, w kraju, 8 CIS-ów zostało powołanych do życia przez kościelne osoby prawne (województwo podkarpackie, lubelskie, zachodniopomorskie, świętokrzyskie, mazowieckie i opolskie). W województwie lubuskim 2 CIS-y, a w województwach wielkopolskim i śląskim po 1 CIS zostały założone przez spółdzielnie socjalne.

Wykres 6: Liczba CIS-ów w województwach według typu jednostki założycielskiej, 2019 r.

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Wykres 7: Struktura CIS-ów według typu gminy, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

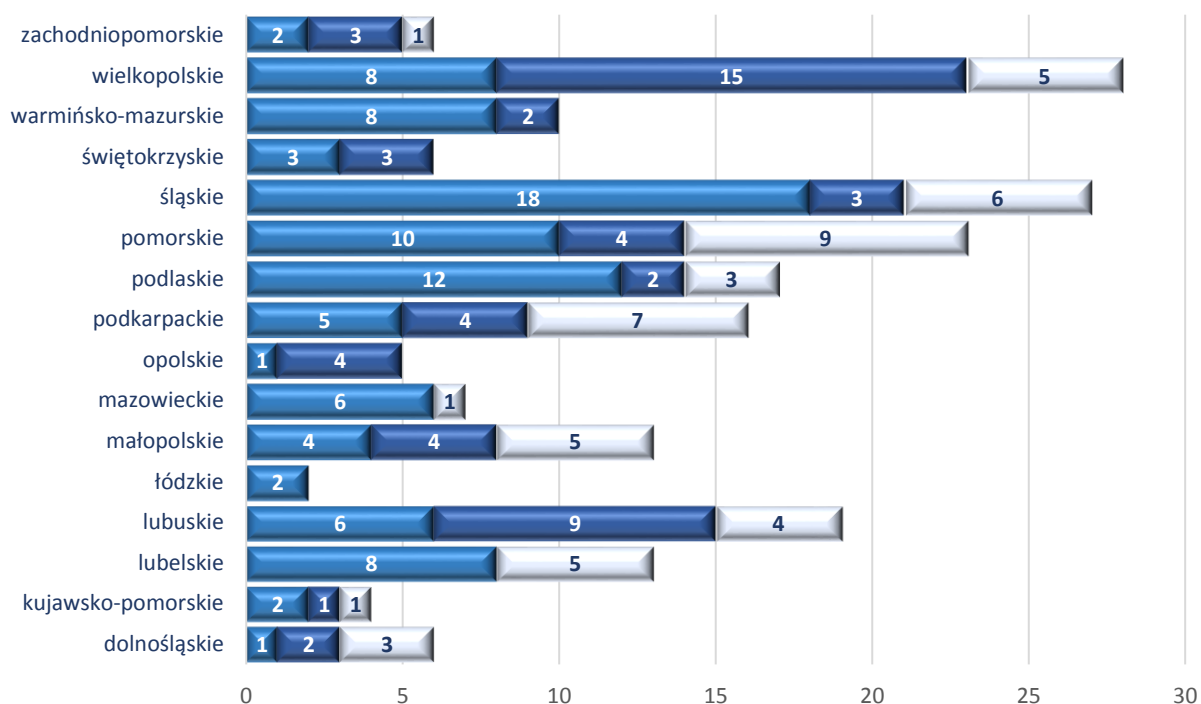
48% CIS-ów działało na terenie gmin miejskich, blisko co trzeci CIS na terenie gmin miejsko-wiejskich (28%), a co czwarty na terenie gmin wiejskich (25%). W skali kraju struktura lokalizacji CIS-ów nie ulega znaczącym zmianom w kolejnych latach.

W przekroju województw natomiast widać znaczne zróżnicowanie CIS-ów w zależności od lokalizacji.

W województwie łódzkim wszystkie, a w mazowieckim niemal wszystkie CIS-y działały na terenach gmin miejskich. W województwach warmińsko-mazurskim, śląskim i podlaskim zdecydowana większość CIS-ów funkcjonowała w miastach. Z kolei

w województwach dolnośląskim i podkarpackim niemalże połowa CIS-ów działała na terenach gmin wiejskich. Również w województwie małopolskim blisko połowa CIS-ów została powołana do życia i działała na terenach wiejskich. Z kolei w województwie wielkopolskim, lubuskim i opolskim dominowały CIS-y działające na terenie gmin miejsko-wiejskich.

Wykres 8: Liczba CIS-ów w województwach według typów gmin, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

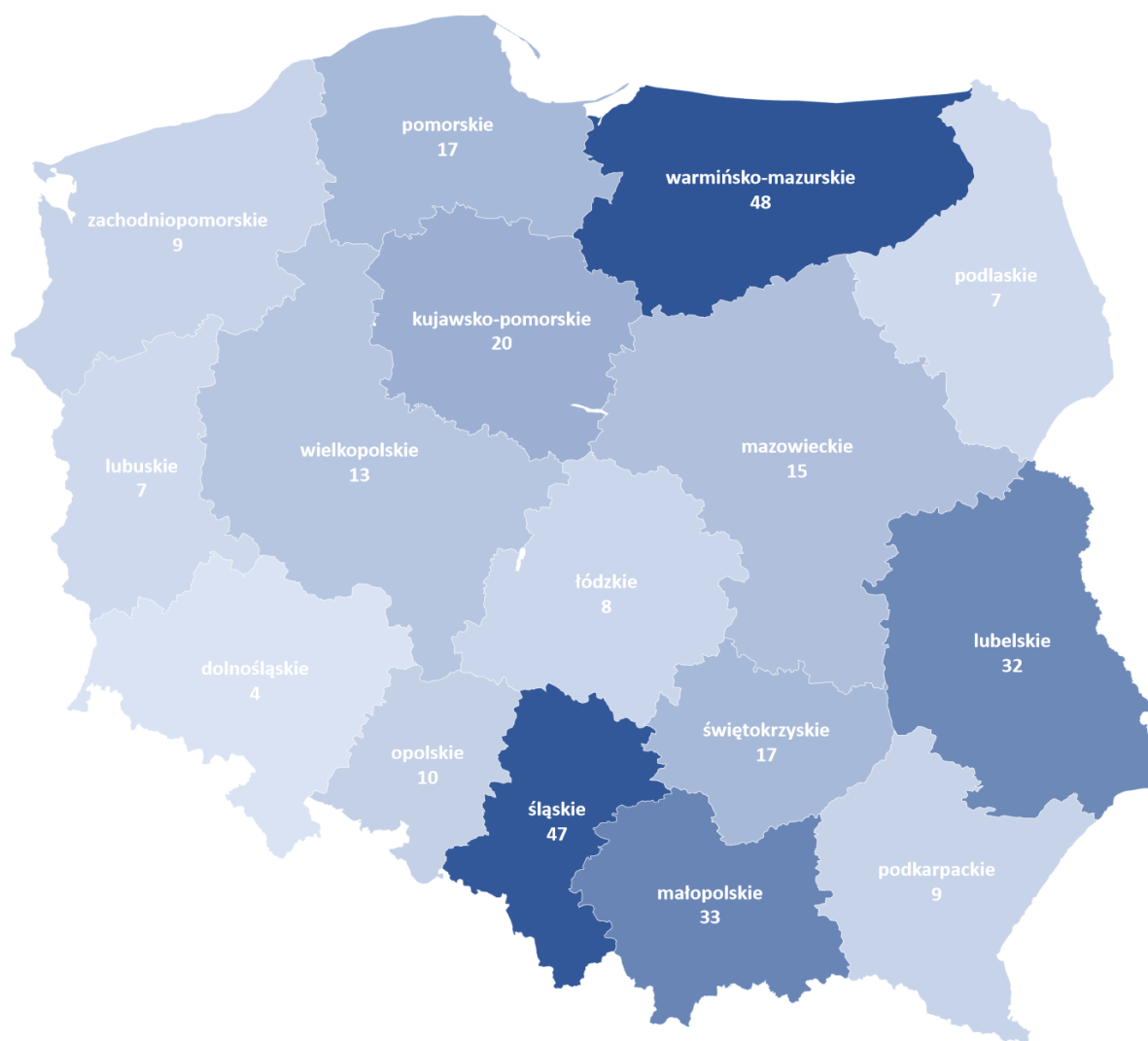
■ miejska ■ miejsko-wiejska ■ wiejska

1.4. Kluby integracji społecznej

Jak wcześniej wskazano, w 2019 r. sprawozdanie z działalności złożyło 296 KIS-ów, a ich liczba była silnie zróżnicowana terytorialnie – od kilkudziesięciu do kilku podmiotów w województwie. Najwięcej podmiotów działało w województwie warmińsko-mazurskim (48), województwie śląskim (47), a następnie w województwach małopolskim (33) i lubelskim (32). Najmniej podmiotów działało w województwie lubuskim (7), podlaskim (7) i dolnośląskim (4).

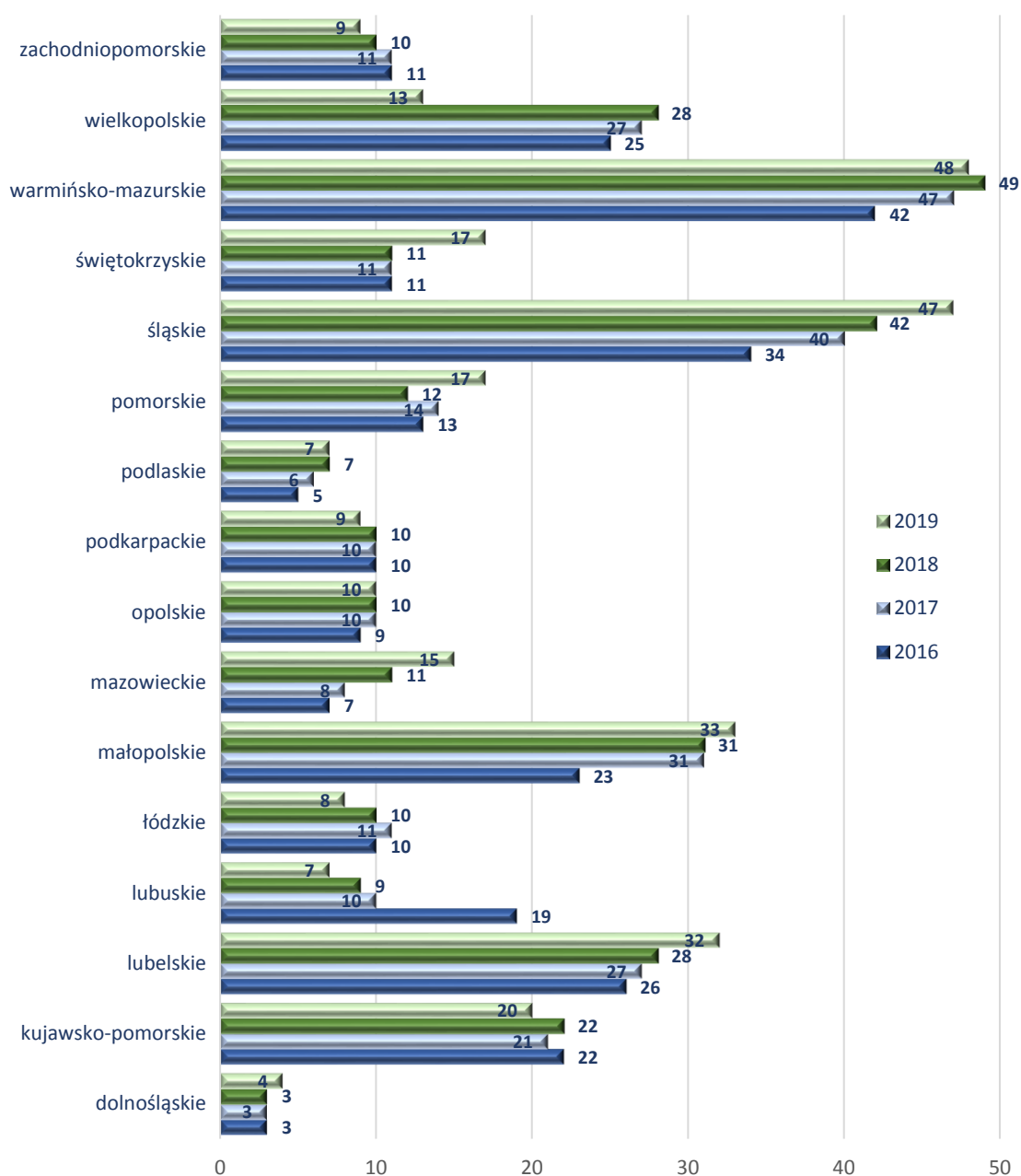
Wykres 9: Liczba KIS-ów w województwach, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

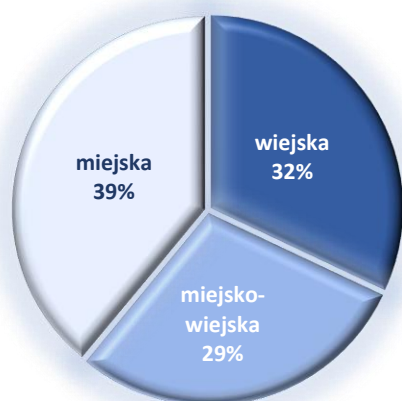
Wprawdzie liczba KIS-ów wzrastała w latach 2016-2019, ale z mniejszą dynamiką niż miało to miejsce w przypadku CIS-ów. Najwięcej nowych instytucji powstało w województwach o największej liczbie CIS-ów, rozbudowując dotychczasową sieć jednostek. W województwie warmińsko-mazurskim liczba KIS-ów nieznacznie się zmniejszyła z 49 w 2018 r. do 48 w 2019 r. W województwie śląskim wzrosła z 42 w 2018 r. do 47 w 2019 r., a w województwie małopolskim z 31 w 2018 r. do 33 w 2019 r. W pięciu województwach liczba KIS-ów w badanym okresie utrzymywała się niemalże na stałym poziomie (łódzkie, opolskie, podkarpackie, zachodniopomorskie, dolnośląskie). Natomiast województwie lubuskim liczba sprawozdających podmiotów zmniejszyła (z 9 KIS-ów w 2018 r. do 7 w 2019 r.) Z kolei w województwie wielkopolskim liczba KIS-ów, które terminowo oddały sprawozdanie z działalności w latach 2016-2018, wzrosła z 25 do 28, a w 2019 r. spadła do 13 KIS-ów.

Wykres 10: Liczba KIS-ów według województw w latach 2016-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Wykres 11: Struktura KIS-ów według typu gminy, 2019 r.

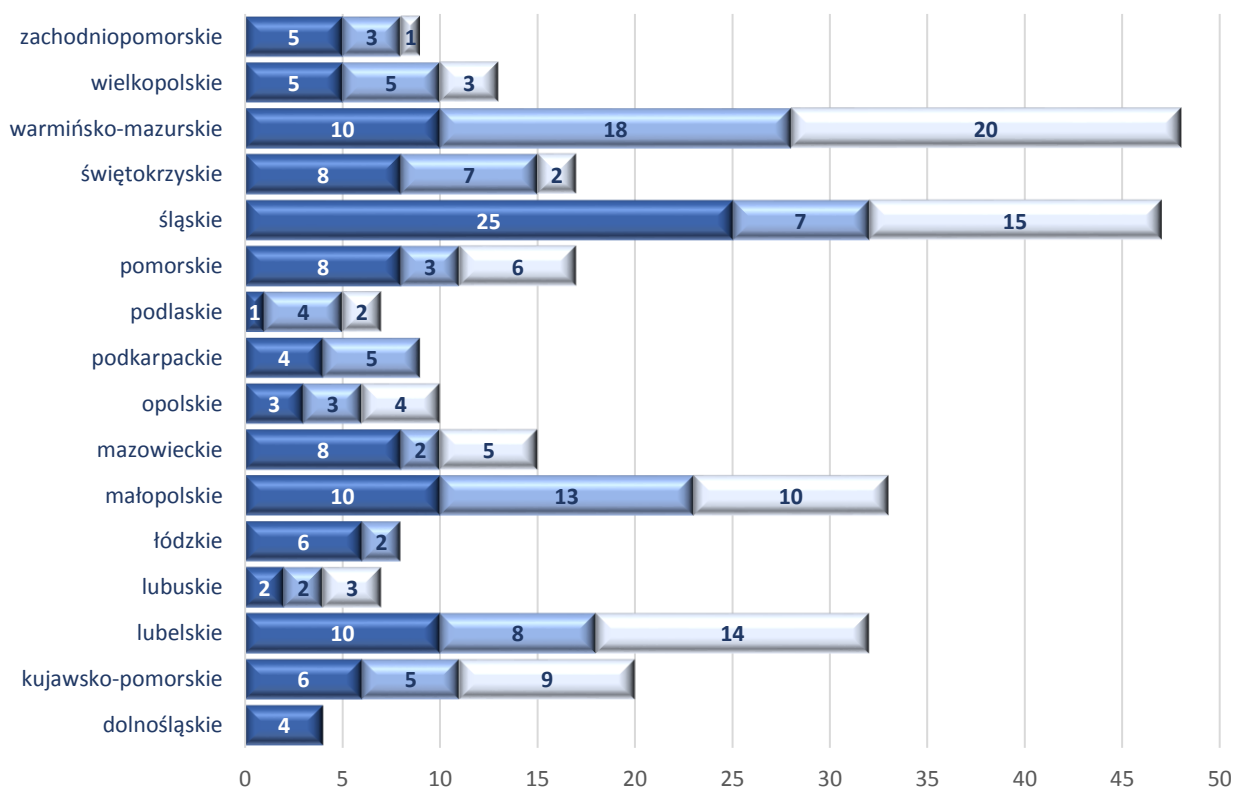

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Przeciętnie w kraju 39% KIS-ów działało w 2019 r. na terenach miejskich. Natomiast około co trzeci klub funkcjonował na terenach gmin wiejskich lub miejsko-wiejskich. W przekroju województw sytuacja jest znacznie bardziej złożona. W województwie dolnośląskim, o najniższej liczbie KIS-ów, wszystkie podmioty działały w miastach. Podobnie w województwie łódzkim większość podmiotów obejmowała swoim działaniem tereny miejskie. Z kolei w województwie podkarpackim połowa podmiotów funkcjonowała na terenach

miejskich, a połowa miejsko-wiejskich. Stosunkowo duży udział KIS-ów działających na terenach miejskich odnotowano w województwach kujawsko-pomorskim, warmińsko-mazurskim, lubelskim i lubuskim. Natomiast w województwach pomorskim i śląskim funkcjonuje stosunkowo dużo KIS na terenach wiejskich.

Wykres 12: Struktura KIS-ów w województwach według typu gminy, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

■ wiejska ■ miejsko-wiejska ■ miejska

2. DZIAŁALNOŚĆ PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Podstawowym aktem prawnym regulującym działalność centrów i klubów integracji społecznej jest ustawa z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (Dz. U. z 2020 r. poz. 176). W ustawie wskazano, że proces integracji społecznej i zawodowej realizowany jest przez centra integracji społecznej oraz kluby integracji społecznej a funkcje obu typów podmiotów zatrudnienia socjalnego należy traktować jako komplementarne. UZS (art. 3. ust. 1) wymienia katalog usług, za pomocą których CIS realizuje reintegrację zawodową i społeczną, i są to:

1. kształcenie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych i osiągnięcie pozycji społecznych dostępnych osobom niepodlegającym wykluczeniu społecznemu,
2. nabywanie umiejętności zawodowych oraz przyuczenie do zawodu, przekwalifikowanie lub podwyższanie kwalifikacji zawodowych,
3. naukę planowania życia i zaspokajania potrzeb własnym staraniem, zwłaszcza przez możliwość osiągnięcia własnych dochodów przez zatrudnienie lub działalność gospodarczą,
4. uczenie umiejętności racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami pieniężnymi.

Art. 18 ust. 2. ustawy o zatrudnieniu socjalnym z kolei stanowi, że w klubach integracji społecznej można organizować w szczególności:

1. działania mające na celu pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, w pełnym lub niepełnym wymiarze czasu pracy u pracodawców, wykonywania usług na podstawie umów cywilnoprawnych oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub podjęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej,
2. prace społecznie użyteczne,
3. roboty publiczne,
4. poradnictwo prawne,
5. działalność samopomocową w zakresie zatrudnienia, spraw mieszkaniowych i socjalnych,
6. staże, o których mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Wyraźnie widać, że CIS bardziej niż KIS jest zorientowany na działania o charakterze prozatrudnieniowym, a integracja społeczna traktowana jest jako element integracji zawodowej. Warto zauważyć, że działania, jakie przypisano CIS-om w ustawie z 2003 r. dobrze wpisywały się w bardziej ogólny trend polityki aktywizacji zawodowej wielu państw zachodnich rekonstruujących swoją politykę społeczną od tradycyjnego *welfare state* (państwa dobrobytu) do *workfare state* (praca zamiast zasiłku) w sytuacji wysokiego bezrobocia¹⁶.

Z pewnością rekordowo wysokie bezrobocie w Polsce na początku XXI w. sięgające 20% miało znaczący wpływ na treść ustawy o zatrudnieniu socjalnym oraz sprofilowanie zadań przypisanych

¹⁶ Por. J. Peck (2001), *Workfare States*, Guilford Press, N. York; M. Rymsza (2013), *Aktywizacja w polityce społecznej: w stronę rekonstrukcji europejskich Welfare States?*, IFIS PAN, Warszawa.

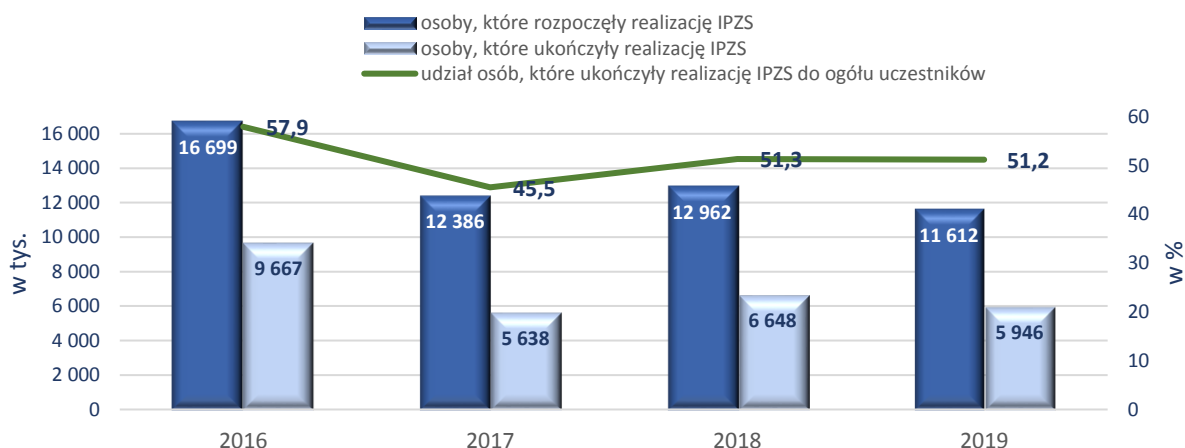
CIS-om. Zadania przypisane KIS-om są wyraźnie komplementarne wobec priorytetowo potraktowanej integracji zawodowej. Oprócz zasad funkcjonowania CIS-ów i KIS-ów ustawa o zatrudnieniu socjalnym zawiera także regulacje dotyczące zatrudnienia wspieranego, które może być realizowane w formule organizacyjnej CIS-ów i KIS-ów.

2.1. Zadania realizowane przez centra integracji społecznej

Łączna liczba uczestników korzystających z zajęć reintegracji społecznej i zawodowej prowadzonych w CIS-ach zmniejszyła się z ponad 16,7 tys. osób w 2016 r. do 12,9 tys. w 2018 r. i 11,6 tys. osób w 2019 r. Liczba uczestników zmniejszała się wraz ze spadającym poziomem bezrobocia oraz zmniejszającą się liczbą klientów pomocy społecznej w ostatnich latach. Z uwagi na znaczną rotację uczestników, którzy obciążeni są problemami wynikającymi z długiego czasu pozostawania poza rynkiem pracy, uzależnień i problemów rodzinnych, średnio ok. 52% uczestników zajęć w CIS-ach w latach 2016-2019 je kończyło.

Liczba uczestników CIS-ów w 2019 r.
11 612 osób

Wykres 13: Liczba uczestników korzystających z usług reintegracji społecznej i zawodowej w CIS-ach w latach 2016-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

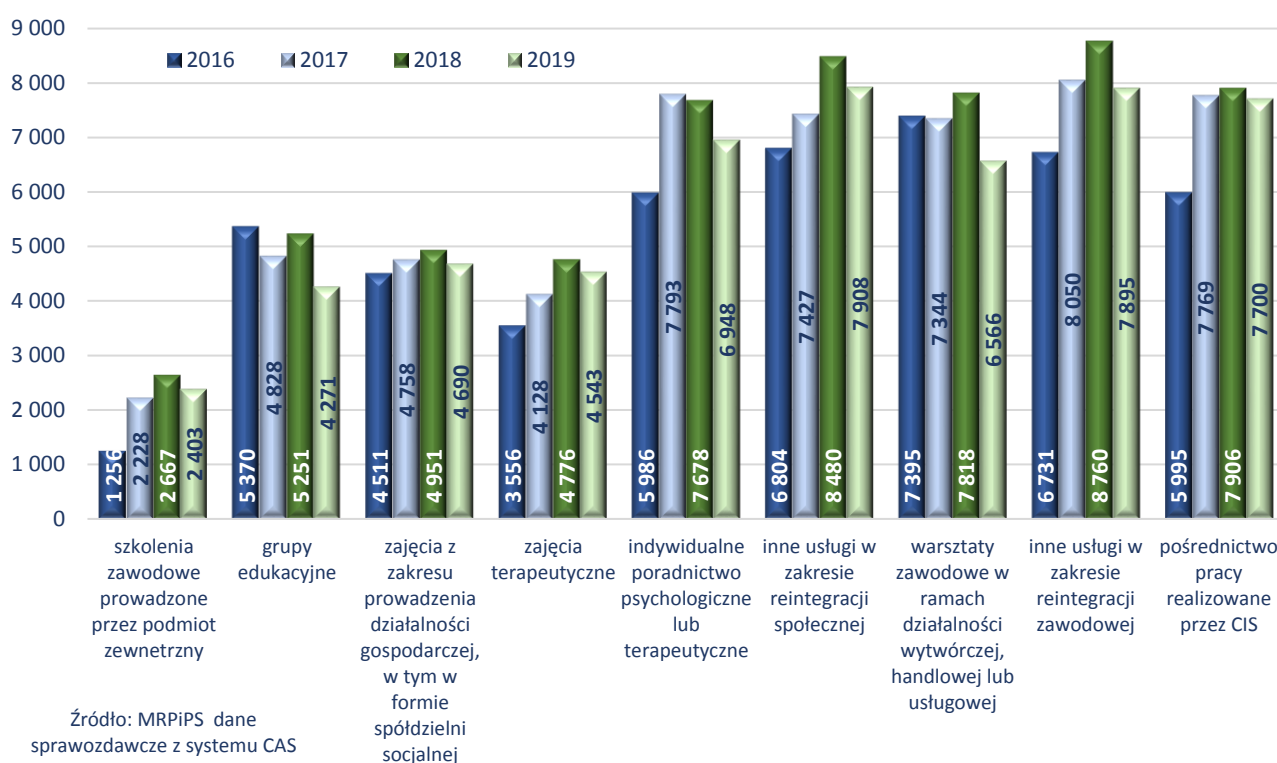
Według gromadzonych rocznych sprawozdań z aktywności spośród zajęć oferowanych uczestnikom CIS-ów w 2019 r. najwięcej osób brało udział w różnorodnych działaniach z zakresu reintegracji społecznej (7,9 tys.) i zawodowej (7,9 tys.), korzystało z przekazywanych przez Centrum ofert podjęcia pracy zawodowej (7,7 tys.), warsztatów zawodowych w ramach prowadzonej w CIS-ie działalności wytwórczej, handlowej lub usługowej¹⁷ (6,6 tys.) oraz z indywidualnego poradnictwa psychologicznego (6,9 tys.). Najmniej osób uczestniczyło w szkoleniach zawodowych prowadzonych przez podmioty zewnętrzne (2,4 tys.) oraz grupach

¹⁷ Zgodnie z art. 9.1 UZS.

wsparcia i samopomocy (2,4 tys.). Wachlarz zajęć reintegracyjnych prowadzonych w CIS-ie jest zazwyczaj szeroki, obejmuje m.in. szkolenia i staże, poradnictwo prawne, zawodowe, zajęcia komputerowe, naukę języków obcych czy terapię rodzinną. Prowadzone warsztaty zawodowe obejmują bardzo szeroką tematykę, skupiającą się wokół realizacji usług na rzecz społeczności. Są to warsztaty gastronomiczne, ogrodnicze, przygotowanie do realizacji prac remontowo-budowlanych oraz wykonywania prac opiekuńczych wobec dzieci, osób zależnych i osób starszych. Struktura usług reintegracyjnych świadczonych przez CIS-y w kolejnych latach pozostaje bardzo zbliżona.

W latach 2016-2018 zmniejszała się liczba osób korzystających z zajęć w CIS-ach, ale zwiększająca się liczba uczestników poszczególnych typów aktywności wskazuje, że poszerzał się pakiet zajęć, w których brała udział każda z osób objętych reintegracją. Badania prowadzone w CIS-ach potwierdzają, że w opinii osób prowadzących Centra warunkiem skutecznej reintegracji jest pogłębiona oferta wsparcia, obejmująca zarówno elementy konsultacji psychologiczno-motywacyjnych, jak i działania prozatrudnieniowe.

Wykres 14: Liczba uczestników korzystających z usług reintegracji społecznej i zawodowej według typu zajęć w latach 2016-2019

Uwaga: każdy uczestnik może brać w udział w więcej niż jednej aktywności

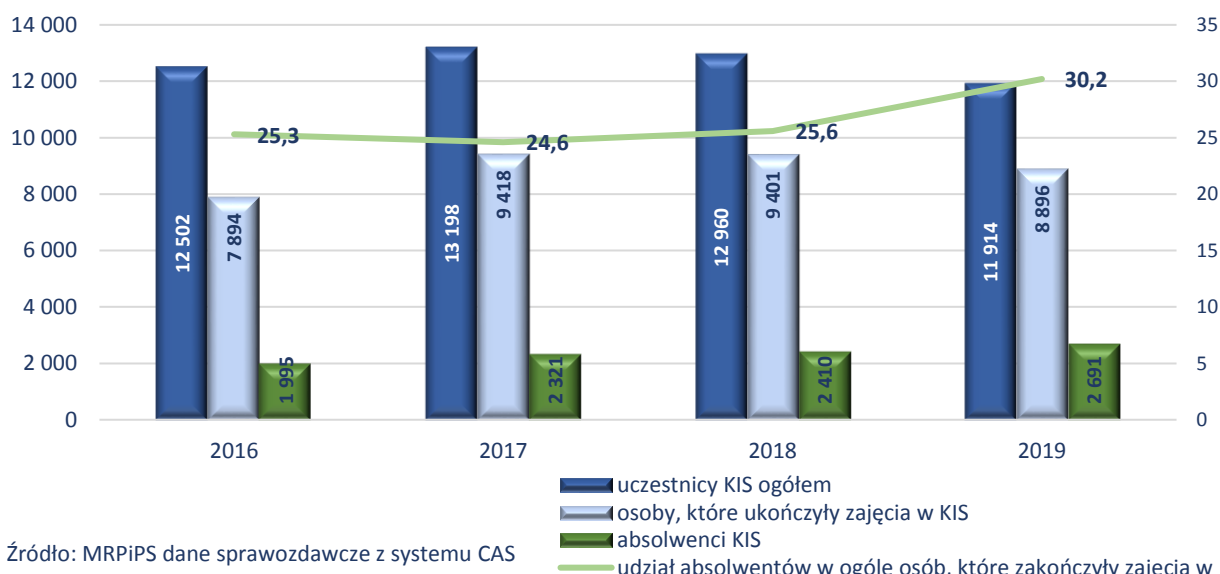
W ramach działalności CIS-ów prowadzonej zgodnie z zapisami ustawy o zatrudnieniu socjalnym, podmioty najczęściej prowadzą działalność usługową na rzecz społeczności lokalnej, w tym usługi porządkowe i w zakresie utrzymania terenów zielonych na rzecz gminy lub indywidualnych gospodarstw domowych, usługi remontowo-budowlane czy – cieszące się coraz większym zainteresowaniem – usługi opiekuńcze.

2.2. Zadania realizowane przez kluby integracji społecznej

W KIS-ach prowadzone są zajęcia o charakterze integracyjnym pomagające w kształtowaniu aktywnej postawy zarówno w życiu zawodowym, jak i społecznym, w tym zajęcia grupowe i indywidualne, staże, poradnictwo psychologiczne i zawodowe. Prowadzona działalność obejmuje również pomoc w znalezieniu pracy na czas określony, na podstawie umowy cywilnoprawnej oraz przygotowanie do podjęcia zatrudnienia lub utworzenia spółdzielni socjalnej, prace społecznie użyteczne, roboty publiczne, poradnictwo prawne, działalność samopomocową oraz staże¹⁸.

Liczba osób, które ukończyły zajęcia w KIS-ach zwiększyła się z 7,9 tysięcy osób w 2016 r. do 9,4 tysięcy w 2018 r., a następnie nieznacznie spadła do 8,9 tysięcy w 2019 r. W ostatnim analizowanym roku co trzecia osoba kończąca zajęcia została absolwentem klubu integracji społecznej w rozumieniu zapisów UZS¹⁹, tj. uczestniczyła w zajęciach KIS-u przez okres co najmniej 6 miesięcy, ukończyła zajęcia i uzyskała zaświadczenie potwierdzające ten fakt oraz dopełniła warunków kontraktu socjalnego, w ramach którego realizowała aktywności w KIS-ie. Udział absolwentów KIS-u w stosunku do osób, które ukończyły zajęcia w KIS-ach wzrósł w ostatnim okresie: z 25,6% w 2018 r. do 30,2% w 2019 r.

Wykres 15: Liczba osób, które brały udział w zajęciach w KIS-ach, 2016-2019

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

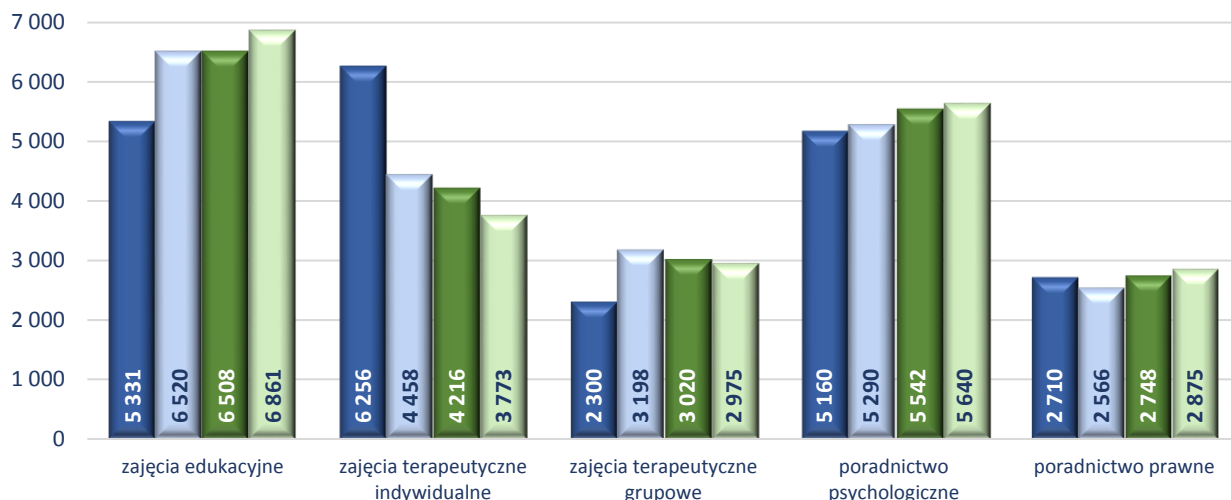
— udział absolwentów w ogóle osób, które zakończyły zajęcia w KIS

W ramach reintegracji społecznej w 2019 r. najwięcej uczestników KIS-ów objętych było zajęciami edukacyjnymi (6,9 tys. osób) i poradnictwem psychologicznym (5,6 tys. osób), a następnie indywidualnymi zajęciami terapeutycznymi (3,7 tys.). Według sprawozdań z aktywności KIS-ów liczba osób korzystających z tych ostatnich znacznie się zmniejszyła w latach 2016-2019 na rzecz zwiększenia się liczby osób objętych zajęciami edukacyjnymi. Z usług grupowych zajęć terapeutycznych skorzystało w 2019 r. niecałe 3 tys. osób, a z poradnictwa prawnego 2,9 tys. osób.

¹⁸ art. 18. ust. 2 UZS.

¹⁹ art. 2 pkt. 1b UZS.

Wykres 16: Liczba uczestników zajęć realizowanych w ramach integracji społecznej w KIS-ach według typów zajęć, 2016-2019

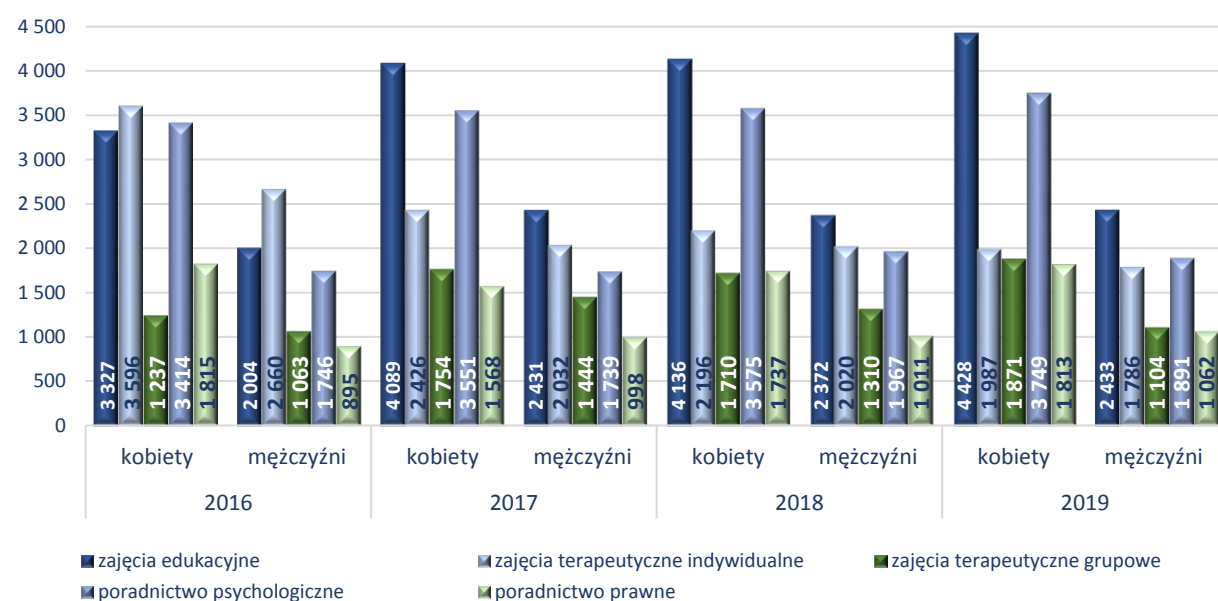

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

■ 2016 ■ 2017 ■ 2018 ■ 2019

Zarówno wśród osób, które rozpoczęły, jak i ukończyły zajęcia w KIS-ach jest więcej kobiet aniżeli mężczyzn. W 2019 r. zajęcia rozpoczęło 6,9 tys. kobiet i 4,9 tys. mężczyzn, a ukończyło 5,3 tys. kobiet i 3,6 tys. mężczyzn. Jak już wspomniano powyżej, 30% osób kończących zajęcia zostało absolwentami KIS-ów w rozumieniu zapisów UZS. W grupie tej było 1,7 tys. kobiet i 0,9 tys. mężczyzn. Zdecydowanie więcej kobiet niż mężczyzn brało udział w zajęciach edukacyjnych (odpowiednio: 4,4 tys. kobiet i 2,4 tys. mężczyzn) oraz uczestniczyło w zajęciach z poradnictwa psychologicznego (odpowiednio: 3,7 tys. kobiet i 1,9 tys. mężczyzn). W pozostałych rodzajach zajęć kobiety stanowiły większą grupę odbiorców usług.

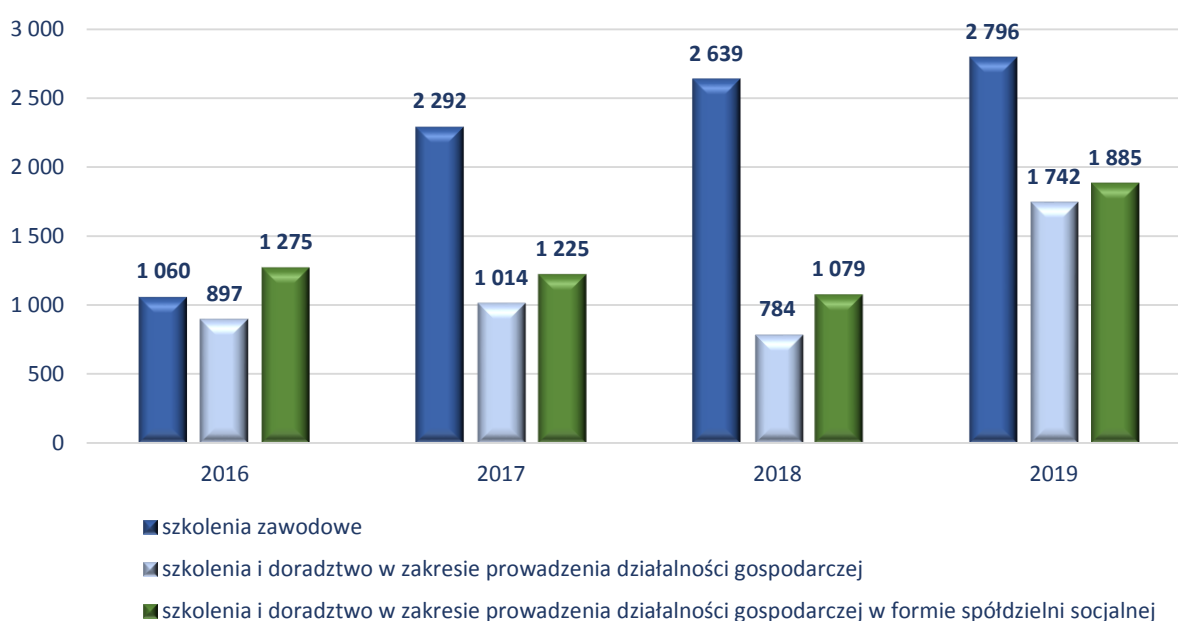
Wykres 17: Liczba zrealizowanych w KIS-ach usług reintegracji społecznej według płci, 2016-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

W ramach reintegracji zawodowej w KIS-ach realizowane były szkolenia zawodowe, doradztwo i szkolenia mające na celu przekazanie wiedzy dotyczącej możliwości prowadzenia własnej działalności gospodarczej lub rozpoczęcia działalności w formie spółdzielni socjalnej. W 2019 r., podobnie jak w roku poprzednim, najwięcej osób uczestniczyło w szkoleniach zawodowych (2,8 tys. osób) i liczba ta wzrosła o 157 osób w stosunku do 2018 r. Z usług doradztwa zawodowego w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w 2019 r. skorzystało 1,7 tys. osób i było to aż o 958 osób więcej aniżeli w 2018 r. Z doradztwa w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej w 2019 r. skorzystało blisko 1,9 tys. osób, a więc o 806 osób więcej niż w 2018 r.

Wykres 18: Liczba uczestników zajęć realizowanych w ramach integracji zawodowej w KIS-ach według typów zajęć, 2016-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

W latach 2016-2019 liczba osób korzystających ze szkoleń zawodowych zwiększyła się o 187% wśród kobiet i 123% wśród mężczyzn, natomiast liczba uczestników pozostałych typów zajęć pozostała podobna. W szkoleniach zawodowych w 2019 r. wzięło udział 1,9 tys. kobiet i 0,9 tys. mężczyzn. W latach 2017-2019 szkolenia zawodowe cieszyły się większą popularnością aniżeli inne formy reintegracji zawodowej.

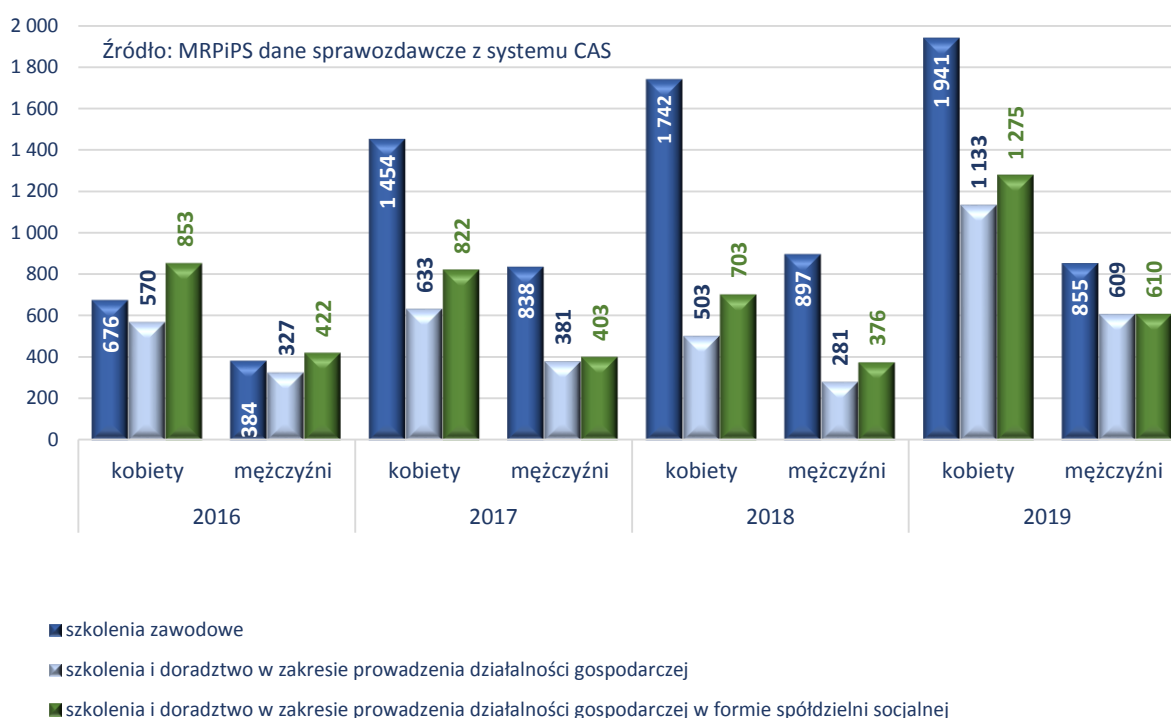
Trudno jednoznacznie określić, z czego to wynikało: czy z oferty instytucji szkoleniowych, czy z zainteresowania samych uczestników KIS-ów, czy może z funduszy, jakie były dostępne np. w formie projektów i mogły być na ten cel przeznaczone.

W 2019 r. liczba osób, które skorzystały z doradztwa i szkoleń w zakresie prowadzenia działalności gospodarczej w formie spółdzielni socjalnej znacznie wzrosła – w zajęciach wzięło udział 1,2 tys. kobiet i 0,6 tys. mężczyzn (o 572 kobiety i 234 mężczyzn więcej aniżeli w 2018 r.).

Ogółem liczba osób uczestniczących w tego rodzaju zajęciach zwiększyła się w latach 2016-2019 o 99% wśród kobiet i 86% wśród mężczyzn.

Liczba osób korzystających z doradztwa i szkolenia w zakresie prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej również wzrosła. W 2019 r. z tej formy skorzystało 1,1 tys. kobiet i 0,6 tys. mężczyzn (o 630 kobiety i 328 mężczyzn więcej aniżeli w 2018 r.).

Wykres 19: Liczba zrealizowanych w KIS-ach usług reintegracji zawodowej według płci, 2016-2019

Ogółem, liczba osób korzystających z tego rodzaju doradztwa wzrosła o 49% wśród kobiet i o 43% wśród mężczyzn). Warto podkreślić, że mimo znacznego wzrostu liczby korzystających z doradztwa i szkoleń - w zajęciach z zakresu reintegracji zawodowej ogółem uczestniczyło znacznie mniej osób aniżeli w zajęciach z usług reintegracji społecznej.

3. UCZESTNICZY PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Zarówno w przypadku realizacji programów przez CIS-y, jak i KIS-y mają one charakter dobrowolny i zindywidualizowany, przy czym uczestnictwo w zajęciach KIS-ów odbywa się w ramach wcześniej zawartego kontraktu socjalnego regulowanego ustawą z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2019 r. poz. 1507, z późn. zm.). Uczestnikami CIS-ów lub KIS-ów mogą być w szczególności osoby, o których mowa w art. 1 ust. 2 UZS, tj.:

1. bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności,
2. uzależnione od alkoholu,
3. uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających,
4. chore psychicznie,
5. długotrwale bezrobotne,
6. zwalniane z zakładów karnych, mające trudności w integracji ze środowiskiem,
7. będące uchodźcami realizującymi indywidualny program integracji,
8. niepełnosprawne,

które podlegają wykluczeniu społecznemu i ze względu na swoją sytuację życiową nie są w stanie własnym staraniem zaspokoić swoich podstawowych potrzeb życiowych i znajdują się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu zawodowym, społecznym i rodzinnym.

Zgodnie z modelowym założeniem procesu reintegracji osoby o znacznych deficytach kompetencji społecznych i zawodowych powinny najpierw uczestniczyć w zajęciach KIS-ów, następnie trafiać do CIS-ów, by na końcu znaleźć zatrudnienie na otwartym rynku pracy. Wprawdzie UZS nie wskazuje jednoznacznie takiej ścieżki reintegracji, ale z treści art. 16 ust. 1 UZS wynika, że *w przypadku uczestnictwa w klubie integracji społecznej – na wniosek pracownika socjalnego - powiatowy urząd pracy może skierować uczestnika lub uczestniczącą w klubie integracji społecznej do pracy u pracodawcy lub w CIS. Uczestnicy CIS-u również mogą po zakończeniu uczestnictwa w zajęciach, a w uzasadnionych przypadkach także przed jego zakończeniem, na wniosek kierownika Centrum, pracownika socjalnego i uczestnika, zostać skierowani do pracy u pracodawcy lub w Centrum.*

UZS dość szczegółowo reguluje kwestie uczestnictwa w zajęciach CIS-u, których realizacja przewidziana jest na okres do 12²⁰ miesięcy z możliwością przedłużenia o maksymalnie 6 miesięcy. Czas dziennego korzystania z zajęć nie może być krótszy niż 6 godz. Uczestnikom CIS-u przysługuje świadczenie integracyjne w wysokości zasiłku dla bezrobotnych, przy czym kierownik CIS-u może za aktywną postawę oraz postępy w reintegracji społecznej i zawodowej przyznać specjalną premię motywacyjną w wysokości do 50% świadczenia integracyjnego. Uczestnicy CIS podlegają ubezpieczeniu zdrowotnemu i wypadkowemu. Świadczenie integracyjne jest przyznawane za faktyczne uczestnictwo w zajęciach integracyjnych i jest pomniejszane w przypadku nieobecności - o 1/20 za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności trwającej nie dłużej niż 3 dni w miesiącu (nieobecność dłuższa niż 3 dni w miesiącu powoduje, że świadczenie integracyjne za dany miesiąc nie przysługuje), o 1/40 za każdy dzień nieobecności z powodu

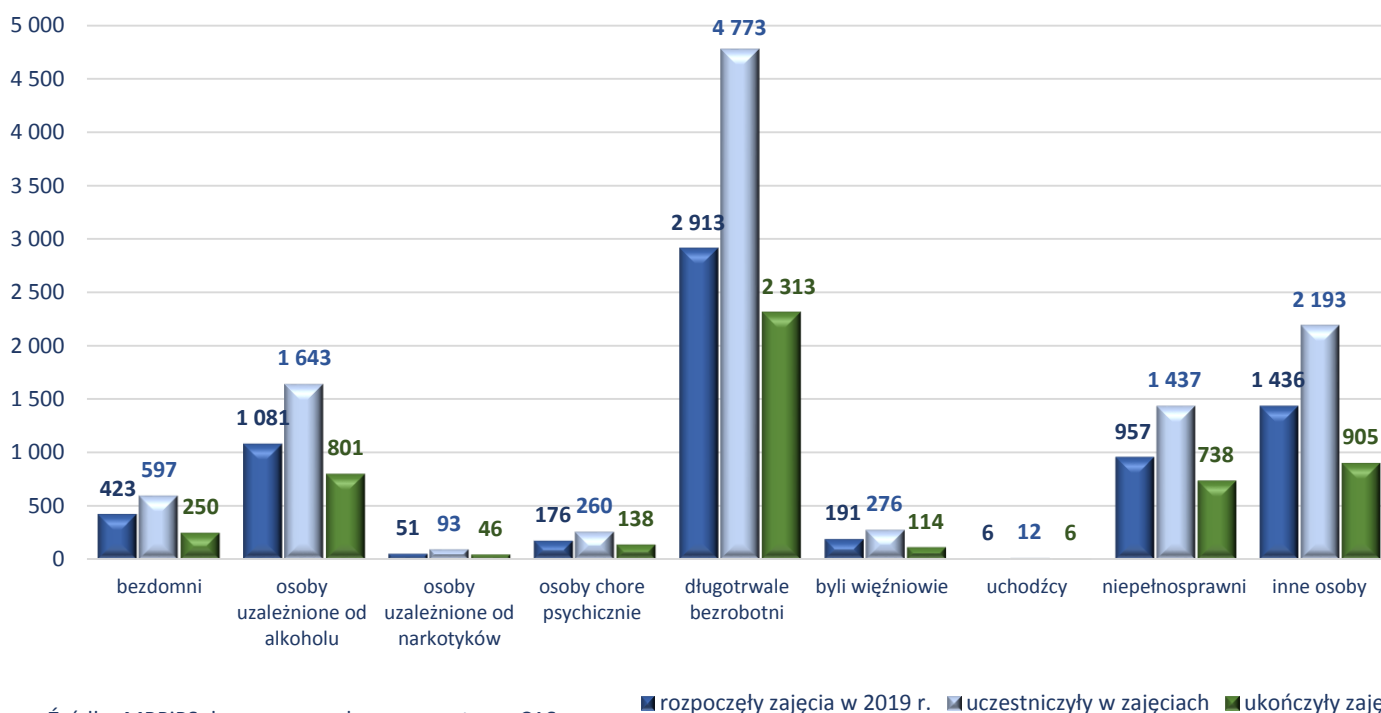
²⁰ Wliczając miesięczny okres próbny.

choroby trwającej nie dłużej niż 14 dni (za kolejne dni nieobecności świadczenie nie przysługuje). Wyraźnie widać, że regulacje ustawowe mają z jednej strony zachęcać do aktywnego uczestnictwa w zajęciach CIS-u, a z drugiej zniechęcać do absencji w zajęciach w myśl zasady „płaca za pracę” charakterystycznej dla polityki aktywizacji. Warunki uczestnictwa w zajęciach KIS-u są sformułowane bardziej ogólnie. W zasadzie muszą być spełnione dwa warunki: uczestnictwo jest dobrowolne oraz jest elementem realizacji kontraktu socjalnego, o którym mowa w ustawie o pomocy społecznej. Okres uczestnictwa ustalany jest indywidualnie.

3.1. Uczestnicy centrów integracji społecznej

W 2018 r. z usług reintegracji społecznej i zawodowej korzystało 12,1 tys. osób, a w 2019 r. 11,1 tys. osób. W rejestrach z działalności instytucji zatrudnienia socjalnego wskazywany jest główny powód, dla którego osoby te wymagały zajęć reintegracyjnych. Wśród uczestników CIS-ów w 2019 r., podobnie jak w latach poprzednich, największą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne (4,7 tys.), osoby uzależnione od alkoholu (1,6 tys.) oraz osoby niepełnosprawne (1,4 tys.). Mniejszą grupę uczestników stanowiły osoby bezdomne realizujące indywidualny program wychodzenia z bezdomności (0,6 tys.) i zwalniane z zakładów karnych (0,3 tys.). Najmniej wśród osób realizujących program reintegracyjny CIS-u było osób uzależnionych od narkotyków (93 osoby) i uchodźców (12 osób). Jednocześnie liczba uchodźców objętych programem reintegracji znacznie się zwiększyła w porównaniu z rokiem poprzednim, kiedy w tej grupie beneficjentów były zaledwie 2 osoby.

Wykres 20. Liczba uczestników CIS-ów w 2019 r. według ich charakterystyki

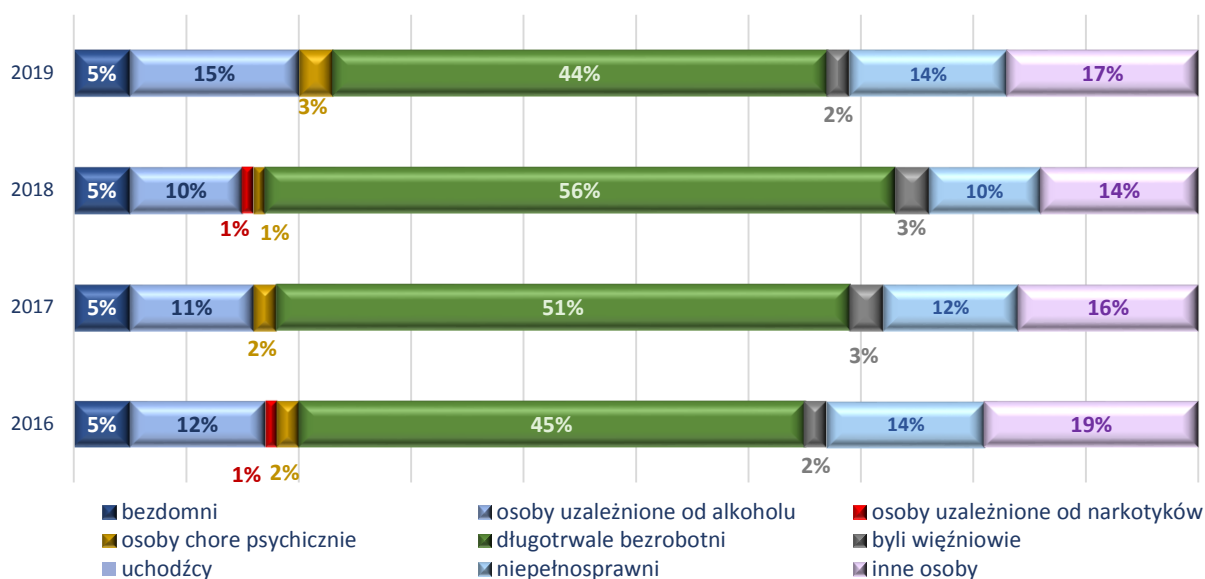

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Relacja liczby osób, które ukończyły zajęcia w CIS-ach w stosunku do liczby osób uczestniczących w zajęciach wygląda odmiennie, zależnie od rodzaju problemów z jakimi borykają się uczestnicy i jakie były powodem ich niekorzystnej sytuacji życiowej. Około 50% osób bezrobotnych, niepełnosprawnych, chorych psychicznie oraz uzależnionych z sukcesem kończy zajęcia w KIS-ach. Wskaźnik ten jednak jest niższy dla osób, które uczestniczą w zajęciach reintegracyjnych po okresie pobytu w zakładzie karnym oraz wśród osób realizujących indywidualny program wychodzenia z bezdomności. Są to grupy osób korzystających z usług postrzegane jako najtrudniejsze w reintegracji z uwagi na liczne problemy współistniejące oraz potrzebę dłuższej reintegracji do życia w społeczności.

Udział osób długotrwale bezrobotnych w strukturze osób, które ukończyły CIS-y zmniejszył się z 56% ogółu osób kończących CIS-y w 2018 r. do poziomu 44% w 2019 r. (podobny poziom obserwowany był w 2016 r.). Udział osób uzależnionych od alkoholu wzrósł z 10% w 2018, do 15% w 2019 r., a udział osób niepełnosprawnych wśród uczestników kończących reintegrację z 10% w 2018 r., do 14% w 2019 r. Znaczną grupę stanowią osoby zakwalifikowane jako „inne”. W tej grupie, stanowiącej 14% w 2018 r. i 17% w 2019 r. ogółu osób kończących zajęcia w CIS-ach znajdują się osoby krótkotrwale bezrobotne, doświadczające problemów w życiu rodzinnym, nieaktywne zawodowo, które nie zostały zaklasyfikowane do innych kategorii odbiorców działań.

Wykres 21: Struktura osób, które ukończyły zajęcia w CIS-ach wg ich charakterystyki, 2016-2019*

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

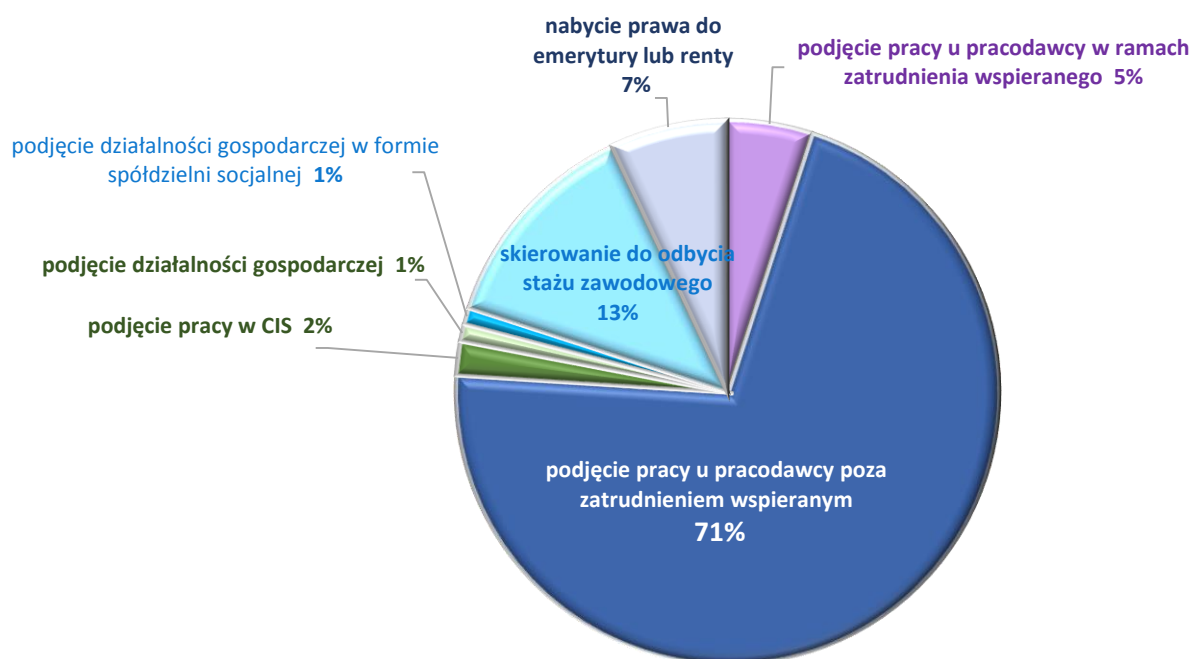
* osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających oraz uchodźcy realizujący indywidualny program integracji stanowią mniej niż 1% wszystkich uczestników.

Niezwykle trudno jest ocenić skuteczność działań realizowanych w CIS-ach w kontekście poprawy sytuacji beneficjentów. Często bowiem poprawa ta jest obserwowalna w wymiarze indywidualnym i nie ma charakteru mierzalnego w sposób ściśle wyznaczony w statystykach. Należy również pamiętać, że działania reintegracyjne kierowane są do grup

szczególnie wymagających, wobec których wcześniej prowadzone działania często nie odniosły zamierzonego skutku, a droga do pełnego uczestnictwa zarówno w życiu społecznym, jak i zawodowym jest długa. Niemniej w wyniku działań prowadzonych w CIS-ach udaje się doprowadzić do usamodzielnienia ekonomicznego przez znalezienie zatrudnienia, rozpoczęcie działalności gospodarczej, działalności w formie spółdzielni socjalnej, lub udziału w pracach interwencyjnych, czy robotach publicznych.

W 2018 r. 2,4 tys. uczestników (20,2% ogółu osób uczestniczących w zajęciach), a w 2019 r. 2,1 tys. uczestników (18,8% ogółu osób uczestniczących w zajęciach) CIS-ów po zakończeniu kursów osiągnęło pewien stopień niezależności ekonomicznej i wróciło na rynek pracy lub otrzymało status osoby biernej zawodowo, korzystającej z ubezpieczeń społecznych. W 2019 r. 71% tej grupy stanowiły osoby, które znalazły zatrudnienie u pracodawców bez jakiegokolwiek formy zatrudnienia wspieranego. 13% uczestników zostało skierowanych do odbycia stażu zawodowego. 5% zostało objętych zatrudnieniem wspieranym. W pojedynczych przypadkach uczestnicy zajęć w CIS-ach usamodzielnili się dzięki rozpoczęciu działalności gospodarczej lub założeniu spółdzielni socjalnej. 7% uczestników po ukończeniu zajęć nabyło prawo do emerytury lub renty.

Wykres 22: Struktura osób usamodzielnionych ekonomicznie po zakończeniu uczestnictwa w CIS-ach, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Biorąc pod uwagę, że wyżej przytoczone wskaźniki ustalone zostały w odniesieniu do ogólnej liczby uczestników CIS-ów w danym roku, a nie do liczby uczestników, którzy zakończyli realizację IPRZ w danym roku, efektywność działań CIS-ów lepiej obrazować będą dane GUS²¹. Z informacji przedstawionej przez GUS wynika, że odsetek osób, które usamodzielnili się ekonomicznie dzięki

²¹ GUS. Centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej w 2018 roku. Tablice. <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/gospodarka-spoeczna-wolontariat/gospodarka-spoeczna-trzeci-sektor/centra-integracji-spoecznej-kluby-integracji-spoecznej-zaklady-aktywnosci-zawodowej-warsztaty-terapii-zajeciowej-w-2018-roku,6,7.html>

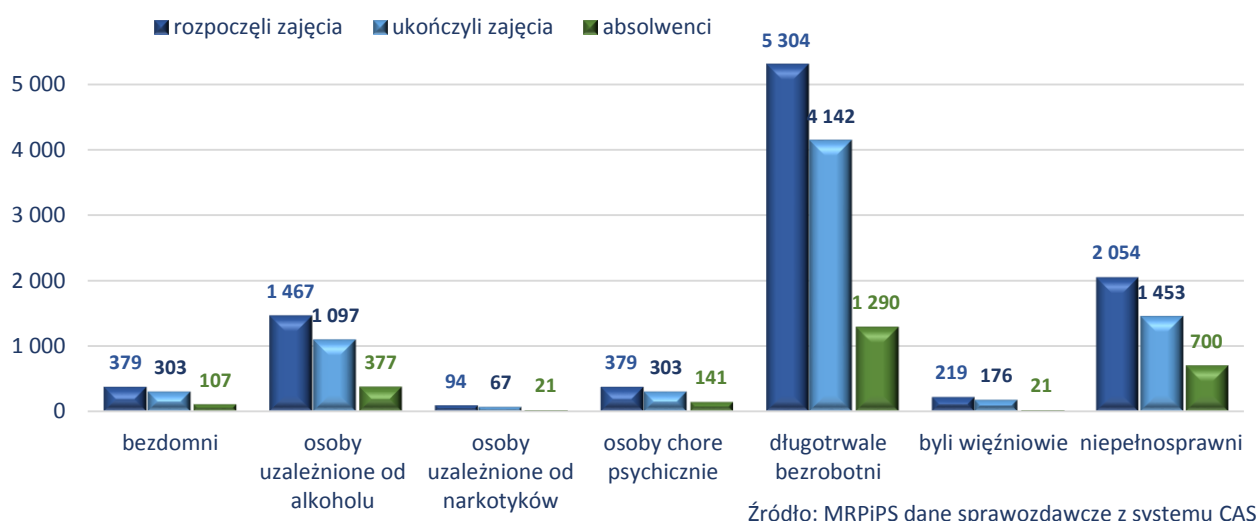
wsparciu CIS-ów wynosi 42%. Wartość tego wskaźnika bazuje na danych za 2018 r. w świetle, których 5 801 osób zakończyło zajęcia w CIS-ach, co stanowi 48% ogółu uczestników (tj. 12 074 osoby). Z tej grupy 2 443 osoby tj. 42% osób kończących zajęcia w CIS-ach usamodzielniało się ekonomicznie.

Powyższe dane wskazują na pewne przeciętne, podczas gdy w niektórych CIS-ach skuteczność mierzona jako liczba osób, które znalazły zatrudnienie może być silnie zróżnicowana: znacznie wyższa na terenach o znacznym zapotrzebowaniu na pracę osób o niskich kwalifikacjach (prace budowlane, usługi porządkowe, ogrodnicze, gastronomiczne) lub zajęcia, na które rośnie popyt (usługi opiekuńcze) i niższa na terenach defaworyzowanych, w których poziom bezrobocia strukturalnego jest wysoki.

3.2. Uczestnicy klubów integracji społecznej

Ogółem, w 2019 r. w KIS-ach rozpoczęło zajęcia 11,9 tys. osób, a więc o 1 tys. mniej aniżeli w 2018 r. Wśród osób uczestniczących w programach reintegracji w KIS-ach – podobnie jak w CIS-ach - największą grupę stanowiły osoby długotrwale bezrobotne. W 2019 r. zajęcia w KIS-ach rozpoczęło 5,3 tys. osób długotrwale bezrobotnych, a niemal 1,3 tys. (24,3%) ukończyło je uzyskując status absolwenta. Drugą pod względem liczebności grupą uczestników były osoby niepełnosprawne (2,1 tys. osób), spośród których ok. 0,7 tys. (34,1%) uzyskało status absolwenta. Osoby uzależnione od alkoholu stanowiły 1,5 tys. uczestników rozpoczynających zajęcia w KIS-ach w 2019 r., z czego 0,4 tys. (25,7%) uzyskało status absolwenta. Zajęcia w KIS-ach rozpoczęło również po niecałe 400 osób bezdomnych i chorych psychicznie. Inne grupy uczestników zajęć były mniej liczne.

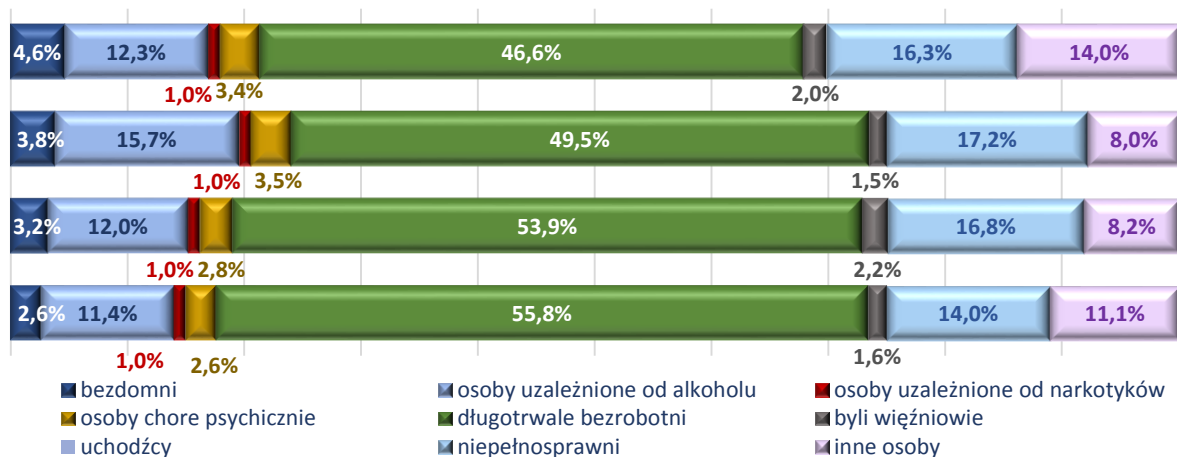
Wykres 23: Liczba uczestników KIS-ów w 2019 r. wg ich charakterystyki

Udział osób długotrwale bezrobotnych w ogóle osób, które ukończyły zajęcia w KIS-ach zmniejszył się z 50% w 2018 r. do 47% w 2019 r., co zapewne ma związek ze spadkiem bezrobocia w opisywanym okresie. Udział osób niepełnosprawnych wśród uczestników kończących zajęcia

w KIS wprowadzie w latach 2018-2019 zmalą (z 16% do 17% z 14%), ale w stosunku do 2016 r. zwiększył się o 2 punkty procentowe. Z kolei udział osób uzależnionych od alkoholu zmniejszył się z 16% w 2018 r. do 12% w 2019 r. Ponad co dziesiąty uczestnik kończący zajęcia w KIS-ach jest uwzględniony w kategorii „inni”. Według danych CAS znaczną grupę beneficjentów w tej kategorii stanowią osoby z rodzin wielodzietnych, doświadczające bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i związanych z prowadzeniem gospodarstwa domowego, osoby przewlekle chore.

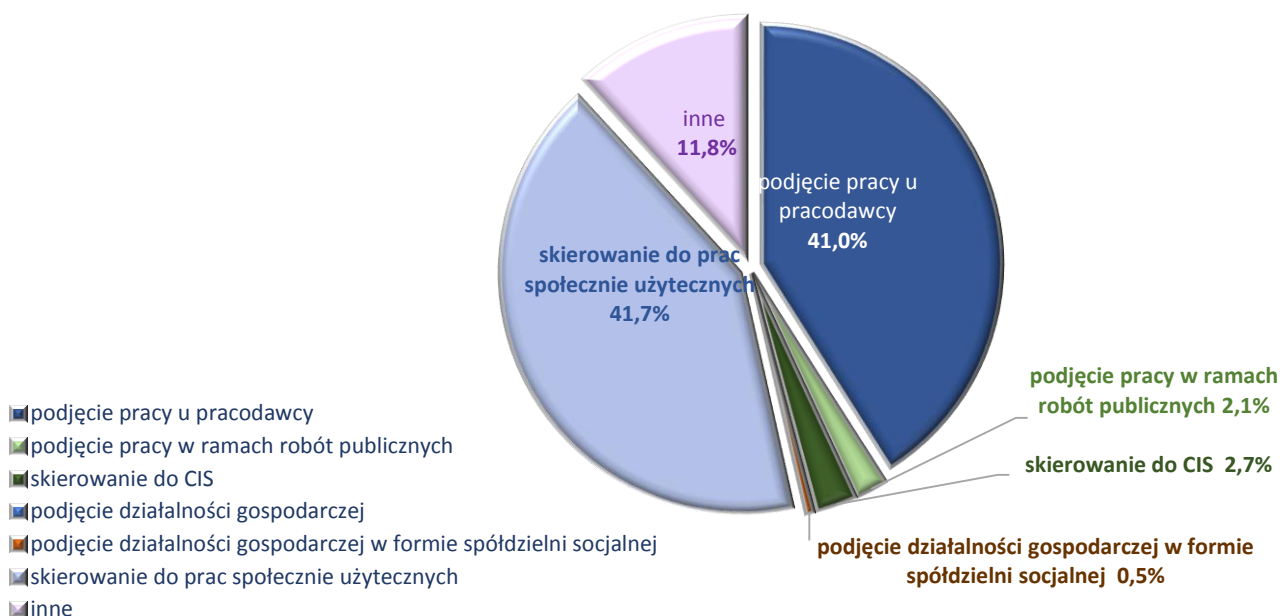
Wykres 24: Struktura osób kończących zajęcia w KIS-ach wg charakterystyki uczestników, 2016-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Wskazuje się, że uczestnicy KIS-ów są grupą niezwykle trudną w reintegracji, jako że sami cierpią na różnorakie deficyty wynikające z ograniczeń spowodowanych złym stanem zdrowia (w tym niepełnosprawnością), doświadczeń i złożonej sytuacji życiowej. Z jednej strony mogą być postrzegani przez pracodawców jako osoby nierzetelne, z drugiej sami mają niekiedy problemy z poczuciem własnej wartości i motywacją, co negatywnie wpływa na ich poczucie możliwości przejęcia kontroli nad własnym życiem. Liczba osób, które odzyskały pewien stopień samodzielności po ukończeniu KIS-u szacowana była w 2019 r. na 3,6 tys. Wśród nich największą grupę stanowią osoby, które zostały skierowane do prac społecznie użytecznych (42%) oraz osoby, które podjęły zatrudnienie u pracodawcy (41%).

Wykres 25: Struktura osób usamodzielnionych po zakończeniu uczestnictwa w KIS-ach, 2019 r.*

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

* osoby, które podjęły działalność gospodarczą stanowią 0,2% wszystkich osób usamodzielnianych.

4. FINANSE PODMIOTÓW ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Typ instytucji tworzącej determinuje formę organizacyjną podmiotu zatrudnienia socjalnego, a to z kolei wpływa na model jego finansowania. Instytucja tworząca CIS już na etapie składania do wojewody wniosku o nadanie statusu, na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 9-11 UZS musi przedstawić szacunkowe zestawienie kosztów działalności oraz źródła swojego finansowania.

Ustawa o zatrudnieniu socjalnym określa źródła finansowania CIS-ów (art. 7 – finansowanie utworzenia, art. 10 finansowanie działalności). Zgodnie z art. 7 UZS finansowanie CIS-u utworzonego przez JST odbywa się na zasadach określonych w przepisach o finansach publicznych, a w przypadku, gdy podmiotem tworzącym jest organizacja pozarządowa, CIS jest finansowany z zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł, dotacji na pierwsze wyposażenie pochodzącej z dochodów własnych gminy przeznaczonych na realizację gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz innych dochodów własnych JST.

Z kolei art. 10 UZS wymienia źródła, z których CIS finansuje swoją działalność. Są to dotacje pochodzące z dochodów własnych JST, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych (z tego źródła nie mogą jednak korzystać CIS-y działające w formie jednostki budżetowej), dochody uzyskiwane z działalności prowadzonej przez CIS-y, środki z Unii Europejskiej i Funduszu Pracy. Ponadto w przypadku CIS-u utworzonego przez organizację pozarządową działalność jego może być finansowana z zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn lub innych źródeł.

Z literalnego brzmienia przepisów art. 7 i 10 UZS wynika, że każde Centrum, które powstało na terenie określonej jednostki samorządowej musi być dotowane. Niestety praktyka jest odmienna,

co powoduje, że CIS, zwłaszcza utworzony przez podmiot niepubliczny, musi w znacznej mierze pozyskiwać środki finansowe z różnych źródeł.

Po pierwsze, ustawa wskazuje, że działalność CIS-ów, z wyjątkiem tych działających w formie jednostki budżetowej JST, finansowana jest z dotacji pochodzącej z dochodów własnych jednostek samorządu terytorialnego, w tym przeznaczonych na realizację programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. Wysokość tej dotacji ustalana jest dwójako w zależności od podmiotu tworzącego CIS. I tak dla CIS-ów tworzonych przez organizacje pozarządowe, kwota dotacji ustalana jest, jako iloczyn kwoty określonej uchwałą rady gminy oraz sumy uczestników zajęć prowadzonych przez CIS-y i jego pracowników według stanu na koniec miesiąca. Dotacja nie może być większa od kosztów funkcjonowania CIS-u pomniejszonych o przychody uzyskane z własnej działalności wytwórczej, handlowej i usługowej, o której mowa w art. 9 UZS. Wysokość tego dofinansowania jest bardzo zróżnicowana.

Uchwały rady gminy w sprawie ustalenia miesięcznej kwoty dotacji na działalność CIS-u przewidują kwoty od 50 zł do 1200 zł na jednego uczestnika zajęć oraz pracownika CIS-u.

Nie wszystkie gminy, pomimo raczej obligującego brzmienia art. 10 ust. 1 pkt 1 UZS, przyjmują uchwałę w tej sprawie i nie finansują funkcjonujących na ich terenach CIS-ów. Dlatego dla funkcjonowania Centrum tak istotne znaczenia ma dobra współpraca podmiotów zatrudnienia socjalnego z władzami samorządowymi w celu wskazania, że mogą być one skutecznym narzędziem rozwiązywania problemów społecznych na poziomie lokalnym.

Gmina, decydując się na współpracę z podmiotami zatrudnienia socjalnego, może skorzystać z następujących form zlecenia usług reintegracji społeczno-zawodowej:

- 1) w trybie otwartego konkursu ofert na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- 2) w trybie przewidzianym w ustawie z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 1843, z późn. zm.), w tym z możliwością zastosowania klauzul społecznych bądź udzielając zamówienia kontrolowanym przez siebie jednostkom (tzw. in house).

Finansowanie CIS-ów działających w formie samorządowych zakładów budżetowych odbywa się na podstawie art. 219 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.).

Kwota dotacji przekazana CIS-owi utworzonemu przez JST w formie samorządowego zakładu budżetowego określana jest corocznie w formie uchwały przez organ stanowiący JST i ustala się ją jako iloczyn kosztów realizacji reintegracji społecznej i zawodowej w przeliczeniu na jednego uczestnika oraz sumę liczby uczestników i liczby pracowników. Kwota dotacji pomniejszona zostaje o przychód uzyskany z działalności własnej CIS-u.

Środki finansowane z dotacji przekazanej przez gminę będą stanowić zatem jeden z elementów budżetu Centrum. W pozostałej części działalność jest finansowana z innych źródeł. Obecnie w znacznej mierze CIS pozyskuje środki na finansowanie swojej działalności z EFS przekazywane w formie dotacji w ramach regionalnych programów operacyjnych w trybie konkursowym. Ten rodzaj przychodu stanowił średnio prawie 30% przychodów wszystkich CIS-ów uzyskanych w 2018 r.

Jedynym stałym źródłem finansowania jest refundacja przez starostę z Funduszu Pracy świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenie społeczne dla uczestników na podstawie

art. 108 ust. 1 pkt 40 ustawy z dnia 24 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1409). W sytuacji, gdy CIS nie dysponuje środkami na ich wypłatę kierownik CIS-u składa wnioski do starosty o zaliczkę na wypłatę świadczeń integracyjnych wraz ze składkami na ubezpieczenie społeczne.

CIS utworzony przez organizację pozarządową może również finansować swoją działalność z zasobów instytucji tworzącej pochodzących ze zbiorów, darowizn i innych źródeł (zaledwie niecałe 5% przychodów CIS-ów w 2018 r.).²²

W przypadku KIS-ów, utworzenie i działalność tych podmiotów może być finansowana w szczególności ze środków z Unii Europejskiej oraz z dotacji pochodzących z dochodów własnych gminy. W przypadku, gdy podmiotem prowadzącym KIS jest samorząd terytorialny, zestawienie planowanych wydatków i dochodów klubu (preliminarz) powinno zostać ujęte w planie finansowym jednostki prowadzącej i na tej podstawie uchwalony zostaje budżet klubu przez organ stanowiący jednostki samorządu terytorialnego. Natomiast w sytuacji KIS-u prowadzonego przez organizację pozarządową oraz, gdy samorząd terytorialny nie zapewnił w pełni środków na realizację programu reintegracji społeczno-zawodowej KIS-u musi poszukiwać na swoją działalność zewnętrznych źródeł finansowania. Mogą to być źródła publiczne (konkursy ogłaszane w ramach rządowych i resortowych programów) i w ograniczonym zakresie niepubliczne tj. granty prywatnych fundacji, darowizny, w przypadku, gdy organem prowadzącym jest organizacja pożytku publicznego z mechanizmu 1%.²³

4.1. Finansowanie centrów integracji społecznej

Finansowanie centrów, podobnie jak klubów integracji społecznej opiera się na łączeniu środków pochodzących z różnych źródeł – czyli na montażu finansowym. Potencjalne źródła finansowania nieznacznie różnią się też w przypadku CIS-ów prowadzonych przez jednostki samorządu terytorialnego i CIS-ów prowadzonych przez organizacje pozarządowe.

W przypadku tych pierwszych chodzi o dotację ze środków własnych gminy, dotację ze środków wojewódzkich (na pierwsze wyposażenie lub działalność w pierwszych miesiącach funkcjonowania), środki Europejskiego Funduszu Społecznego, oraz dochody własne z działalności usługowej, handlowej lub produkcyjnej. W przypadku tych drugich w grę wchodzi także własne zasoby instytucji prowadzącej Centrum – pochodzące ze zbiorów, darowizn (w tym 1% podatku) i innych źródeł. Centra otrzymują także środki z Funduszu Pracy na wypłatę świadczeń integracyjnych oraz z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych (PFRON) na realizację specjalnych programów reintegracyjnych.

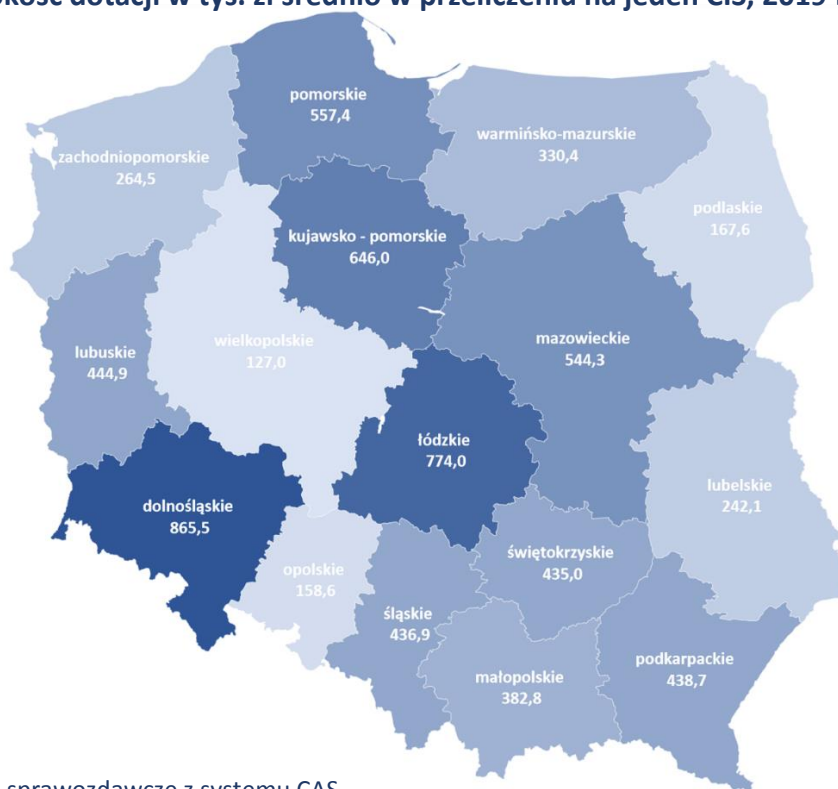
Wysokość dotacji, którą łącznie otrzymały CIS-y w Polsce w 2018 r. to 76 685 tys. zł – o 11 618 zł więcej niż w roku 2017. Kwota dotacji w 2018 r. stanowiła 118% tej z 2017 r. (65 067 tys. zł), kwota dotacji z 2017 r. – 154% tej z roku 2016 (42 327 tys. zł), a kwota dotacji z 2016 r. – 109% tej z roku 2015 (38 567 tys. zł). Z kolei łączna kwota dotacji dla CIS-ów w 2019 roku wyniosła 76 046 tys. zł, to jest 99,2 % kwoty z roku poprzedniego.

²² A. Stachowicz, M. Żołądowska, Ustawa o zatrudnieniu socjalnym. Komentarz, op. cit.

²³ Poradnik. Zakładanie i prowadzenie Klubu Integracji Społecznej, Bractwo Miłosierdzia im. Św. Brata Alberta w ramach projektu Centrum Ekonomii Społecznej współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach EFS, Lublin 2010.

Wysokość dotacji dla CIS-ów na poziomie kraju charakteryzuje się więc systematycznym wzrostem w dłuższym okresie czasu, choć wzrost ten wyhamował między 2018 a 2019 r. Przeciętna dla kraju wysokość dotacji w przeliczeniu na jeden funkcjonujący CIS wynosiła w 2018 r. 397 tys. zł, a w 2019 r. – 376 tys. zł. Kwoty te były jednak zróżnicowane w poszczególnych województwach.

Wykres 26: Wysokość dotacji w tys. zł średnio w przeliczeniu na jeden CIS, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

W 2018 r. najniższą wysokość dotacji na jeden funkcjonujący CIS odnotowano w woj. podlaskim (114,6 tys. zł) i wielkopolskim (139,4 tys. zł), najwyższą – w woj. łódzkim (1 450,7 tys. zł). W 2019 r. najniższą wysokość dotacji w przeliczeniu na jeden CIS odnotowano w woj. wielkopolskim (127 tys. zł) i podlaskim (167,6 tys. zł), najwyższą – w woj. dolnośląskim (865,5 tys. zł).

Zróżnicowane w 2018 i 2019 r. były także łączne, całkowite kwoty w ramach dotacji dla CIS-ów. Średnia wysokość dotacji dla województw wynosiła 4 792,8 tys. zł w 2018 i 4 752,9 tys. zł w 2019 r. Najwyższa łączna kwota dotacji w 2018 r. – w województwie śląskim (1 1749 tys.), najniższa (1 046 tys.) w opolskim; w 2019 r. – najniższa w woj. opolskim (793 tys. zł), najwyższa w woj. pomorskim (12 820 tys. zł).

Ogólna prawidłowość, jeśli chodzi o strukturę dotacji (tabele 1 i 2) jest taka, że relatywnie najmniejszy udział w kwocie dotacji mają – przeciętnie dla kraju – środki z budżetów wojewódzkich (związane z rozpoczynaniem działalności), największy natomiast – „inne źródła”, do których zaliczają się przede wszystkim środki z FP i PFRON oraz środki unijne. Zróżnicowany jest także – między województwami – udział środków z budżetu gminy między województwami. Przeciętnie dla kraju udział ten wynosił 37,5% w 2018 i 33,5% w 2019 r.; najniższy w 2018 r. był w woj. łódzkim (3,3%), a najwyższy w mazowieckim (70,6%); w 2019 z kolei – najniższy w woj. podlaskim (6,4%), a najwyższy – w woj. wielkopolskim (83,9%).

Tabela 1: Dotacje dla CIS-ów w 2018 r.

Województwo	Wysokość dotacji w województwach - w tys. zł				Struktura dotacji w województwach - w %		
	łącznie	z budżetu gminy	z budżetu województwa	inne źródła	z budżetu gminy	z budżetu województwa	inne źródła
dolnośląskie	4 920	2 914	0	2 006	59,2	0,0	40,8
kujawsko - pomorskie	2 334	1 438	0	896	61,6	0,0	38,4
lubelskie	3 846	1 869	0	1 977	48,6	0,0	51,4
lubuskie	7 844	1 328	16	6 500	16,9	0,2	82,9
łódzkie	4 352	143	0	4 209	3,3	0,0	96,7
małopolskie	3 858	1 137	0	2 721	29,5	0,0	70,5
mazowieckie	2 189	1 545	644	0	70,6	29,4	0,0
opolskie	1 046	404	0	642	38,6	0,0	61,4
podkarpackie	10 159	2 745	558	6 856	27,0	5,5	67,5
podlaskie	1 146	219	0	927	19,1	0,0	80,9
pomorskie	9 445	1 906	223	7 316	20,2	2,4	77,5
śląskie	11 749	4 200	155	7 394	35,7	1,3	62,9
świętokrzyskie	2 609	1 075	0	1 534	41,2	0,0	58,8
warmińsko-mazurskie	5 325	1 308	0	4 017	24,6	0,0	75,4
wielkopolskie	3 904	2 423	198	1 283	62,1	5,1	32,9
zachodniopomorskie	1 959	832	74	1 053	42,5	3,8	53,8
POLSKA	76 685	25 486	1 868	49 331	37,5	3,0	59,5

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

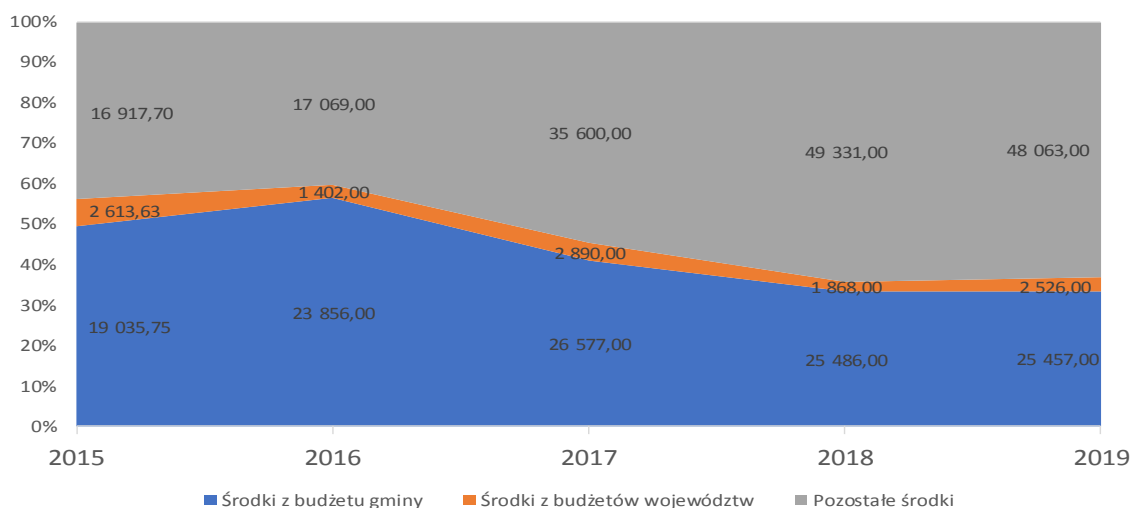
Tabela 2: Dotacje dla CIS-ów w 2019 r.

Województwo	Wysokość dotacji w województwach - w tys. zł				Struktura dotacji w województwach - w %		
	łącznie	z budżetu gminy	z budżetu województwa	inne źródła	z budżetu gminy	z budżetu województwa	inne źródła
dolnośląskie	5 193	2 977	0	2 216	57,3	0,0	42,7
kujawsko - pomorskie	2 584	1 534	0	1 050	59,4	0,0	40,6
lubelskie	3 147	1 972	0	1 175	62,7	0,0	37,3
lubuskie	8 454	1 404	108	6 942	16,6	1,3	82,1
łódzkie	1 548	123	0	1 425	7,9	0,0	92,1
małopolskie	4 976	916	0	4 060	18,4	0,0	81,6
mazowieckie	3 810	1 684	2 024	102	44,2	53,1	2,7
opolskie	793	372	0	421	46,9	0,0	53,1
podkarpackie	7 019	1 930	127	4 962	27,5	1,8	70,7
podlaskie	2 850	181	0	2 669	6,4	0,0	93,6
pomorskie	12 820	2 099	267	10 454	16,4	2,1	81,5
śląskie	11 795	4 415	0	7 380	37,4	0,0	62,6
świętokrzyskie	2 610	1 085	0	1 525	41,6	0,0	58,4
warmińsko-mazurskie	3 304	1 374	0	1 930	41,6	0,0	58,4
wielkopolskie	3 556	2 982	0	574	83,9	0,0	16,1
zachodniopomorskie	1 587	409	0	1 178	25,8	0,0	74,2
POLSKA	76 046	25 457	2 526	48 063	33,5	3,3	63,2

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Udział środków gminnych w dotacji dla CIS-ów maleje też z czasem. W 2015 r. i 2016 r. wynosił on średnio dla województw ok. połowy całości kwoty dotacji, po czym od 2017 r. spadał do obecnego poziomu. Środki gminne – inaczej mówiąc – odgrywają mniejszą niż dawniej rolę w finansowaniu CIS-ów.

Wykres 27: Struktura dotacji dla CIS-ów w Polsce w latach 2015-2019

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Stopień wydatkowania w 2019 r. przyznanych CIS-om dotacji waha się od 100% (woj. kujawsko-pomorskie, łódzkie, opolskie i mazowieckie) do 66,1% w województwie podlaskim.

Wykres 28: Wydatkowanie przez CIS-y przyznanych dotacji w 2019 r. - w %

Średnio dla Polski w województwach wykorzystywane jest 95,1% dotacji, a poniżej średniej lokują się – obok województwa podlaskiego – także CIS-y w województwach wielkopolskim i pomorskim.

Biorąc pod uwagę, że wskaźnik odnosi się do wykorzystania środków – efektywność wykorzystywania dostępnych zasobów finansowych w trzech wskazanych województwach należy uznać za relatywnie niską.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Wykorzystanie środków ma też swoją dynamikę w poszczególnych województwach. Ogólna prawidłowość jest taka, że województwa, w których stopień wykorzystania środków z dotacji jest relatywnie wysoki utrzymują efektywność wydatkowania w dłuższym okresie.

Wyjątkiem jest tu województwo opolskie, które w 2018 r. ulokowało się na relatywnie niskiej pozycji ze względu na wartość omawianego wskaźnika. Województwa o najmniej stabilnym poziomie wykorzystania środków z dotacji to podkarpackie, zachodniopomorskie i podlaskie.

Tabela 3: Wydatkowanie przez CIS-y przyznanych dotacji 2015-2019 - w %

Województwo	2015 r.	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
dolnośląskie	97,21	b.d.	96,15	94,15	96,90
kujawsko - pomorskie	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
lubelskie	99,60	96,20	97,45	95,58	98,03
lubuskie	99,74	98,70	99,78	95,73	97,23
łódzkie	100,10	100,00	100,00	100,00	100,00
małopolskie	100,00	99,30	94,39	96,81	90,94
mazowieckie	100,00	100,00	100,00	96,48	100,00
opolskie	100,00	100,00	100,00	82,41	100,00
podkarpackie	99,11	78,17	93,04	77,20	95,51
podlaskie	85,46	99,85	80,99	75,22	66,11
pomorskie	101,13	93,99	93,15	94,53	88,41
śląskie	98,21	97,11	85,01	97,68	89,50
świętokrzyskie	99,18	100,00	99,90	97,62	98,74
warmińsko-mazurskie	100,00	98,79	98,76	99,55	99,94
wielkopolskie	92,32	90,04	88,55	97,16	87,26
zachodniopomorskie	95,85	100,00	91,49	96,27	95,53
POLSKA	97,9	90,76	94,9	93,5	94,01

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Łączna kwota przychodów CIS-ów w 2018 r. (wliczając w to także kwotę dotacji) wyniosła dla kraju 160 938 tys. zł w 2018 r., a 156 912 tys. zł w 2019 r. Najwyższe łączne przychody w przeliczeniu na jeden CIS odnotowano w 2018 r. w województwach kujawsko-pomorskim (1 511,5 tys. zł), łódzkim (1 368, 3 tys. zł), świętokrzyskim (1 381,3 tys. zł), śląskim (1 142,4 tys. zł), zachodniopomorskim (1 195,1 tys. zł) i warmińsko-mazurskim (1 113,7 tys. zł); najniższe – w województwach podlaskim (373,5 tys. zł), wielkopolskim (539,0 tys. zł) i małopolskim (552,8 tys. zł). W 2019 r. najwyższe przychody w przeliczeniu na jeden CIS – w woj. kujawsko-pomorskim (1 598,3 tys. zł), dolnośląskim (1 497,7 tys. zł), śląskim (1 013,9 tys. zł), zachodniopomorskim (1 169,8 tys. zł); najniższe – w woj. podlaskim (251,1 tys. zł), opolskim (313,6 tys. zł) i wielkopolskim (482,0 tys. zł)

Trend, jeśli idzie o łączne przychody CIS-ów, jest analogiczny do trendu dotyczącego wysokości dotacji, tj. przychody CIS-ów systematycznie rosną w dłuższym okresie. W 2019 r. łączna kwota przychodów CIS-ów w Polsce wyniosła 97,5% kwoty z 2018 r., w 2018 r. 109,2% kwoty z 2017 r., w 2017 – 133,8% tej z 2016 r., a w 2016 – 107,7% kwoty z 2015 r.

Województwa, które w 2019 r. zanotowały znaczący spadek łącznych przychodów to łódzkie (o 64,5% w stosunku do roku poprzedniego), świętokrzyskie (o 35,7%), zachodniopomorskie (o 26,6%), warmińsko – mazurskie (o 10,8%) i wielkopolskie (10,6%).

Niekorzystny pod względem dynamiki przychodów był także rok 2016, w którym spadek zanotowały CIS-y w województwach dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, mazowieckim

i podkarpackim (patrz tab. 4). Spadki nie wydają się być związane ze zmianami liczebności CIS-ów w województwach – w okresie sprawozdawczym liczba CIS-ów nieznacznie zmniejszyła się tylko w woj. łódzkim i zachodniopomorskim.

Tabela 4: Dynamika łącznych przychodów CIS-ów w województwach, rok poprzedni = 100

Województwo	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
dolnośląskie	71,3	146,5	107,5	109,5
kujawsko - pomorskie	86,7	109,4	100,2	105,7
lubelskie	104,3	114,9	107,5	96,8
lubuskie	196,3	132,6	97,3	99,6
łódzkie	104,4	148,1	75,1	35,5
małopolskie	119,2	150,1	106,9	116,9
mazowieckie	59,1	194,1	128,3	139,8
opolskie	162,6	107,6	101,3	53,4
podkarpackie	89,0	168,7	101,2	111,8
podlaskie	113,1	120,3	116,9	114,3
pomorskie	123,3	187,4	99,7	118,0
śląskie	119,7	141,6	113,9	99,8
świętokrzyskie	98,0	117,1	112,6	64,3
warmińsko-mazurskie	108,8	125,7	119,0	89,2
wielkopolskie	118,7	111,8	113,3	89,4
zachodniopomorskie	78,2	86,3	175,9	73,4
POLSKA	107,7	133,8	109,2	97,5

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Analogicznie, rosnącą dynamikę mają – w dłuższym okresie - także wydatki CIS-ów. Łączna kwota wydatków CIS-ów w Polsce w 2018 r. wyniosła 190 557 tys. zł i była o 29,7% wyższa niż w 2017 r.; z kolei wydatki w 2017 r. były o 18,2% wyższe niż w 2016 r., a te w 2016 r. o 21,1% wyższe niż w 2015 r.

Nieliczne województwa zanotowały we wskazanych latach spadek wydatków CIS-ów; chodzi w szczególności o łódzkie (spadek o 8,5% w 2018 w porównaniu z 2017 r.), śląskie (spadek o 25,4% w 2017 r. w porównaniu z 2016 r.), zachodniopomorskie (spadek o 17,7% w 2017 r. w porównaniu z 2016 r.). Spadki ogólnej kwoty wydatków wydają się nie mieć związku z dynamiką przychodów CIS-ów w województwach.

Trend wzrostowy, jeśli idzie o dynamikę wydatków wyhamował w 2019 r. W skali kraju łączne wydatki CIS-ów w 2019 r. wyniosły 161 628 tys. zł i były o 15,2% niższe niż w roku poprzednim. Wydatki w 2019 r. w porównaniu z 2018 rokiem najbardziej spadły w woj. wielkopolskim (o 58,2%), łódzkim (o 58,6%) i zachodniopomorskim (o 28,6%). Pięć województw zanotowało wzrost łącznych wydatków – mazowieckie, małopolskie, dolnośląskie, kujawsko-pomorskie i pomorskie.

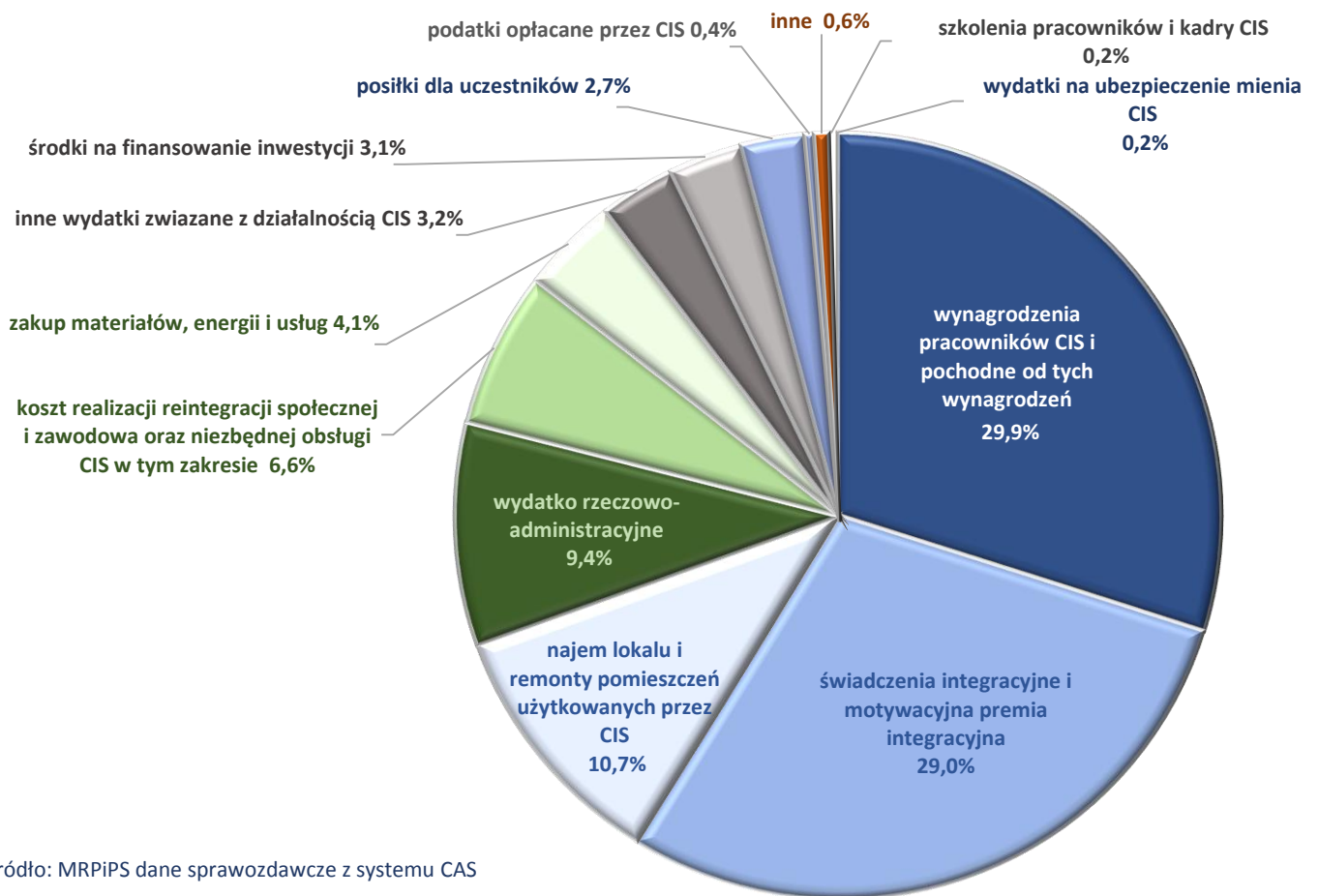
Tabela 5: Dynamika łącznych wydatków CIS-ów w województwach, rok poprzedni = 100

Województwo	2016 r.	2017 r.	2018 r.	2019 r.
dolnośląskie	72,3	147,2	109,0	110,6
kujawsko - pomorskie	89,9	107,8	98,8	105,3
lubelskie	97,0	116,9	110,7	96,8
lubuskie	178,3	132,7	105,7	94,4
łódzkie	100,4	127,5	91,5	41,6
małopolskie	118,6	143,3	109,2	115,5
mazowieckie	59,1	191,5	129,0	143,1
opolskie	176,3	120,6	111,7	93,7
podkarpackie	91,7	169,9	126,4	90,9
podlaskie	90,4	130,7	124,6	95,0
pomorskie	120,0	173,7	105,3	101,0
śląskie	267,7	74,6	131,8	89,8
świętokrzyskie	80,8	123,0	102,3	86,5
warmińsko-mazurskie	113,4	120,1	142,7	86,1
wielkopolskie	111,7	118,0	244,2	41,8
zachodniopomorskie	78,1	82,3	179,1	71,4
POLSKA	121,1	118,2	129,7	84,8

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Największą pozycję w budżetach CIS-ów w 2018 r. stanowiły wydatki na wynagrodzenia pracowników i pochodne od wynagrodzeń (29,9% ogólnej kwoty wydatków), oraz na świadczenia integracyjne i motywacyjne premie integracyjne (29% ogólnej kwoty wydatków). W dalszej kolejności – koszty związane z najmem lokalu (10,7%), obsługą administracyjną (9,4%) i koszty realizacji integracji zawodowej i społecznej (6,6%).

Wykres 29: Struktura wydatków CIS-ów w Polsce w 2018 r. w %

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Najbardziej zróżnicowane między województwami są koszty najmu lokalu - ich udział w całości wydatków waha się od 56% w województwie wielkopolskim do 0% (co oznacza brak odrębnych kosztów najmu) w woj. kujawsko-pomorskim, opolskim i zachodniopomorskim.

Znaczące zróżnicowanie udziału w całości wydatków dotyczy także kwot przeznaczanych na świadczenia integracyjne i wynagrodzenia pracowników. Najmniej zróżnicowane są te rodzaje kosztów, które jednocześnie stanowią najmniej istotny udział w wydatkach, tj. podatki, ubezpieczenia i koszty szkoleń pracowników.

Tabela 6: Struktura wydatków CIS-ów w województwach w 2018 r.

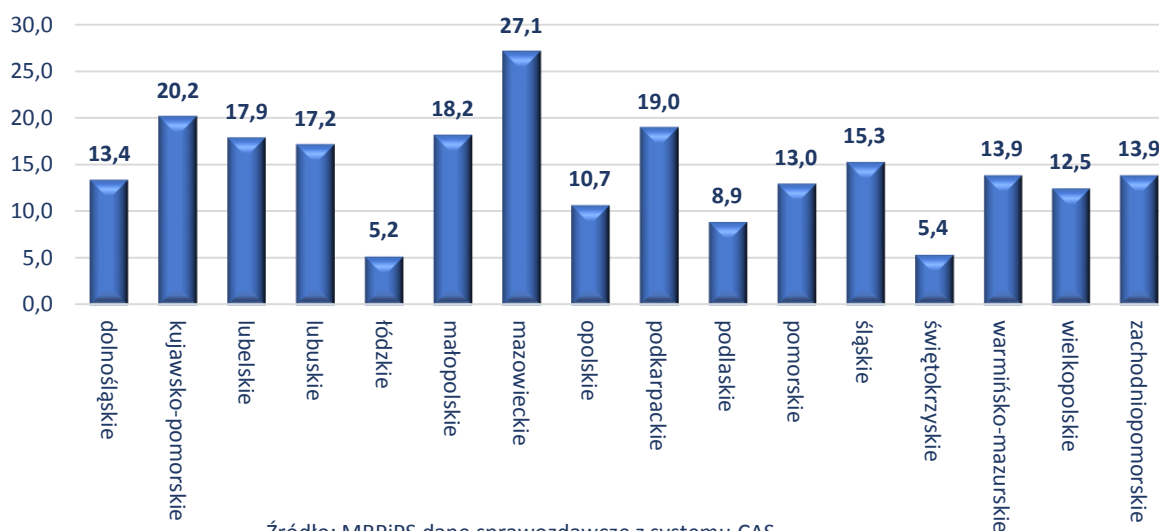
Województwo	Wydatki w roku sprawozdawczym - łącznie	w tym wydatki poniesione na:												
		świadczenia integracyjne i motywacyjna premia integracyjna	zakup materiałów, energii i usług	najem lokalu i remonty użytkowanych pomieszczeń	podatki opłacane przez Centrum	wynagrodzenia pracowników i pochodne	koszt realizacji reintegracji zawodowej i społecznej	szkolenia pracowników i kadry Centrum	posiłki dla uczestników	wydatki na ubezpieczenie mienia	inne wydatki związane z działalnością	wydatki rzeczowo-administracyjne	środki na finansowanie inwestycji	inne
		tys. zł	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
dolnośląskie	8 285	30,9	0,9	0,3	0,1	45,5	10,5	0,3	2,0	0,1	1,8	7,6	0,0	0,0
kujawsko-pomorskie	6 171	16,2	0,0	0,0	0,1	60,0	3,0	0,2	2,1	0,4	3,6	14,4	0,0	0,0
lubelskie	9 174	30,0	2,2	1,0	1,0	33,0	2,5	0,1	2,0	0,1	9,5	17,3	0,0	1,3
lubuskie	19 601	33,0	1,5	0,3	0,4	30,2	11,7	0,4	2,6	0,1	1,2	14,2	4,0	0,1
łódzkie	4 587	67,4	0,2	1,0	0,0	17,8	7,9	0,0	2,3	0,0	1,6	1,7	0,0	0,0
małopolskie	6 890	39,1	1,9	6,4	0,2	27,5	15,6	0,9	4,0	0,0	1,5	2,9	0,0	0,0
mazowieckie	4 723	33,0	6,1	1,5	1,0	38,5	4,8	0,3	0,5	0,2	0,7	13,3	0,1	0,0
opolskie	3 872	33,0	9,5	0,0	0,9	34,3	1,2	0,2	2,5	0,5	1,2	16,8	0,0	0,0
podkarpackie	17 671	31,4	1,8	1,1	0,3	34,7	8,6	0,1	4,2	0,7	4,3	12,3	0,3	0,2
podlaskie	4 248	43,7	3,6	2,0	0,1	22,3	11,7	0,1	4,2	0,1	3,0	4,2	0,5	4,6
pomorskie	14 417	25,5	5,9	1,5	0,0	38,1	10,5	0,1	3,4	0,1	7,5	5,9	0,8	0,6
śląskie	29 064	23,3	14,1	1,7	0,5	30,7	5,1	0,0	2,1	0,1	4,6	5,6	11,9	0,3
świętokrzyskie	7 425	36,9	9,7	2,3	0,3	34,0	1,2	0,1	1,9	0,1	1,6	11,2	0,7	0,0
warmińsko-mazurskie	12 806	40,5	0,1	1,3	0,2	31,0	7,9	0,0	3,6	0,0	2,1	5,3	7,8	0,0
wielkopolskie	32 482	14,7	0,5	56,3	0,7	13,1	1,6	0,1	2,2	0,1	1,1	8,3	0,6	0,7
zachodniopomorskie	9 141	37,0	2,1	0,0	0,2	27,4	7,9	0,0	2,5	0,1	2,6	15,0	2,2	3,1
POLSKA	190 557	29,0	4,1	10,7	0,4	29,9	6,6	0,2	2,7	0,2	3,2	9,4	3,1	0,6
Odchylenie standardowe		12,1	4,2	13,8	0,3	10,8	4,4	0,2	1,0	0,2	2,4	5,2	3,4	1,3

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS. Dane za 2019 r. nie zostały przedstawione ze względu na konieczność ich weryfikacji.

Największe wydatki w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć rocznie w 2018 r. ponosiły CIS-y w województwie wielkopolskim – średnio 30,9 tys. zł. Najniższe – w woj. łódzkim (9 tys.) i podlaskim (10,5 tys. zł). Przeciętnie dla kraju – roczna kwota w przeliczeniu na jednego uczestnika zajęć w CIS-ie wyniosła 15,8 tys. zł.

W 2019 r. przeciętna dla wszystkich CIS-ów w Polsce wyniosła 13,9 tys. zł na jednego uczestnika zajęć. Największe wydatki w przeliczeniu na jednego uczestnika odnotowano w woj. mazowieckim (27,1 tys. zł), a najniższe – w woj. łódzkim i świętokrzyskim (odpowiednio 5,2 i 5,4 tys. zł).

Wykres 30: Przeciętne wydatki w tys. zł na 1 uczestnika zajęć CIS-u w województwach, 2019 r.

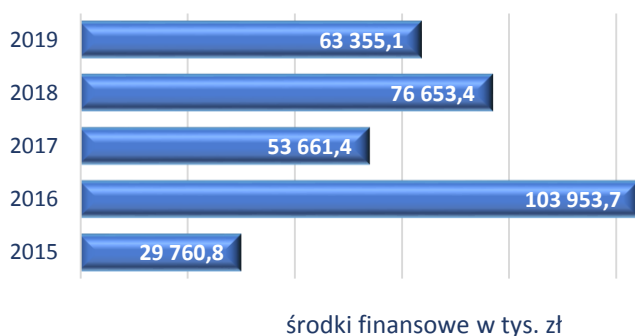

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

4.2. Finansowanie klubów integracji społecznej

Łączna kwota środków finansowych klubów integracji społecznej w Polsce w 2018 r. wyniosła – wedle sprawozdań zamieszczonych w Centralnej Aplikacji Statystycznej – ponad 76 milionów zł, to jest o 40% więcej niż w 2017 r. i ponad dwukrotnie więcej niż w 2015 r. Łączna kwota, jaka dysponowały kluby integracji społecznej w 2019 r. wyniosła z kolei ponad 63 miliony zł – tj. 82% kwoty z 2018 r.

Wykres 31: Dynamika łącznych środków finansowych KIS-ów w latach 2015–2019 (w tys. zł)

Budżety KIS-ów mają – inaczej mówiąc – znaczną dynamikę, choć źródeł tej dynamiki należy szukać przede wszystkim w dostępności środków EFS i dynamice pozyskiwania grantów na realizację projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej przez poszczególne podmioty i w poszczególnych województwach.

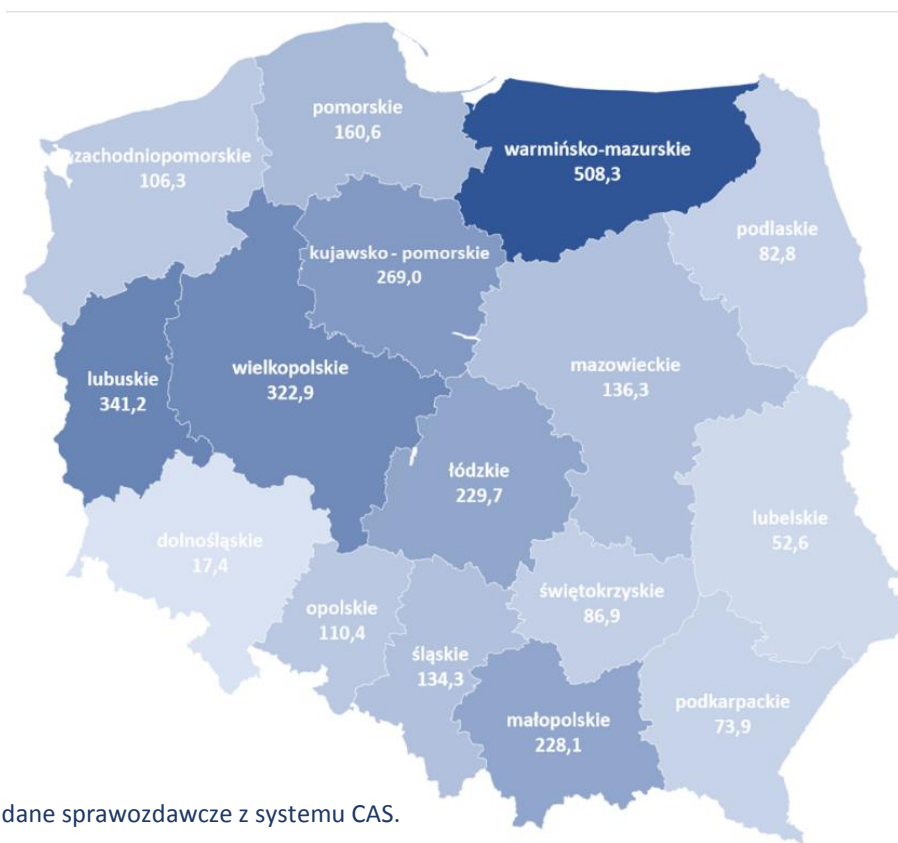
Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Województwem o najwyższej (583,6 tys. zł) średniej kwocie środków finansowych przypadającej na jeden klub integracji społecznej było w 2018 r. województwo warmińsko-mazurskie, a najniższej – województwo lubelskie (43,8 tys. zł) Dla Polski średnia kwota przypadająca na jeden KIS w 2018 r. wyniosła 210,8 tys. zł, jednak wskaźnik ten nie jest szczególnie miarodajny ze względu na znaczne zróżnicowanie pomiędzy województwami.

Powyżej średniej ulokowały się woj. dolnośląskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, opolskie, pomorskie i śląskie; poniżej kujawsko-pomorskie, lubelskie, lubuskie, podkarpackie, podlaskie, świętokrzyskie, wielkopolskie i zachodniopomorskie. W 2019 r. średnia dla kraju była niższa niż w 2018 i wyniosła 178,8 tys. zł, województwem o najwyższej wartości wskaźnika nadal było woj. warmińsko-mazurskie (508,3 tys. zł), a najniższa średnia kwota w przeliczeniu na jeden klub integracji społecznej wystąpiła w województwie dolnośląskim (17,4 tys. zł).

Poniżej średniej ulokowały się, oprócz dolnośląskiego, województwa lubelskie, mazowieckie, opolskie, podkarpackie, podlaskie, pomorskie, śląskie, świętokrzyskie i zachodniopomorskie. Powyżej – województwa kujawsko-pomorskie, lubuskie, łódzkie, małopolskie, warmińsko-mazurskie i wielkopolskie.

Wykres 32: Środki finansowe KIS-ów (w tys. zł) - średnio w przeliczeniu na jeden KIS, 2019 r.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS.

W zdecydowanej większości województw większa część środków finansowych KIS-ów pochodzi z EFS (średnio dla Polski – 69,6% budżetów KIS). Pomijając woj. lubelskie, do tych o najwyższym udziale środków EFS w budżetach KIS należą województwa: warmińsko-mazurskie, dolnośląskie, podlaskie i opolskie.

Najniższy udział środków EFS w 2018 r. zanotowano w województwach zachodniopomorskim, małopolskim, mazowieckim, kujawsko-pomorskim i łódzkim. KIS-y w świętokrzyskim wedle danych sprawozdawczych w ogóle nie korzystały ze środków EFS w 2018 r.

Zróżnicowany jest także udział środków gminnych w budżetach KIS-ów (przy średniej dla Polski na poziomie 26,3%). Największą część stanowiły one w budżetach KIS-ów woj. świętokrzyskiego (80,2%) i łódzkiego (54,2%).

Najmniejszą – w województwach dolnośląskim (4,8%) i warmińsko-mazurskim (3,4%) i lubelskim (0,2%). Środki własne podmiotów to przeciętnie 0,9% budżetów KIS w województwach, a środki z innych źródeł – 3,3% (w tym darowizny – także 1% podatku, działalność odpłatna pożytku publicznego, środki z Funduszu Pracy, dotacje celowe itp.).

Tabela 7: Środki finansowe KIS-ów w województwach w 2018 r.

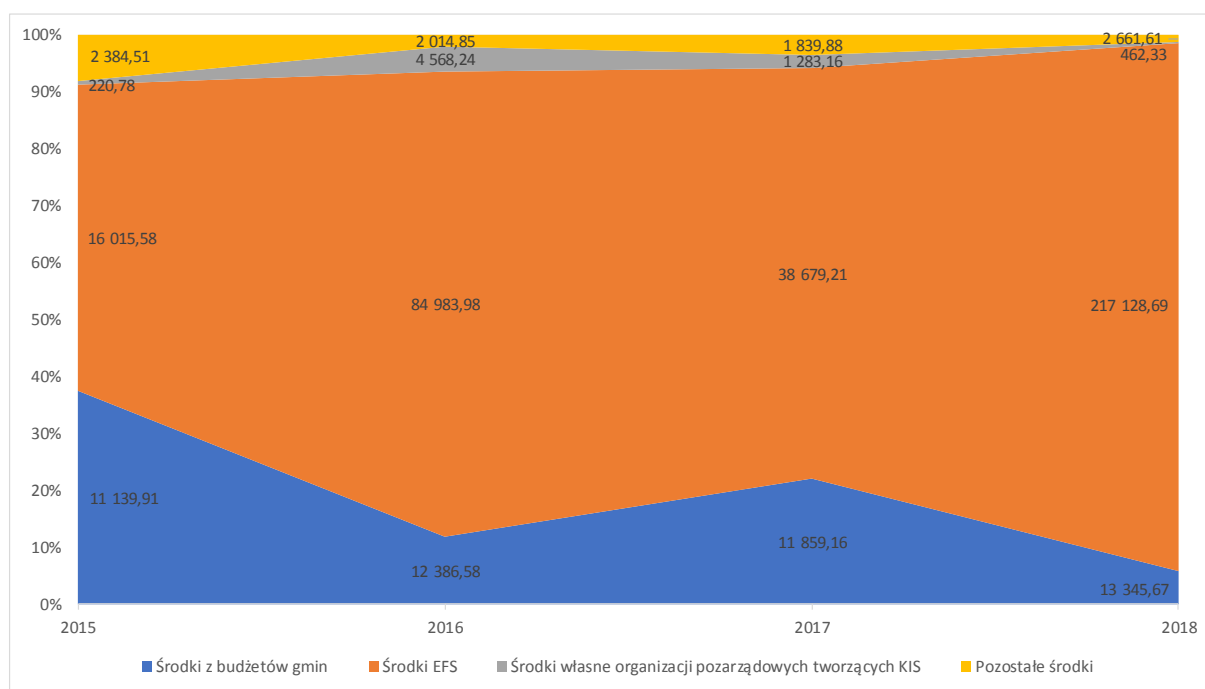
Województwo	Wysokość środków w województwach - w tys. zł					Struktura środków w województwach - w %			
	łącznie	budżet gminy	EFS	Środki własne organizacji pozarządowych tworzących KIS	Pozostałe środki	budżet gminy	EFS	Środki własne organizacji pozarządowych tworzących KIS	Pozostałe środki
dolnośląskie	1 182,5	57,0	1 125,6	0,0	0,0	4,8	95,2	0,0	0,0
kujawsko – pomorskie	1 231,4	536,9	682,5	12,0	0,0	43,6	55,4	1,0	0,0
lubelskie	158 172,3	395,2	157 397,3	13,2	366,6	0,2	99,5	0,0	0,2
lubuskie	685,3	157,8	502,5	10,0	15,0	23,0	73,3	1,5	2,2
łódzkie	2 208,6	1 198,1	997,4	13,1	0,0	54,2	45,2	0,6	0,0
małopolskie	9 663,4	3 386,9	5 935,4	92,2	248,9	35,0	61,4	1,0	2,6
mazowieckie	2 323,5	941,0	1 367,6	0,0	14,9	40,5	58,9	0,0	0,6
opolskie	2 935,4	275,2	2 463,6	14,0	182,7	9,4	83,9	0,5	6,2
podkarpackie	1 205,6	195,8	894,2	0,0	115,5	16,2	74,2	0,0	9,6
podlaskie	915,0	98,8	802,6	13,6	0,0	10,8	87,7	1,5	0,0
pomorskie	3 138,4	801,6	2 279,8	0,0	57,0	25,5	72,6	0,0	1,8
śląskie	14 474,7	2 115,9	10 792,5	98,1	1 468,3	14,6	74,6	0,7	10,1
świętokrzyskie	591,5	474,4	0,0	32,6	84,5	80,2	0,0	5,5	14,3
warmińsko-mazurskie	28 598,7	966,5	27 478,9	77,6	75,7	3,4	96,1	0,3	0,3
wielkopolskie	5 542,0	1 513,0	3 943,0	86,0	0,0	27,3	71,1	1,6	0,0
zachodniopomorskie	730,0	231,6	466,0	0,0	32,4	31,7	63,8	0,0	4,4
POLSKA	233 598,3	13 345,67	217 128,7	462,3	2 661,6	26,3	69,6	0,9	3,3

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS. Dane za 2019 r. nie zostały przedstawione ze względu na konieczność ich weryfikacji.

W ostatnich czterech latach udział środków gminnych w budżetach KIS-ów wyraźnie też zmalał (w 2015 r. stanowił niemal 40% wszystkich środków finansowych), podobnie jak udział środków własnych organizacji i innych środków (w tym tych ze sprzedaży usług, dotacji celowych i 1% podatku).

KIS-y w coraz większym zakresie polegają na środkach UE, co każe zadać pytanie o stabilność ich funkcjonowania w kolejnym okresie programowania oraz zdolność do realizacji ustawowych celów w przyszłości.

Wykres 33: Struktura finansów KIS-ów w Polsce w latach 2015-2018, w %

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS. Dane za 2019 r. nie zostały przedstawione ze względu na konieczność ich weryfikacji.

5. RESORTOWE PROGRAMY MINISTRA RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ WSPOMAGAJĄCE DZIAŁALNOŚĆ PODMIOTÓW FUNKCJONUJĄCYCH W ZAKRESIE ZWALCZANIA WYKLUCZENIA I AKTYWIZACJI

5.1. Program pn. „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020” – edycja 2018

Głównym celem Programu w roku 2018 było włączanie i wzmacnianie uczestniczenia w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie oraz rozwój systemu aktywnej integracji poprzez wsparcie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych.

W ramach celu głównego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

- objęcie osób, rodzin i ich członków zintegrowanymi lokalnymi działaniami pozwalającymi skorzystać z różnorodnego pakietu usług aktywizacyjnych dla uzyskania wzmocnienia ich indywidualnych kompetencji i umiejętności społecznych, zawodowych i edukacyjnych,
- umożliwienie osobom, rodzinom i ich członkom, będącym w trudnej sytuacji życiowej, korzystania ze wspólnych dóbr, lokalnych usług społecznych oraz zasobów instytucjonalnych dostępnych w środowisku lokalnym,
- integrowanie młodzieży szczególnie ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym z lokalnym środowiskiem przez działania edukacyjno-integracyjne.

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach ww. Programu ogłosił w roku 2018 następujące otwarte konkursy ofert:

1. „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego”.
2. „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne aktywne formy pomocy, ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego”.
3. „Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska”.

W 2018 r. Minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego dysponował na wsparcie finansowe projektów realizowanych w ramach Programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020” kwotą w wysokości 4 349 000 zł.

W ww. otwartych konkursach ofert mogły brać udział jednostki samorządu terytorialnego, organizacje pozarządowe wymienione w art. 3 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, których jednym z celów lub zadań statutowych jest działalność w obszarze pomocy osobom wykluczonym społecznie.

W dniu 8 grudnia 2017 r. na stronie internetowej Ministerstwa, w Biuletynie Informacji Publicznej oraz na tablicy ogłoszeń w siedzibie urzędu, Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej ogłosił otwarty konkurs ofert pn. „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego”. Z uwagi na niewykorzystaną w pełni kwotę przeznaczoną na realizację ww. konkursu, niezbędne było ogłoszenie konkursu uzupełniającego.

łącznie, w 2018 r. w wyniku dwóch naborów w konkursie pn. „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego” – edycja 2018 ogłoszonych w ramach Programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020”, dofinansowanie otrzymało 16 uprawnionych podmiotów.

Na realizację konkursu pn. „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego” – edycja 2018 r. przewidziano w ustawie budżetowej na 2018 r. – 1 500 000,00 zł. Wykonanie natomiast wyniosło 1 495 705,80 zł, które jest wynikiem zwrotu niewykorzystanych części dotacji, tj. 99,71 %.

Z analizy sprawozdań wynika, że pomocą i wsparciem w czasie realizacji zadań w ramach przedmiotowego konkursu zostały objęte 162 osoby.

Ustalone w części IV Programu mierniki zakładały, że wsparciem objętych zostanie przynajmniej 300 osób. Ponadto, założono, że w danym roku liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończą zajęcia wyniesie przynajmniej 280 osób, liczba osób, które usamodzielnia się ekonomicznie to min. 25 natomiast liczba zawartych porozumień to min. 20.

Po analizie sprawozdań z realizacji zadania publicznego pn. „Nowe horyzonty aktywnej integracji w środowisku lokalnym – animacja, edukacja, aktywizacja na rzecz zmniejszenia wykluczenia społecznego” – edycja 2018 realizacja mierników przedstawiała się następująco:

- wsparciem w ramach konkursu zostało objętych 162 osób.
- liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończą zajęcia wyniosła 162 osoby.
- liczba osób, które usamodzielnia się ekonomicznie wyniosła 59 osób.
- liczba zawartych porozumień to 16.²⁴

Ogłoszenie o konkursie pn. „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne formy pomocy ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego” – edycja 2018 r. ukazało się w dniu 8 grudnia 2017 r. Do rozdysponowania na dotacje w konkursie przeznaczono środki w wysokości 1 149 000,00 zł. Z uwagi na niewykorzystaną w pełni kwotę przeznaczoną na realizację ww. konkursu, niezbędnym było ogłoszenie konkursu uzupełniającego.

łącznie, w 2018 r., w wyniku dwóch edycji w konkursie pn. „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne formy pomocy ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego” ogłoszonych w ramach Programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020”, dofinansowanie otrzymało 9 uprawnionych podmiotów w łącznej kwocie 898 868,60 zł.

Z analizy sprawozdań wynika, że pomocą i wsparciem w czasie realizacji zadań w ramach konkursu zostało objętych 108 osób. Uczestnicy projektów zostali skierowani na różnego typu szkolenia i kursy zawodowe, przydatne zarówno w trakcie realizacji projektu, jak również po jego zakończeniu, poprzez nabycie nowych kwalifikacji. Uczestnicy po ukończeniu szkoleń i kursów otrzymywali certyfikaty i zaświadczenia o ich ukończeniu.

²⁴ Źródło: Biuro Budżetu i Finansów w MRPiPS - Zestawienie porozumień zawartych w 2018 r.

Po analizie sprawozdań z realizacji zadania publicznego pn. „Partnerstwa przeciw wykluczeniu społecznemu – profesjonalne formy pomocy ze szczególną rolą zatrudnienia socjalnego” – edycja 2018 r. realizacja mierników przedstawiała się następująco:

- wsparciem w ramach konkursu zostało objętych 108 osób.
- liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończą zajęcia wyniosła 100 osoby.
- liczba osób, które podejmą zatrudnienie wspierane wyniosła 17 osób.
- liczba osób, które usamodzielnia się ekonomicznie wyniosła 17 osób.
- liczba zawartych porozumień to 9.

Ogłoszenie o konkursie pn. „Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska” – edycja 2018 r. (w pierwszym naborze wniosków) ukazało się w dniu 8 grudnia 2017 r. Do rozdysponowania na dotacje w konkursie przeznaczono środki w wysokości 600 000,00 zł. Z uwagi na niewykorzystaną w pełni kwotę przeznaczoną na realizację ww. konkursu, niezbędne było ogłoszenie konkursu uzupełniającego.

Łącznie, w 2018 r. w wyniku dwóch edycji w konkursie dofinansowanie otrzymało 14 ofert uprawnionych podmiotów w kwocie 517 930,00 zł.

Działaniami projektowymi objęta została młodzież w wieku 15-24 lat. Zrealizowane zostały wszystkie dofinansowane projekty. W ramach dofinansowanych projektów organizowano wsparcie na rzecz integracji młodzieży w środowisku, określone w Programie pn. „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020”. Zaangażowano do tych działań gminy oraz organizacje pozarządowe (wybrane w konkursie), a także inne podmioty zatrudnienia socjalnego, świetlice środowiskowe czy kluby młodzieżowe.

Wyznaczone w Programie mierniki zakładały, że w ramach konkursu wsparciem zostanie objętych 200 osób między 15 a 29 rokiem życia - ze złożonych sprawozdań wynika, że w projektach konkursowych uczestniczyło 937 osób, co stanowi 469% w stosunku do przyjętego miernika w Programie, z tym że w niektórych projektach np. podczas debat liczba uczestników często przekraczała 100 osób.

Ponadto, założono, że do działań projektowych zaangażowanych zostanie 15 podmiotów reintegracyjnych, lokalnych świetlic środowiskowych oraz klubów młodzieżowych. Określono również liczbę inicjatyw wolontariackich na poziomie 25 podmiotów.

Po analizie sprawozdań z realizacji zadania publicznego pn. „Aktywne postawy młodzieży – podnoszenie kompetencji, przedsiębiorczości i odpowiedzialności w wymiarze środowiska” – edycja 2018 realizacja mierników przedstawiała się następująco:

- wsparciem w ramach konkursu zostało objętych 937 osób,
- liczba podmiotów reintegracyjnych oraz lokalnych świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych realizujących działania projektowe – 20,
- liczba inicjatyw wolontariackich – 20.

5.2. Program pn. „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo” – edycja 2019

Wprowadzenie zmian w krajowej polityce społecznej oraz wyznaczenie nowych kierunków działań wobec polskich rodzin i ich członków wykluczonych społecznie, spowodowało modyfikację planowanych przedsięwzięć, w wyniku której doszło do zmiany założeń resortowego Programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, pn. „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu – nowy wymiar 2020”.

Decyzja ukierunkowania nowego programu Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej na problemy jednostek lub grup osób, w tym rodzin wykluczonych społecznie pozwala na promowanie włączania społecznego, walki z ubóstwem oraz dyskryminacją, zarówno społeczną, jak i zawodową. Stwarza też możliwości na dobre wykorzystanie usług reintegracji społecznej i zawodowej, które uzależnione jest przede wszystkim od poprawnego wykonywania statutowych zadań określonych instytucji.

W związku z powyższym powstał Program pn. „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo”.

Program Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej pn. „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo” został przyjęty w grudniu 2018 r. Podstawą prawną programu jest art. 23 ust. 1 pkt 7a ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Założenia programu ukierunkowane są na problemy jednostek lub grup osób, w tym rodzin, wykluczonych społecznie, co pozwala na promowanie włączenia społecznego, walki z ubóstwem oraz dyskryminacją, zarówno społeczną, jak i zawodową. Program stworzył możliwości spotęgowania efektów świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej w zakresie zwalczania wykluczenia i aktywizacji. Program ma charakter uzupełniający wobec ustawowych obowiązków samorządów gmin w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, a także charakter wspomagający działalność uprawnionych podmiotów funkcjonujących w obszarze pomocy społecznej, o których mowa w art. 25 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej. Równie istotny jest fakt, że program stanowi także instrument motywujący do wdrażania nowych metod pracy z osobami wykluczonymi oraz programów aktywizacji społecznej i zawodowej tych osób.

Głównym celem Programu „Od wykluczenia do aktywizacji. Program pomocy osobom wykluczonym społecznie i zawodowo” była identyfikacja potrzeb, inicjowanie oraz wzmocnienie uczestnictwa w życiu społecznym i zawodowym osób wykluczonych społecznie poprzez utworzenie nowego, poszerzonego profilu usług reintegracyjnych, wzbogaconego o problematykę podnoszenia wartości społecznych i kwalifikacji zawodowych, realizowanego przez podmioty zatrudnienia socjalnego.

W ramach celu głównego wyznaczono następujące cele szczegółowe:

1. Poprawa sytuacji osób i rodzin wykluczonych społecznie poprzez promowanie i rozwijanie różnorodnych form współdziałania instytucji i organizacji z różnych sektorów na rzecz aktywizacji i integracji społeczności lokalnych, w tym zatrudnienia socjalnego, z wykorzystaniem idei partnerstwa.
2. Tworzenie lokalnych partnerstw na rzecz organizowania na obszarze gmin przedsięwzięć wykorzystujących aktywne formy pomocy.

3. Wspieranie oraz integrowanie młodzieży, szczególnie ze środowisk zagrożonych wykluczeniem społecznym, z lokalnym środowiskiem poprzez:
 - działania edukacyjno-integracyjne w zakresie nabywania umiejętności społecznych mających na celu naukę w zakresie m.in. reakcji na swoje emocje, komunikacji z innymi ludźmi czy współpracy w grupie;
 - zaproponowanie różnych form spędzania czasu wolnego jako działania o charakterze profilaktycznym.
4. Promowanie dobrych praktyk w zakresie świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych w ramach działalności instytucji zatrudnienia socjalnego, takich jak Centra i Kluby Integracji Społecznej.

Realizacja celów wskazanych w programie odbywała się poprzez organizację otwartych konkursów ofert:

1. „Nowy profil usług w Klubie Integracji Społecznej”.
2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez reintegrację społeczno-zawodową w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego realizowanego w Centrum Integracji Społecznej”.
3. „Aktywna Młodzież – działania na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym”.
4. „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej”.

W 2019 r. program był wdrażany w formie czterech konkursów, w ramach których dofinansowano 45 projektów w których wsparciem objęto 1 642 uczestników. Z początkowej alokacji w wysokości 3 341 000,00 zł ostatecznie rozdysponowano 3 021 135,60 zł. Z uwagi na nierozdysponowanie wszystkich środków w I edycji konkursów, zorganizowano po jednej edycji uzupełniającej dla konkursów 3. oraz 4. oraz po trzy edycje uzupełniające dla konkursów 1. i 2.

Na realizację konkursu pn. „Nowy profil usług w Klubie Integracji Społecznej” w 2019 r. Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej początkowo przeznaczył kwotę 1 200 000,00 zł. Z uwagi na niewyczerpanie alokacji w I edycji, ogłoszono dodatkowo trzy edycje uzupełniające. W sumie w Konkursie dofinansowano 16 ofert na łączną kwotę 872 385,80 zł. W ramach zrealizowanych zadań publicznych wsparciem objęto 275 uczestników.

W konkursie pn. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez reintegrację społeczno-zawodową w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego realizowanego w Centrum Integracji Społecznej” do rozdysponowania przewidziano 1 300 000,00 zł. Przeprowadzono 3 nabory, dofinansowano 14 ofert na łączną kwotę 1 352 664,00 zł, a wsparciem zostało objętych 215 uczestników.

Na rok 2019 Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, na realizację konkursu „Aktywna Młodzież – działania na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym” przeznaczył łącznie kwotę 600 000 zł. Z uwagi na niewyczerpanie alokacji w I edycji ww. konkursu, ogłoszono dodatkowo jedną edycję uzupełniającą. W sumie w konkursie dofinansowano 14 ofert na łączną kwotę 577 955,80 zł, a wsparciem zostało objętych 750 uczestników.

W konkursie „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej” wybrano jeden podmiot, który był zobowiązany zorganizować i poprowadzić 5 konferencji „regionalnych” oraz jedną konferencję „centralną”

z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym. Konferencja „centralna” była podsumowywaniem konferencji regionalnych. Podczas konferencji regionalnych zostały zaprezentowane podmioty wytypowane przez organizatora jako „dobra praktyka” w realizacji zadań z zakresu lokalnej współpracy (organizacja pozarządowa/samorząd), zasługujące na wyróżnienie ze względu na dotychczasowe nowatorskie i innowacyjne działania w zakresie pomocy osobom wykluczonym.

Na realizację ww. konkursu Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej przeznaczył kwotę w wysokości 249 000,00 zł. W I edycji ww. konkursu żaden podmiot nie uzyskał dofinansowania. W wyniku konkursu uzupełniającego dofinansowano 1 ofertę na kwotę 215 200,00 zł

Na potrzeby liczbowego określenia rezultatów Programu, do każdego z konkursów wyznaczono wskaźniki i oszacowano wartości dla corocznej edycji konkursów. Proces określenia wskaźników odbył się poprzez zdiagnozowanie dotychczasowych efektów realizowanych Programów. W ramach konkursów, które stanowiły wdrożenie Programu w 2019 r., przekroczono zakładaną wartość w przypadku większości wskaźników.

Konkurs nr 1. „Nowy profil usług w Klubie Integracji Społecznej”			
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość ogółem	Wartość osiągnięta
1.	Liczba osób objętych usługami KIS	200	275
2.	Liczba osób objętych usługami instytucji zatrudnienia socjalnego, które pozytywnie zakończyły zajęcia. Liczba absolwentów	180	260
3.	Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie wspierane, w tym prace społecznie-użyteczne	20	109
4.	Liczba absolwentów, którzy podjęli zatrudnienie na otwartym rynku pracy	25	24
5.	Liczba absolwentów, którzy podjęli działalność gospodarczą, w tym w formie spółdzielni socjalnej	30	1
6.	Liczba zawartych porozumień/umów partnerskich	10	44

Konkurs nr 2. „Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez reintegrację społeczno-zawodową w ramach indywidualnego programu zatrudnienia socjalnego realizowanego w Centrum Integracji Społecznej”			
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość ogółem	Wartość osiągnięta
1.	Liczba uczestników projektów	200	215
2.	Liczba osób objętych usługami Centrów Integracji społecznej, które pozytywnie zakończyły zajęcia; Liczba absolwentów	180	201
3.	Liczba osób, które podjęły zatrudnienie	50	60
4.	Liczba zawartych porozumień/umów partnerskich	20	13

Konkurs nr 3. „Aktywna Młodzież – działania na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym”			
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość ogółem	Wartość osiągnięta
1.	Liczba młodzieży uczestnicząca w projektach konkursowych	200	750
2.	Liczba instytucji zatrudnienia socjalnego oraz lokalnych świetlic środowiskowych i klubów młodzieżowych realizujących działania projektowe	15	25
3.	Liczba inicjatyw wolontariackich	20	111

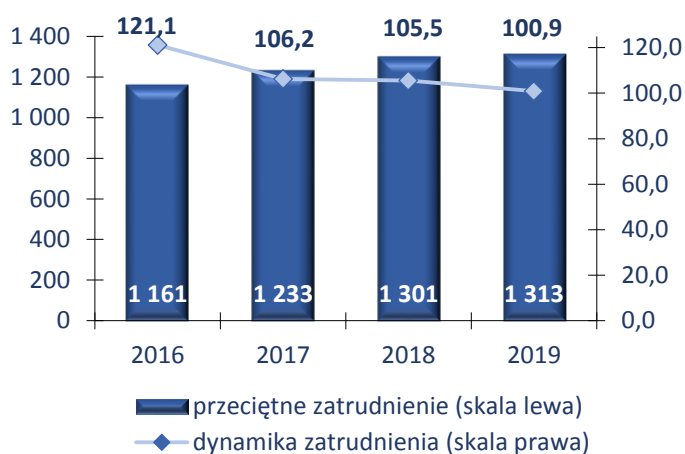
Konkurs nr 4. „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej”			
Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość ogółem	Wartość osiągnięta
1.	Liczba zaprezentowanych dobrych praktyk	10	25

6. STRUKTURA ZATRUDNIENIA W PODMIOTACH ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

6.1. Zatrudnienie w centrach integracji społecznej

Przeciętne zatrudnienie w CIS-ach w 2019 r. wynosiło 1,3 tys. osób i w stosunku do 2018 r. wzrosło o 12 osób. Liczba zatrudnionych w CIS-ach wprawdzie zwiększała się wraz ze wzrastającą liczbą podmiotów, ale w kolejnych latach dynamika wzrostu jest coraz słabsza. Niejednokrotnie kadrę CIS-ów wspomagają absolwenci zatrudnieni stale lub czasowo przy wykonywaniu prac na rzecz jednostki.

Wykres 34: Przeciętne zatrudnienie w CIS-ach w latach 2016 – 2019

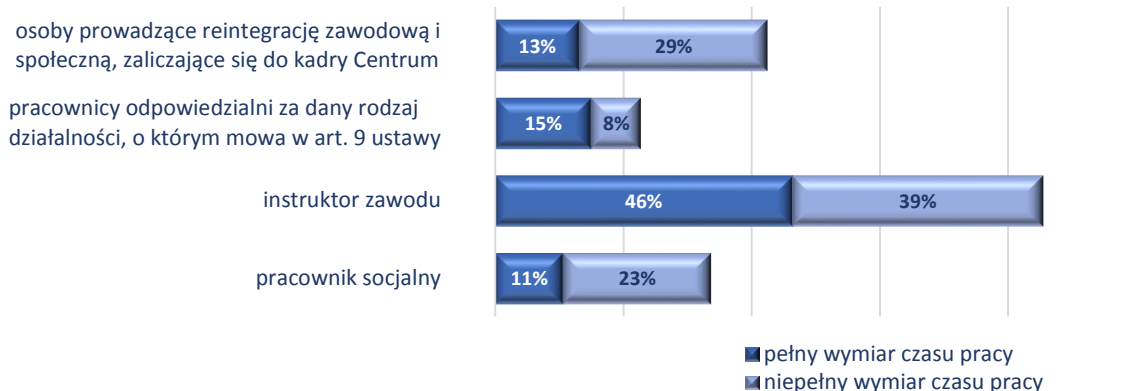

Główne grupy pracowników stanowią: kadra odpowiedzialna za rodzaj działalności usługowej realizowanej przez CIS-y zgodnie z art. 9 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, w tym kadra administracyjna; osoby prowadzące reintegrację zawodową i społeczną; instruktorzy zawodu oraz pracownicy socjalni.

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Główne grupy pracowników stanowią: kadra odpowiedzialna za rodzaj działalności usługowej realizowanej przez CIS-y zgodnie z art. 9 ustawy o zatrudnieniu socjalnym, w tym kadra administracyjna; osoby prowadzące reintegrację zawodową i społeczną; instruktorzy zawodu oraz pracownicy socjalni. Blisko połowę (46%) osób zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin w CIS-ach i 39% zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin stanowili w 2019 r. instruktorzy zawodu, a więc trenerzy, doradcy zawodowi, osoby odpowiedzialne za prowadzenie szkoleń zawodowych itp. Pracownicy zaangażowani w prowadzenie reintegracji zawodowej i społecznej innej aniżeli o charakterze szkoleń i doradztwa zawodowego stanowili 13% zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin i 29% zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin. Pracownicy socjalni stanowili 11% pełnoetatowej kadry CIS-ów i 23% kadry zatrudnionej na niepełnym etacie. Kadra administracyjna i realizująca działalność zgodnie z ww. ustawą stanowiła 15% pracowników zatrudnionych w pełnym wymiarze godzin i 8% pracowników zatrudnionych w niepełnym wymiarze godzin w 2019 r.

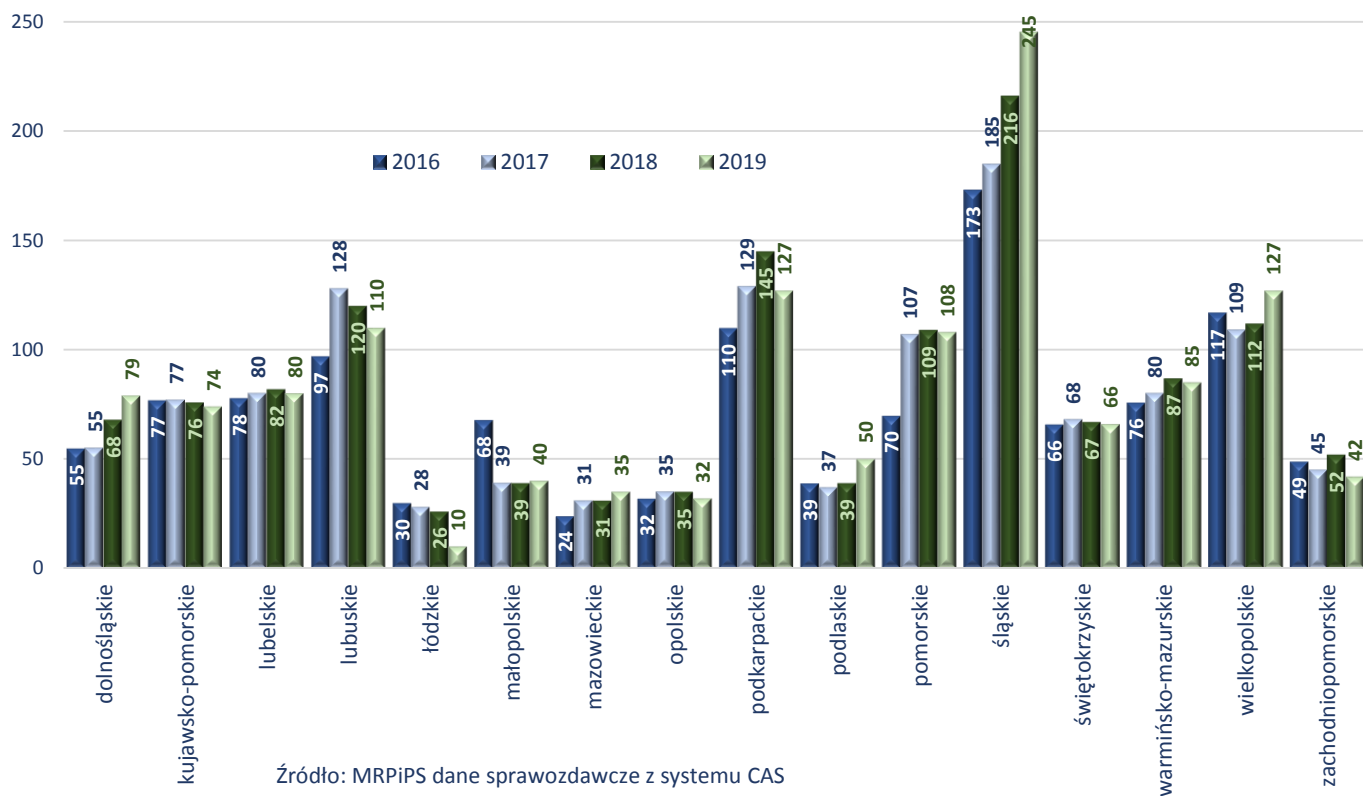
Wykres 35: Struktura zatrudnienia w pełnym i niepełnym wymiarze w CIS-ach w 2019 r. – główne grupy zawodowe

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CA

Najwyższe przeciętne zatrudnienie w CIS było w województwie śląskim (245 pracowników), podkarpackim i wielkopolskim (po 127 pracowników), lubuskim (110 pracowników) i pomorskim (108 pracowników). Spośród wymienionych w dwóch województwach śląskim i wielkopolskim liczba zatrudnionych zwiększyła się w latach 2018-2019. Najmniej pracowników było zatrudnionych w 2019 r. w CIS-ach w województwie łódzkim (10 osób) i mazowieckim (35 osób). Wielkość przeciętnego zatrudnienia w województwach ściśle powiązana jest z liczbą jednostek – im wyższa liczba centrów w regionie, tym większe przeciętne zatrudnienie.

Wykres 36: Przeciętne zatrudnienie w CIS-ach według województw, 2016-2019 r.

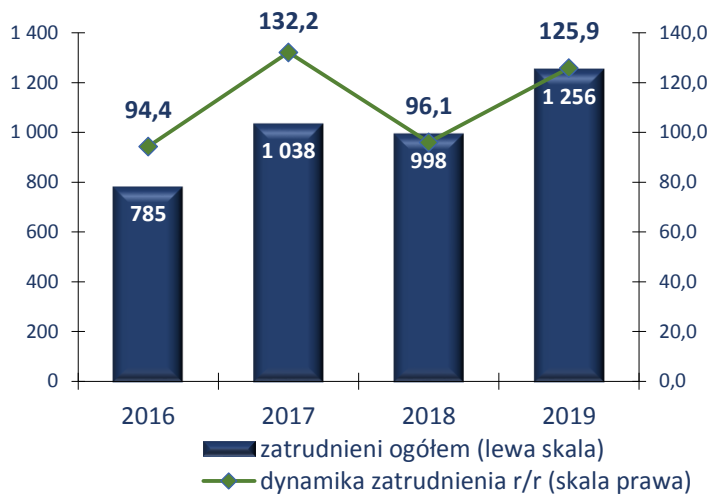

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

Liczba osób zatrudnionych przypadających na jeden CIS była silnie zróżnicowana pomiędzy regionami. Przeciętnie, najwięcej pracowników przypadających na jednostkę było w województwie kujawsko-pomorskim (19 osób), a następnie w województwie dolnośląskim (13 osób) oraz świętokrzyskim (11 osób). Średnio najmniej pracowników w przeliczeniu na jednostkę przypadało w województwie małopolskim i podlaskim (po 3 osoby).

6.2. Zatrudnienie w klubach integracji społecznej

Wykres 37: Liczba zatrudnionych w KIS-ach w latach 2016-2019

Liczba zatrudnionych w KIS-ach wyniosła w 2019 r. ogółem 1256 osób, a w 2018 r. 991 osób, co oznacza, że w stosunku do roku poprzedniego wzrosła o 25,9% (47 osób).

Źródło: MRPiPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

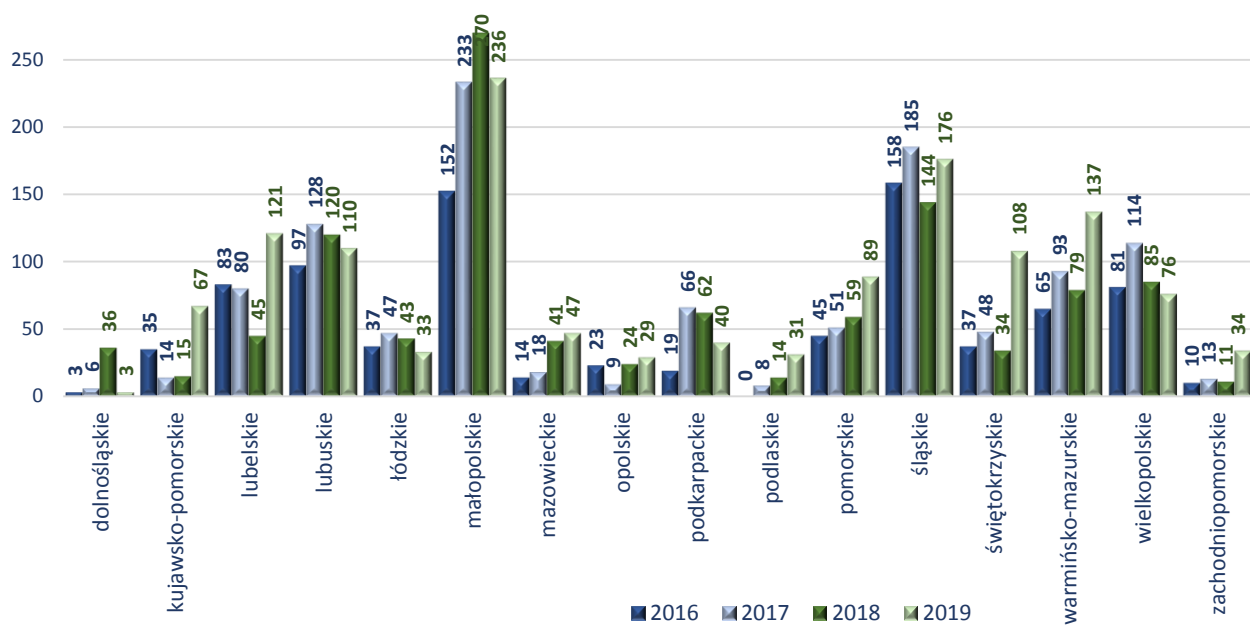
W 2019 r. najwięcej osób było zatrudnionych w KIS-ach na terenie województw małopolskiego i śląskiego (odpowiednio 236 i 176 pracowników). Przy czym, w pierwszym z wymienionych województw zatrudnienie spadło w latach 2018-2019 o 13% (34 osoby).

Fluktuacja w KIS-ach ma miejsce w większości województw i wynika z zatrudnienia w ramach realizowanych przez KIS-y projektów, szczególnie że działalność tych jednostek w znacznym stopniu finansowana jest z realizacji projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Najmniejsza liczba zatrudnionych w 2019 r. KIS-ach została odnotowana w województwach zachodniopomorskim (34 osoby), podlaskim (31 osób) opolskim (29 osób) i łódzkim (33 osoby). W dwóch pierwszych powyżej wspomnianych województwach zatrudnienie w latach 2018-2019 znacznie wzrosło, w województwie opolskim wzrosło, natomiast w województwie łódzkim znacznie zmalało.

Przeciętne zatrudnienie na jednostkę w przypadku KIS-u jest znacznie niższe aniżeli w CIS-u. W 2019 r. najmniejszą średnią liczbę zatrudnionych odnotowano w województwie dolnośląskim (1 pracownik), a najwyższą w województwie małopolskim (7 pracowników).

Warto podkreślić, że niejednokrotnie zatrudnienie w KIS-ie nie jest jedynym miejscem pracy dla pracowników, w tym dla kadry zarządzającej. Często osoby te zatrudnione są również w jednostkach prowadzących KIS: ośrodkach pomocy społecznej, urzędach gminy czy powiatu, działających lokalnie fundacjach i stowarzyszeniach.

Wykres 38: Liczba zatrudnionych w KIS-ach według województw w latach 2016-2019 r.

Źródło: MRPIPS dane sprawozdawcze z systemu CAS

7. UWARUNKOWANIA MAJĄCE WPŁYW NA PROWADZENIE DZIAŁALNOŚCI PRZEZ PODMIOTY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Informacja o uwarunkowaniach działalności CIS-ów i KIS-ów pochodzi z realizacji dwóch projektów z udziałem Instytutu Pracy i Spraw Socjalnych, a mianowicie „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”²⁵ oraz „Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego”²⁶.

Badanie zrealizowane w ramach pierwszego projektu miało charakter ilościowy i jakościowy, natomiast w ramach drugiego projektu tylko jakościowy. Wyniki obu badań wskazują na podobne uwarunkowania działalności podmiotów zatrudnienia socjalnego i należy je traktować jako komplementarne.

Uwarunkowania działalności CIS-ów i KIS-ów, nieco uproszczając, możemy podzielić na kilka kategorii mając oczywiście świadomość tego, że nie są to kategorie rozłączne. Po pierwsze, na ponadlokalne i lokalne. Do ponadlokalnych zaliczymy przede wszystkim ogólną sytuację makroekonomiczną, w tym wysokość wynagrodzeń i świadczeń socjalnych, oraz ustawowe regulacje dotyczące sektora zatrudnienia socjalnego. W okresie realizacji badań sytuacja makroekonomiczna była relatywnie dobra, a powszechność świadczeń, np. 500+, sprawiła, że znacząco zmalało zapotrzebowanie na usługi związane ze wsparciem materialnym rodzin oraz usługi skierowane do dzieci i młodzieży.

Jednocześnie wraz ze zmianą sytuacji makroekonomicznej zmienia się zapotrzebowanie na usługi adresowane do innych grup odbiorców niż np. bezrobotni. W powyższym kontekście ważną barierą rozwoju podmiotów zatrudnienia socjalnego, szczególnie KIS-ów, jest ustawy obowiązek zawierania kontraktów socjalnych z uczestnikami klubów. Jedną z konkluzji badań jest taka, że potencjalni uczestnicy KIS-ów nie chcą być klientami pomocy społecznej ze względu na wiążącą się z tym stygmatyzację. Inny zidentyfikowany zarzut krytyczny wobec ustawy o zatrudnieniu socjalnym dotyczył kwestii swoistej uniformizacji działań do ustawowo określonej kategorii osób, takich jak bezdomni, uzależnieni, długotrwale bezrobotni, zwolnieni z zakładów karnych, uchodźcy i osoby niepełnosprawne oraz ograniczenia świadczonych usług.

Po drugie, lokalne uwarunkowania możemy podzielić na endogenne, tj. takie, które tkwią w samych podmiotach zatrudnienia socjalnego (np. liczebność, kompetencje i doświadczenie kadry, wielkość budżetu, liczba kooperantów itp.) oraz egzogenne, tj. takie które lokują się „na zewnątrz” danej organizacji (np. sytuacja na lokalnym rynku pracy mierzona wskaźnikiem

²⁵ Badania terenowe zrealizowane na zlecenie Fundacji Fundusz Współpracy w ramach projektu „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego” – projekt zrealizowany w ramach osi priorytetowej II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna, współfinansowany ze środków UE w ramach EFS Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, nr umowy: POWR.02.05.00-00-0210/18-00. Projekt zrealizowany przez Sylpo System sp. z o. o. z Lublina (lider projektu), Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Janowskie Stowarzyszenie Niesienia Pomocy „Humanus” i Państwową Wyższą Szkołą Zawodową w Chełmie.

²⁶ Badania terenowe zrealizowane w ramach projektu „Krajowa Sieć Reintegracji – wzmocnienie instytucji zatrudnienia socjalnego w działaniach polityki społecznej wobec wykluczenia społecznego” – projekt zrealizowany w ramach osi priorytetowej II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działania 2.5 Skuteczna pomoc społeczna, współfinansowany ze środków UE w ramach EFS Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020, nr umowy: POWR.02.05.00-00-0114/17. Projekt zrealizowany przez Departament Pomocy i Integracji Społecznej MRPiPS (lider projektu) i Instytut Pracy i Spraw Socjalnych.

bezrobocia, chęć współpracy ze strony władz samorządowych, liczba chętnych do skorzystania z usług CIS-ów i/lub KIS-ów, istniejące lokalne sieci współpracy instytucjonalnej itp.).

Nietrudno zauważyć, że obie kategorie są ściśle ze sobą powiązane, np. przychylny stosunek lokalnych władz do podmiotów zatrudnienia socjalnego może bezpośrednio przekładać się na ich kondycję finansową dzięki grantom czy konkursom organizowanym przez gminy; duże doświadczenie i kompetencje kadry CIS-ów i/lub KIS-ów może przyczyniać się do tworzenia w lokalnym środowisku sieci współpracy różnych instytucji na rzecz realizacji programów reintegracji społeczno-zawodowej itp.

Po trzecie, mówiąc o uwarunkowaniach działalności CIS-ów i KIS-ów należy mieć na uwadze różne typy podmiotów, które są ważne dla realizacji ustawowych zadań tychże, a mianowicie jednostki samorządu terytorialnego (JST), pracodawców oraz innych podmiotów ekonomii społecznej.

Ze względu na reintegracyjną funkcję podmiotów zatrudnienia socjalnego szczególnie ważna jest kwestia współpracy z pracodawcami, lokalnymi przedsiębiorcami oferującymi zatrudnienie na lokalnych rynkach pracy.

Z badań wynika, że w 2018 r. aż 86% podmiotów zatrudnienia socjalnego deklaruowało bieżący kontakt z pracodawcami, przedmiotem, którego były potrzeby zatrudnieniowe, programy prowadzonych zajęć i warsztatów oraz ocena kompetencji zawodowych nabywanych przez uczestników CIS-ów i KIS-ów. Ponadto pracodawcy chętnie przyjmują uczestników na staże czy praktyki (69% robi to często lub bardzo często) choć należy zauważyć, że odsetek ten spada w sytuacji zatrudnienia na stałe do pracy (56%).

Wykres 39: Współpraca CIS-ów/KIS-ów z lokalnymi pracodawcami (N=183)

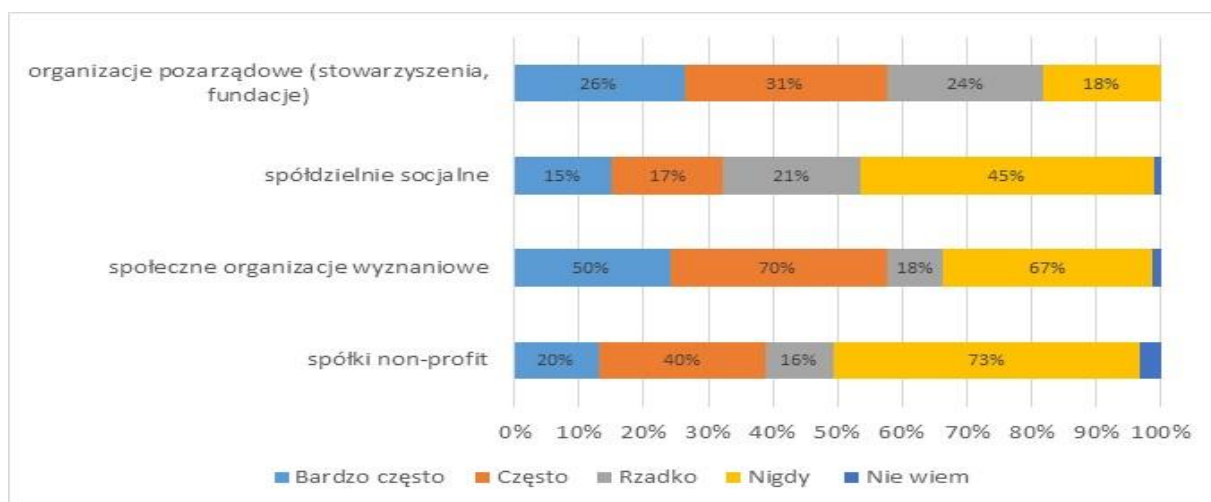

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślak

Z badań jakościowych wynika, że pracodawcy chętnie współpracują z uczestnikami tych podmiotów zatrudnienia socjalnego, które są dobrze postrzegane na lokalnych rynkach pracy i mają doświadczenie w realizacji swoich zadań, choć należy pamiętać, że niskie wskaźniki bezrobocia i trudności ze znalezieniem pracowników do niewymagających wysokich kwalifikacji prac spowodowały znaczący wzrost zainteresowania uczestnikami CIS-ów/KIS-ów ze strony

przedsiębiorców. Relatywnie częściej CIS-y i KIS-y podejmują współpracę z organizacjami pozarządowymi i spółdzielniami socjalnymi, a rzadziej ze spółkami non-profit czy organizacjami wyznaniowymi.

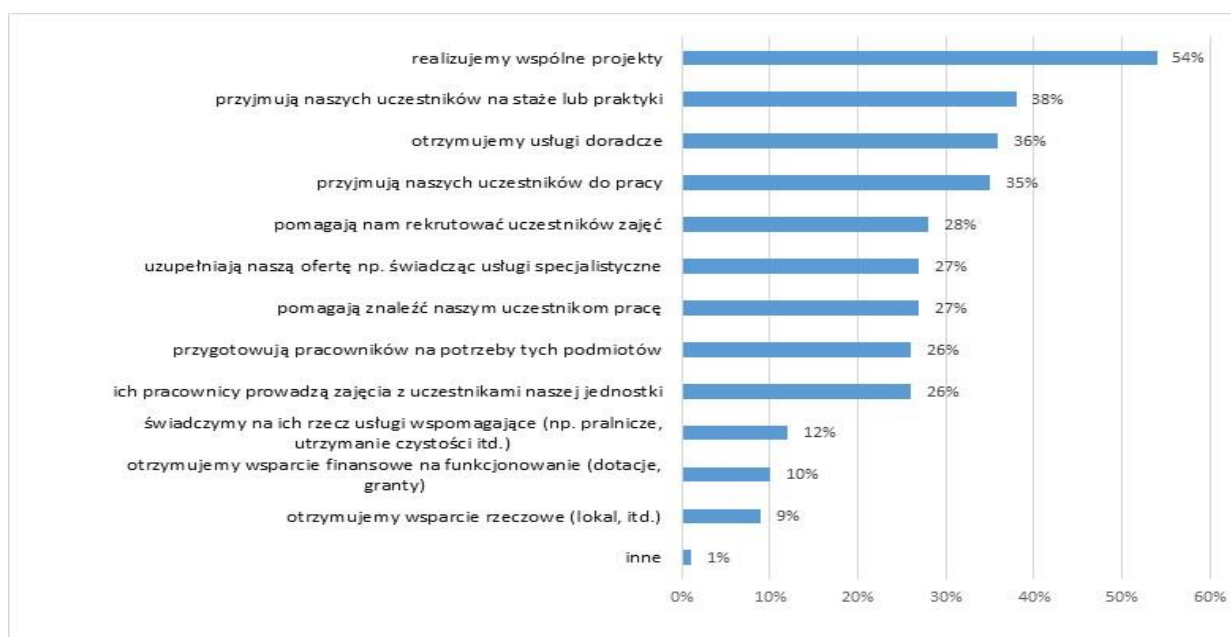
Wykres 40: Współpraca CIS-ów/KIS-ów z podmiotami ekonomii społecznej (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

Przedmiotem współpracy pomiędzy CIS-ami i KIS-ami, a innymi podmiotami ekonomii społecznej jest głównie realizacja wspólnych projektów wspomagających reintegrację społeczną i zawodową, oferowanie staży lub praktyk zawodowych oraz oferowanie usług doradczych. Rzadko natomiast CIS-y i KIS-y otrzymują wsparcie finansowe lub rzeczowe od innych podmiotów ekonomii społecznej.

Wykres 41: Zakres współpracy CIS-ów/KIS-ów z podmiotami ekonomii społecznej (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

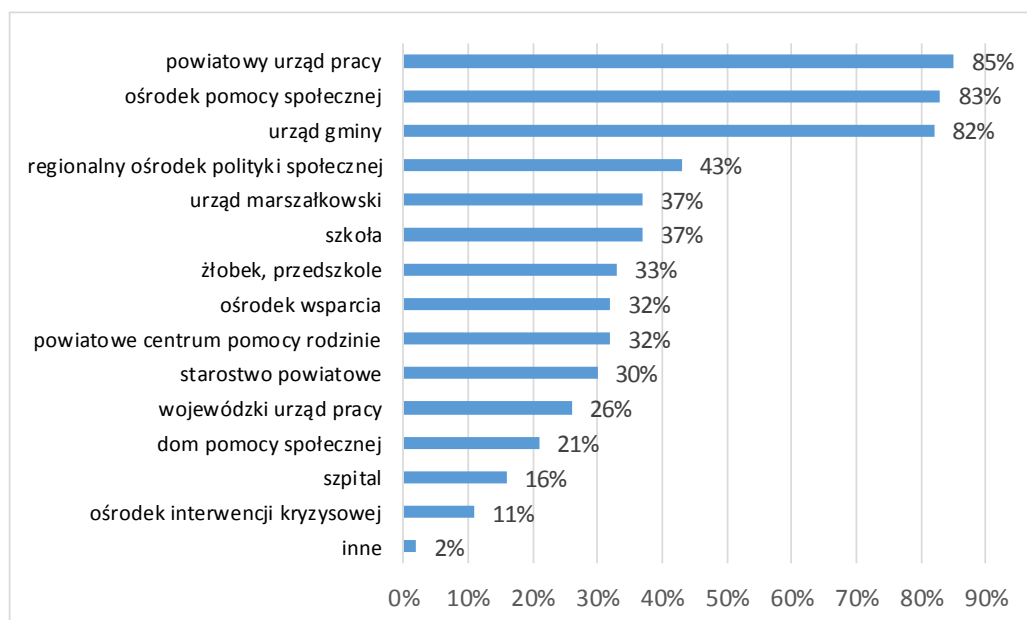
Czynnikami ułatwiającymi współpracę między CIS-ami/KIS-ami a innymi podmiotami ekonomii społecznej są osobiste znajomości pomiędzy kadrą obu typów podmiotów (79%), realizacja zadań w tych samych wspólnotach lokalnych (65%) oraz adresowanie działań do tej samej grupy odbiorców (50%). Niewielką rolę odgrywają przepisy prawa zachęcające do współpracy (5%) oraz wsparcie innych organizacji zachęcających do podejmowania współpracy (4%).

Czynnikami utrudniającymi współpracę między CIS-ami/KIS-ami a innymi podmiotami ekonomii społecznej są zaś konkurowanie o klientów z tej samej grupy docelowej (39%), przepisy prawne, np. dotyczące ochrony danych osobowych (33%), brak przepisów prawnych, które zachęcałyby do nawiązywania współpracy (27%) oraz bierna postawa samorządu w tworzeniu sprzyjających warunków do współpracy (25%).

Kluczowym dla skutecznego i efektywnego działania CIS-ów i KIS-ów są instytucje samorządu terytorialnego. Mogą one nie tylko wspierać finansowo programy reintegracji społeczno-zawodowej, co należy do jej ustawowych zobowiązań, ale tworzyć także przyjazny klimat dla rozwoju sektora zatrudnienia socjalnego, inicjować tworzenie sieci obejmujących podmioty z różnych sektorów, zlecać CIS-om i KIS-om wykonywanie rozmaitych usług, także z wykorzystaniem klauzul społecznych.

Lokalne władze świadome wagi problemów marginalizacji społecznej i możliwości ich przezwyciężenia mogą inicjować wspólnie z partnerami lokalnymi z ościennych gmin lub powiatów powoływanie CIS-ów i/lub KIS-ów obejmujących swoim działaniem kilka gmin/powiatów pokrywając solidarnie koszty ich funkcjonowania. CIS-y i KIS-y najczęściej współpracują z trzema instytucjami samorządu terytorialnego: Powiatowym Urzędem Pracy, Ośrodkiem Pomocy Społecznej oraz Urzędem Gminy. Relatywnie najrzadziej współpracują ze szpitalami oraz ośrodkami interwencji kryzysowej.

Wykres 42: Współpraca CIS-ów/KIS-ów z jednostkami samorządu terytorialnego (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

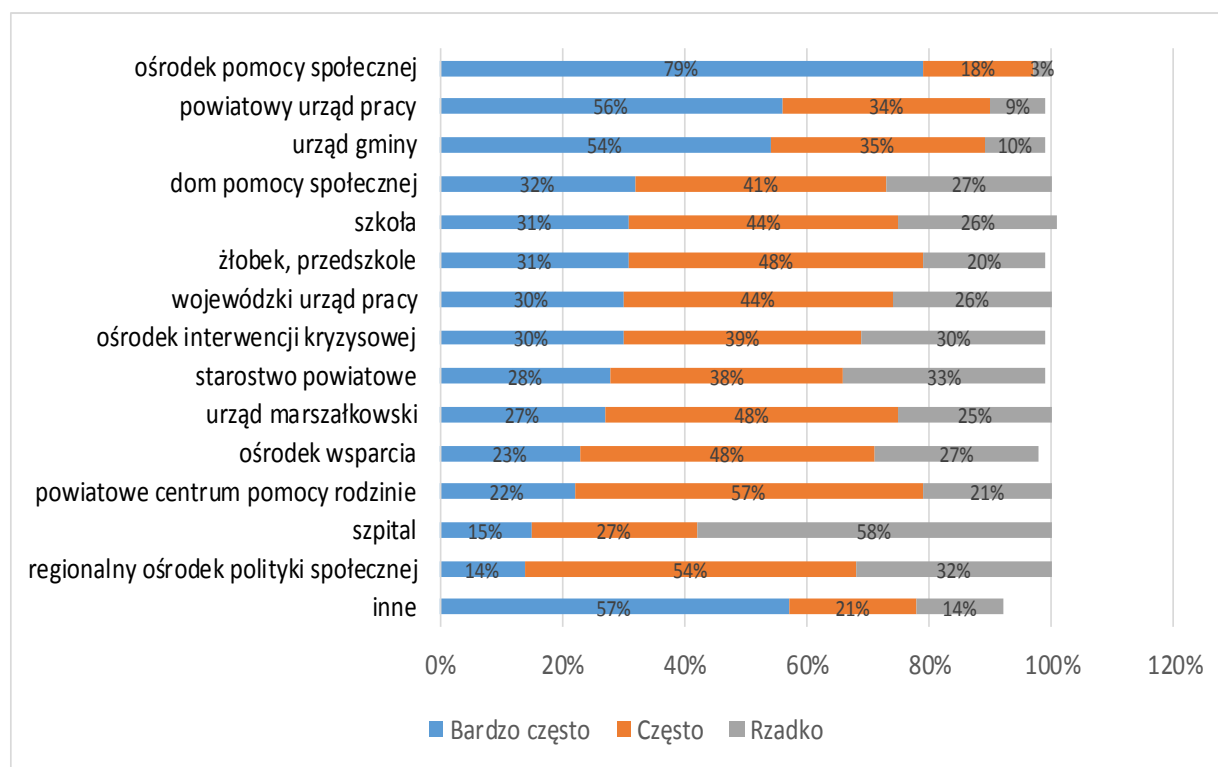
Z informacji pozyskanej z badań jakościowych wynika, że współpraca CIS-ów/KIS-ów z instytucjami samorządu terytorialnego (PUP, OPS, UG) jest oceniana w sposób wysoce zróżnicowany – nie brakuje pozytywnych przykładów harmonijnej współpracy, ale też i wyraźnych głosów niezadowolenia i oczekiwania na większą intensywność wspólnych działań.

Bez wątpienia najważniejszą instytucją samorządową dla funkcjonowania CIS-ów i KIS-ów są ośrodki pomocy społecznej, które z racji ustawowych zadań stanowią naturalny podmiot współpracy w realizacji programów reintegracji społeczno-zawodowej. Kontakty pomiędzy tymi instytucjami są bardzo częste, a tylko 3% podmiotów wskazało, że kontaktują się z OPS rzadko.

Warto jednak zauważyć, że wyniki badań jakościowych nie przynoszą jednoznacznej oceny w zakresie współpracy OPS-ów z CIS-ami i KIS-ami, bowiem nie brakowało wypowiedzi krytycznych wskazujących na instrumentalne traktowanie podmiotów zatrudnienia socjalnego, zbyt formalne podejście do problemów osób zagrożonych marginalizacją i niechęć pracowników socjalnych do współpracy międzyinstytucjonalnej.

W jakiejś mierze opór ze strony pracowników socjalnych do współpracy był rozumiany i wyjaśniany brakiem dodatkowych gratyfikacji za udział w realizacji rozmaitych działań oraz brakami kadrowymi wśród pracowników socjalnych, szczególnie w mniejszych ośrodkach na terenach nisko zurbanizowanych, co oznaczało przeciążenie pracowników pracą i rozumiałą niechęć do wykonywania dodatkowych zadań.

Wykres 43: Częstość współpracy CIS-ów/KIS-ów z podmiotami samorządu terytorialnego (N=212)

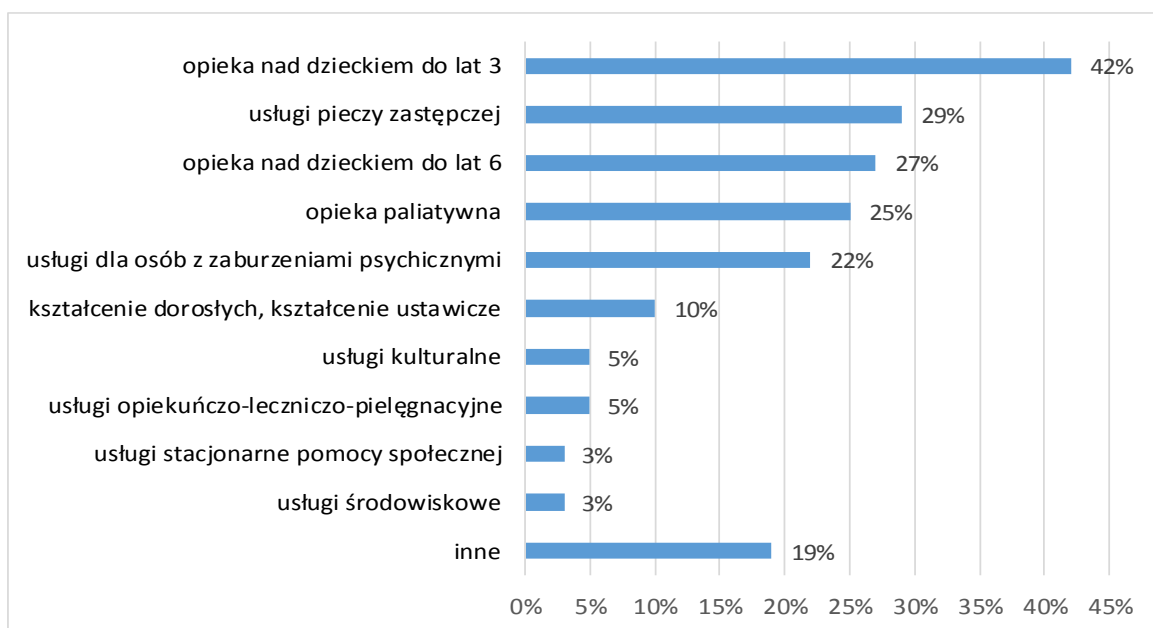

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

Współpraca pomiędzy CIS-ami/KIS-ami a instytucjami podległymi samorządowi terytorialnemu polega przede wszystkim na pomocy w rekrutacji uczestników zajęć (76%), wspólnym realizowaniu projektów (67%) oraz wsparciu finansowym (64%). Ważnym elementem współpracy jest także przyjmowanie uczestników CIS/KIS na staże lub praktyki (54%) oraz pomoc w znalezieniu przez nich pracy (57%). Relatywnie rzadziej przedstawiciele CIS-ów/KIS-ów wskazywali na prowadzenie przez przedstawicieli JST zajęć na rzecz uczestników podmiotów zatrudnienia socjalnego (36%), świadczenie usług specjalistycznych przez JST (33%) oraz świadczenie na rzecz JST usług wspomagających (27%).

Wprawdzie podstawowym zadaniem CIS-ów i KIS-ów jest reintegracja zawodowa i społeczna, ale też 34% badanych podmiotów zatrudnienia socjalnego zadeklarowało świadczenie usług na rzecz lokalnych samorządów. Najczęściej są to usługi środowiskowe, pomocy społecznej i opiekuńczo-lecznicze. Stosunkowo często realizowane są usługi związane z popularyzacją kultury oraz kształceniem osób dorosłych. Z badań jakościowych wynika, że największych kompetencji wymaga świadczenie usług opiekuńczych, a tylko niewielka część uczestników podmiotów zatrudnienia socjalnego jest w stanie nabyć kompetencje, które w przyszłości, po zakończeniu procesu reintegracji pozwolą podołać oczekiwaniom związanym z realizacją tego typu usług.

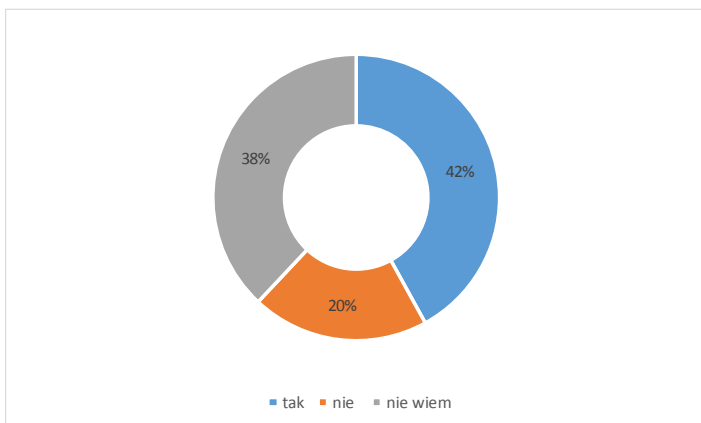
Wykres 44: Zakres świadczonych usług na rzecz samorządu terytorialnego przez CIS-y/KIS-y (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślak

75% badanych CIS-ów/KIS-ów nie dostrzegało trudności przy realizacji usług na rzecz samorządów lokalnych. Jeśli jednak takie trudności występowały to ich głównym powodem jest brak motywacji (53%) oraz trudności kadrowe (27%) natomiast niewielką rolę odgrywają trudności finansowe (13%) oraz aspekty prawne (7%). Niewątpliwie pozytywnym jest to, że gotowość do świadczenia usług społecznych w kolejnym roku przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego zadeklarowało 42% badanych jednostek. Oznacza to wzrost o 8% w stosunku do stanu w chwili badania (usługi społeczne świadczone przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego deklarowało 34% jednostek).

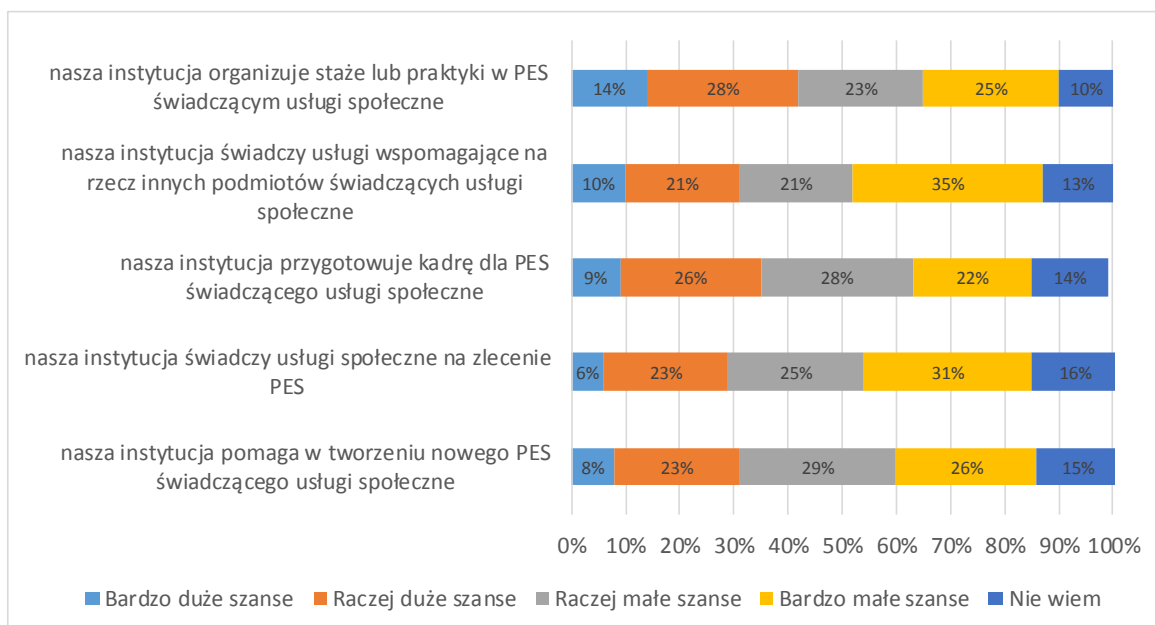
Wykres 45: Gotowość do świadczenia usług społecznych przez IZS na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek w okresie kolejnych 12 m-cy (N=212)

W ocenie przedstawicieli CIS-ów/KIS-ów relatywnie największe szanse na zwiększenie skali świadczonych usług społecznych znajdują się w obszarze organizacji staży lub praktyk. Warto jednak zauważyć, że w każdym ze wskazanych obszarów ponad połowa wskazań jest na 'raczej małe' bądź bardzo małe szanse na wzmocnienie współpracy.

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślak

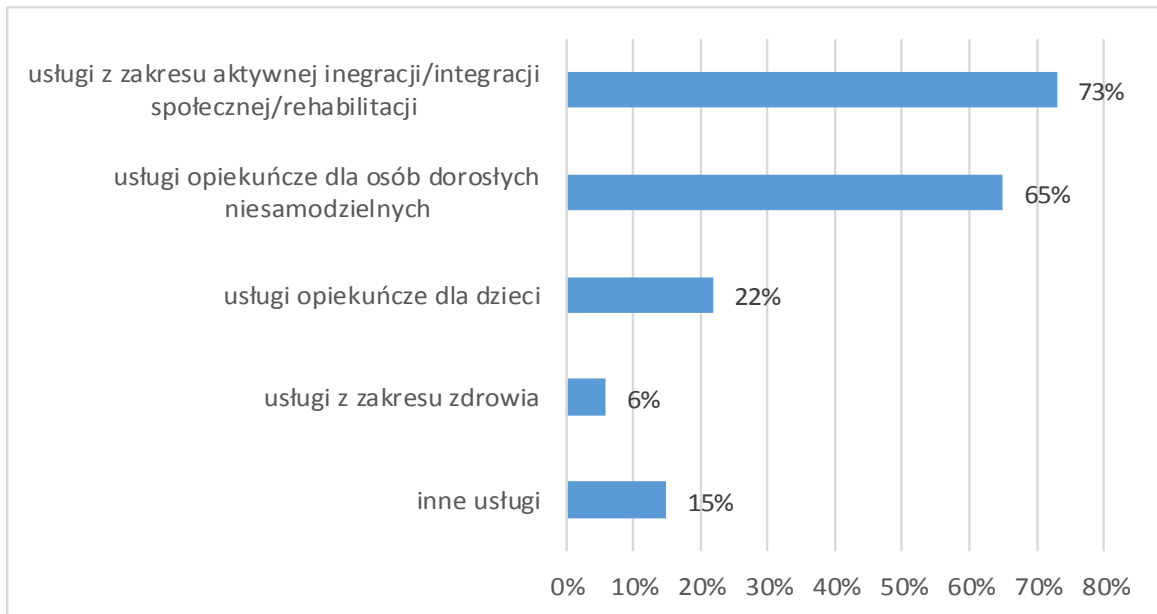
Wykres 46: Gotowość do świadczenia usług społecznych przez IZS na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek w okresie kolejnych 12 m-cy (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślak

Najważniejsze potencjalne obszary świadczenia usług społecznych na rzecz samorządów lokalnych to aktywna integracja społeczna, rehabilitacja oraz usługi opiekuńcze dla osób niesamodzielnych.

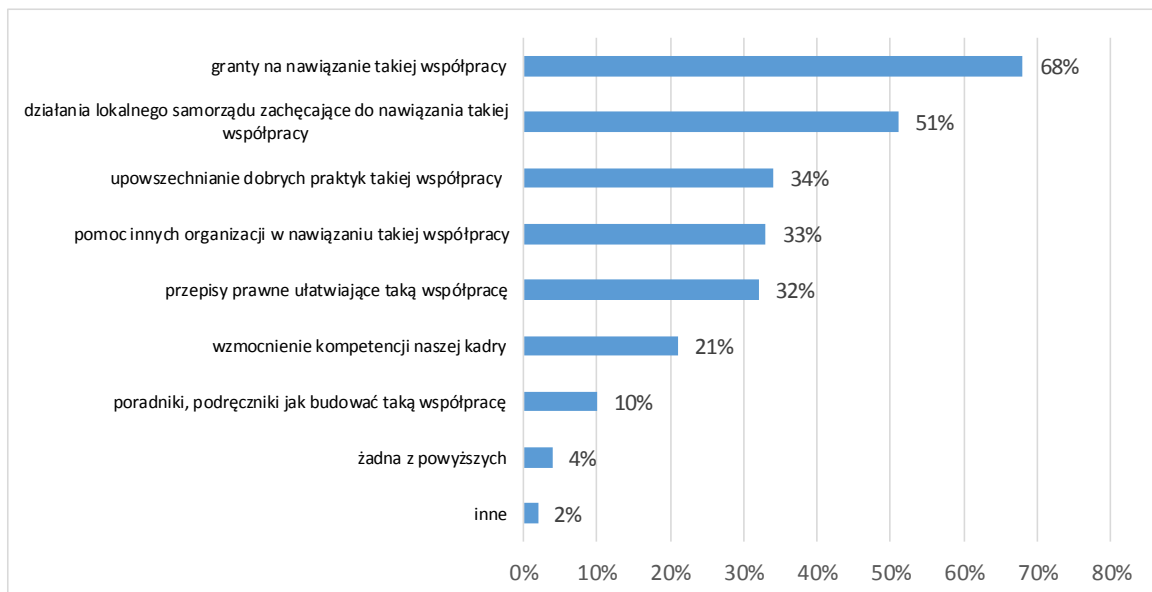
Wykres 47: Potencjalne obszary świadczenia usług społecznych przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek organizacyjnych (N=161)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

Wedle opinii przedstawicieli CIS-ów/KIS-ów działaniami, które mogłyby wzmocnić współpracę między oboma typami podmiotów są granty celowe, wsparcie ze strony lokalnego samorządu oraz upowszechnianie dobrych praktyk takiej współpracy.

Wykres 48: Czynniki mogące wspomóc współpracę między PES a CIS-ami/KIS-ami (N=212)

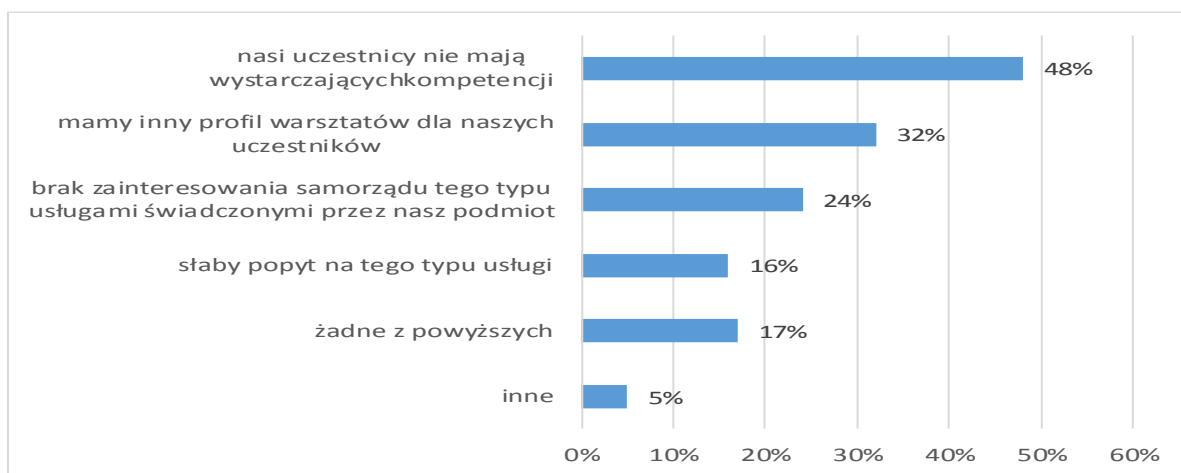

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”, K. Consulting A. Kiljanek-Cieślik

Istotnym czynnikiem utrudniającym rozwój świadczenia usług społecznych na rzecz samorządu lokalnego są relatywnie niskie kompetencje uczestników podmiotów zatrudnienia socjalnego oraz brak odpowiedniego zainteresowania samorządu profilem usług świadczonych przez CIS-y/KIS-y.

Ta kwestia jest wyraźnie wyartykułowana także w wynikach badań jakościowych, w których wskazano, że świadczenie usług opiekuńczych, stanowiących największy potencjał dla rozwoju podmiotów zatrudnienia socjalnego trafia na barierę kompetencji potencjalnych wykonawców tychże usług.

Wykres 49: Bariery utrudniające świadczenie usług społecznych przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego (N=212)

Źródło: Raport „Nowy model współpracy instytucji zatrudnienia socjalnego”

Z powyżej zaprezentowanych danych wynika kilka wniosków ogólnych. Po pierwsze, podmioty zatrudnienia socjalnego stanowią komplementarny element instytucjonalnej struktury odpowiedzialnej za realizację ważnych lokalnie zadań z zakresu reintegracji społecznej i zawodowej.

Po drugie, CIS-y i KIS-y współpracują z lokalnymi przedsiębiorcami, podmiotami ekonomii społecznej i instytucjami samorządu terytorialnego, choć zakres i intensywność tej współpracy jest zróżnicowany i w dużej mierze zależy od pozycji danego podmiotu zatrudnienia socjalnego (jego doświadczenia, jakości kadry, profilu aktywności) w lokalnej wspólnocie.

Po trzecie, CIS-y i KIS-y w ramach wspierania reintegracji realizują usługi środowiskowe, w tym najczęściej usługi związane z utrzymaniem czystości, zieleni itp., ale największy potencjał ich rozwoju związany jest ze świadczeniem usług opiekuńczych.

Po czwarte, wykorzystanie potencjału rozwojowego natrafia na barierę kompetencji, gdyż świadczenie usług opiekuńczych wymaga zarówno pewnych kwalifikacji, jak i predyspozycji mentalnych, których często brakuje uczestnikom podmiotów zatrudnienia socjalnego.

8. KATALOG DOBRYCH PRAKTYK

Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego *Z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym* powstał w ramach projektu „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej”. Projekt był współfinansowany przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej w Ministerstwie Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej w ramach programu Aktywne Formy Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu – nowy wymiar 2020.

Celem realizowanego projektu było inspirowanie do wdrażania nowych rozwiązań w zakresie pomocy osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym oraz promowanie dobrych praktyk w zakresie świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych w ramach działalności instytucji zatrudnienia socjalnego, takich jak CIS-y i KIS-y.²⁷

Wskazywanie na dobre praktyki jest formą promowania ciekawych rozwiązań instytucjonalnych oraz skutecznych i efektywnych sposobów osiągnięcia celów społecznych. Funkcją dobrych praktyk jest dostarczenie wzorca sprawdzonego w konkretnym działaniu, aby inne podmioty o podobnym profilu aktywności mogły z nim skonfrontować własne sposoby działania i swoje osiągnięcia oraz zidentyfikować i usunąć przyczyny ewentualnej nieskuteczności i/lub nieefektywności.

Dla administracji publicznej, odpowiedzialnej za zaspokajanie rozmaitych potrzeb społecznych, dobre praktyki są narzędziem oddziaływania na sektor ekonomii społecznej w kierunku podnoszenia jego skuteczności i efektywności poprzez promowanie wzorców działania, które pozytywnie zostały zweryfikowane w praktyce.

Dzięki projektowi „Promocja i prezentacja dobrych praktyk aktywnych form pomocy realizowanych w centrach i klubach integracji społecznej”, możemy w niniejszej Informacji zaprezentować 20 wyróżnionych podmiotów prowadzących łącznie 20 CIS-ów oraz 4 KIS-y, zlokalizowane zarówno w dużych aglomeracjach miejskich, takich jak Poznań czy Trójmiasto, jak i małych wiejskich wspólnotach, jak Lutol Mokry czy Mieniany.

Od początku funkcjonowania wyróżnionych CIS-ów/KIS-ów udzieliły one łącznie wsparcia 10 531 osobom, a indywidualny program zatrudnienia socjalnego (IPZS) zakończyło 3 830 osób. Łączna liczba przerwanych IPZS wyniosła 2 124, ale należy pamiętać, że przyczyną przerwania programu było m.in. znalezienie stałego zatrudnienia przez uczestników, co czyniło kontynuowanie programu bezprzedmiotowym.

²⁷ Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego *Z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym*, MRPiPS, Warszawa.

Tabela 8: Podmioty Zatrudnienia Socjalnego wyróżnione przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej MRPiPS w Katalogu Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego Z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym

Lp.	Nazwa podmiotu zatrudnienia socjalnego	Instytucja prowadząca	Liczba uczestników objętych wsparciem od początku podmiotu	Średni czas realizacji wsparcia w miesiącach	Ilość zakończonych IPZS	Ilość przerwanych IPZS
DOBRE PRAKTYKI WYRÓŻNIONE PRZEZ MINISTRA RODZINY, PRACY I POLITYKI SPOŁECZNEJ						
1	CIS w Gdańsku	Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta Koło Gdańskie	720	6	444	276
2	CIS w Gdyni		114	6	51	45
3	CIS w Sopocie		397	6	136	94
4	CIS w Słupsku	Stowarzyszenie HORYZONT	199	9	73	28
5	CIS w Toruniu	CISTOR Stowarzyszenie Partnerstwo Społeczne	1 662	12	73	28
6	CIS w Mienianach	Stowarzyszenie PRZYSTAŃ	204	12	123	53
7	KIS w Janowie Lubelskim	Janowskie Stowarzyszenie Niesienia Pomocy HUMANUS	310	6	-	-
8	CIS Bielsko-Biała KIS Knurów KIS Ruda Śląska	Bielskie Stowarzyszenie Artystyczne Teatr Grodzki/ Fundacja Teatru Grodzkiego	CIS 240 KIS 5	12-18	99 -	6 -
9	CIS Lutol Mokry	Lutolska Spółdzielnia Socjalna WINDA	123	9	50	48
10	CIS Gorzów Wielkopolski	Stowarzyszenie Pracowników Służb Społecznych KRAĞ	765	12	467	298
DOBRE PRAKTYKI Z REGIONÓW POLSKI						
11	CIS w Łojewie	Gmina Inowrocław	148	12	90	88
12	CIS w Siedlcach	Caritas Diecezji Siedleckiej	969	12	455	514
13	CIS w Tarnowie	Spółdzielnia Socjalna SerwiS	100	12	85	15
14	CIS Gorzów Wielkopolski	Spółdzielnia Socjalna Zakład Wielobranżowy PoMoc	40	6-12	40	5
15	CIS w Ustce	Gmina Miasto Ustka	96	12	52	46
16	CIS Zawiercie-Żerkowice CIS Łazy CIS Dąbrowa Górnicza CIS Witów	Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne Łazy	745 670 245 167	12	270 219 85 72	107 99 62 4
17	CIS Poznań	Fundacja Pomocy Wzajemnej BARKA	520	12	360	117
18	CIS w Chełmie	Miasto Chełm	780	6-18	586	191
19	KIS w Chełmie	Stowarzyszenie Wspierania Aktywności Społecznej STELLA	186	8	-	-
20	KIS w Puławach	MOPS w Puławach	1 106	9-12	-	-

Źródło: Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego Z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym, MRPiPS, Warszawa

Spektrum aktywności wyróżnionych PZS jest bardzo szerokie. W ramach działalności reintegracyjnej prowadzą one zakłady krawieckie i pracownie rękodzielnicze oraz świadczą usługi budowlane, porządkowo-ogrodnicze, hotelarsko-gastronomiczne i opiekuńcze na rzecz społeczności lokalnych. Przygotowują do wykonywania różnych zawodów, m.in. takich jak: kucharz, spawacz, ślusarz, fryzjer, florysta, ogrodnik, opiekun osób starszych i niepełnosprawnych.

W ramach swojej aktywności wyróżnione CIS-y współpracują zarówno z wyspecjalizowanymi instytucjami publicznymi i organizacjami społecznymi odpowiedzialnymi za rozwiązywanie różnych problemów społecznych (alkoholizmu, narkomanii, bezdomności), uczelniami, jak i przedsiębiorstwami oferującymi zatrudnienie na lokalnych rynkach.

Współpracując z wieloma instytucjami współtworzą lokalne sieci wsparcia dla ludzi zagrożonych procesami społecznej marginalizacji często będąc inicjatorami działań o charakterze reintegracyjnym. Wyróżnione podmioty charakteryzują się znaczną trwałością działań – większość z nich jest obecna w społecznościach ponad dekadę. Rocznie w ramach działalności obejmują wsparciem od kilkudziesięciu do kilkuset osób. Wśród beneficjentów wsparcia i działań reintegracyjnych są osoby długotrwale bezrobotne, bezdomne, niepełnosprawne, a także imigranci borykający się z trudnościami adaptacji do nowych warunków społeczno-gospodarczych. Często stosowaną metodą pracy jest indywidualizacja pracy z uczestnikiem wspomagana „job coachem” lub osobą pełniącą funkcje asystenta, który nie tylko wspiera kształcenie zawodowe, ale także pełni funkcję pośrednika między osoby szkoloną do określonego zawodu a potencjalnym pracodawcą.

Doświadczenie wyróżnionych w Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego *Z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym* wskazuje, że kluczem do ich sukcesu jest dobra współpraca z wieloma podmiotami sektora samorządowego, pozarządowego i rynkowego oraz szeroka oferta działań o charakterze reintegracyjnym skierowana do osób zagrożonych procesami marginalizacji społecznej.

W 2019 r. wyróżnienie Ministerstwa Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej otrzymało osiem organizacji tworzących podmioty zatrudnienia socjalnego. Szereg interesujących informacji na temat specyfiki każdego z wyróżnionych podmiotów, mocnych stron, podejmowanych działań, osiągnięć i szeroko rozumianej współpracy z podmiotami ekonomii społecznej i środowiskiem lokalnym, zebrano i zaprezentowano w publikacji *Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego z okazji 15-lecia wejścia w życie ustawy o zatrudnieniu socjalnym*.²⁸

Do grona uhonorowanych instytucji należą:

²⁸ Publikacja dostępna jest na stronie: https://www.ekonomiaspoleczna.gov.pl/download/files/EKONOMIA_SPOLECZNA/Katalog_Dobre_praktyki_zatr_socjalne.pdf.

GDAŃSK

e-mail: cis@ab.org.pl

Data utworzenia: 15 września 2008 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Na podstawie formalnych kryteriów przystąpienia, statystyczną przesłanką dominującą jest: niepełnosprawność i bezrobocie
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	720 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	130 osób
Średni czas realizacji wsparcia	6 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	444 osoby
Liczba przerwanych IPZS	276 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Szczegółowa diagnoza klienta - psycholog, doradca zawodowy i pracownik socjalny podczas rozmowy kwalifikacyjnej.
- Asystent uczestnika CIS-u - interdyscyplinarne podejście do uczestnika. Kadra złożona ze specjalistów z różnych dziedzin. Jedyne Centrum w Polsce oferujące wsparcie asystentów uczestników CIS-u.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Wspólne inicjatywy na rzecz społeczności lokalnej (pikniki, remont pomieszczeń).
- Współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami w celu realizacji warsztatów zawodowych i w efekcie znalezienia miejsc pracy dla uczestników CIS-u.
- Współpraca z MOPR (rekrutacja, praca socjalna, działania w zakresie reintegracji, konsylia dotyczące uczestników, wspólne imprezy) i współpraca z PUP (rekrutacja, motywacja, wypłacanie świadczeń integracyjnych, karty osób aktywnie poszukujących pracy).
- Konsultacja i leczenie uzależnień – np. Miejska Poradnia Terapii Uzależnień i Współuzależnień.
- Uniwersytet Gdański – praktyki, staże, lekcje dla studentów, prezentacja CIS-u na konferencjach.
- Bank Żywności w Trójmieście – dożywianie, zajęcia kulinarne.

GDYNIA

e-mail: cis.gdynia@ab.org.pl

Data utworzenia: 1 grudnia 2016 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Na podstawie formalnych kryteriów przystąpienia, statystyczną przesłanką dominującą jest: niepełnosprawność, następnie bezdomność, uzależnienie i choroby psychiczne.
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	114 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	60 osób
Średni czas realizacji wsparcia	6 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	51 osób, w tym 36 osób podjęło zatrudnienie
Liczba przerwanych IPZS	45 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Wizyty studyjne u potencjalnych pracodawców.
- Job coach – osoba będąca wsparciem w profilowaniu zawodowym dla doradcy zawodowego, ale przede wszystkim będąca „łącznikiem” pomiędzy CIS-em a zewnętrznym pracodawcą, zapewniająca „miękkie” wejście na otwarty rynek pracy i sprawująca bezpośredni monitoring nad sytuacją uczestnika CIS-u u zewnętrznego pracodawcy.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Ścisła i regularna współpraca z MOPS i PUP.
- Uczestnictwo w koalicjach m.in.: Koalicja na rzecz osób bezdomnych, Gdyńska koalicja na rzecz Gminnych Programów Przeciwdziałania Uzależnieniom, Pomorska koalicja na Rzecz Zdrowia Psychicznego, mające na celu zacieśnianie współpracy oraz podejmowanie wspólnych inicjatyw takich jak np.: badanie zjawiska uzależnienia i współuzależnienia wśród mieszkańców miasta Gdynia, współorganizacja pikników tematycznych itp.
- Lokalni pracodawcy – możliwość zdobycia doświadczenia zawodowego dla uczestników CIS. Przygotowanie potencjalnego pracownika do objęcia stanowiska.
- Bank Żywności – włączenie się w działania redukujące marnotrawienia żywności.
- PEFRON – edukacja w zakresie praw i przywilejów wynikających z niepełnosprawności.
- OHP i EURES – edukacja w zakresie pracy poza granicami kraju.
- STOWARZYSZENIE OVUM – bezpłatne porady prawne.

SOPOT

e-mail: cis.sopot@ab.org.pl

Data utworzenia: 1 października 2014 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Na podstawie formalnych kryteriów przystąpienia, statystyczną przesłanką dominującą jest: niepełnosprawność, następnie bezdomność.
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	397 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	68 osób
Średni czas realizacji wsparcia	6 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	136 osób
Liczba przerwanych IPZS	94 osoby

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Zbudowanie systemu zdobywania zatrudnienia przez osoby wykluczone społecznie w postaci Sopotkiego Inkubatora Przedsiębiorczości Społecznej (SIPS). W skład SIPS wchodzi: KIS (podmiot prowadzący Spółdzielnia Socjalna Kooperacja), CIS (podmiot prowadzący Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta koło gdańskie (TPBA koło gdańskie)), Spółdzielnia Socjalna Kooperacja (założyciele – Gmina Miasta Sopotu i TPBA koło gdańskie).
- Mieszkanie chronione treningowe (podmiot prowadzący Towarzystwo Pomocy im. św. Brata Alberta koło gdańskie)

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami w celu realizacji warsztatów zawodowych i w efekcie znalezienia miejsc pracy dla uczestników CIS-u/KIS-u.
- Współpraca z MOPS (rekrutacja, praca socjalna, działania w zakresie reintegracji, konsylia dotyczące uczestników, wspólne imprezy) i PUP (rekrutacja, motywacja, wypłacanie świadczeń integracyjnych).
- Konsultacje zaburzeń psychicznych i zdrowia psychicznego - ABC Przychodnia Zdrowia Psychicznego, Centrum Zdrowia Psychicznego w Gdyni. Konsultacja i leczenie uzależnień - Przychodnia Leczenia Uzależnień w Sopocie i w Gdyni.
- Konsultacje prawne - Punkt Nieodpłatnej Pomocy Prawnej w Sopocie.
- Uniwersytet Gdański – praktyki, staże, lekcje dla studentów, prezentacja CIS-u na konferencjach.
- Bank Żywności w Trójmieście – dożywianie, zajęcia kulinarne.

e-mail: biuro@horyzont.slupsk.pl
Data utworzenia: czerwiec 2016 r.

WYRÓŻNIENIE MRPiPS

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	199 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	60 osób
Średni czas realizacji wsparcia	9 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	73 osoby w tym 49 osób podjęło zatrudnienie
Liczba przerwanych IPZS	28 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Udział w projekcie „Dług to nie wróg” mającym na celu wypracowanie planu wyjścia z zadłużenia z tyt. alimentów.
- Utworzenie Spółdzielni Socjalnej, w której zatrudnienie otrzymują absolwenci CIS-u, szczególnie te osoby, które nie potrafiły znaleźć zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- W ramach warsztatów zawodowych realizowane są zadania praktyczne w placówkach prowadzonych przez Miasto Słupsk: szkoły, przedszkola, żłobki oraz wielu innych instytucjach.
- Współpraca z instytucjami zajmującymi się kulturą: muzea, teatr, kino przy organizacji akcjach podejmowanych przez te podmioty.
- Współpraca z Miastem Słupsk w ramach kampanii społecznych np. „Kampania Słupsk i Ustka miastami bez nienawiści”.

e-mail: cistor@cistorsps.pl

Data utworzenia: 1 maja 2004 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	1 662 osoby
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	140 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	73 osoby w tym 49 osób podjęło zatrudnienie
Liczba przerwanych IPZS	28 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Wypracowane procedury współpracy z MOPS, uwzględniające współdziałanie przy rekrutacji kandydatów, współpracę z pracownikami socjalnymi w trakcie realizacji IPZS, zasady wymiany informacji o uczestnikach, zasady obiegu dokumentów dot. uczestników.
- Wypracowane procedury współpracy z PUP uwzględniające współdziałanie przy rekrutacji kandydatów, zasady obiegu dokumentów dot. uczestników, udzielanie zatrudnienia wspieranego.
- Integrowanie działań różnych instytucji (ops, pup, kuratorzy, schronisko dla bezdomnych) w celu stworzenia spójnego pakietu wsparcia uczestnika.
- Wypracowanie standardów pracy i procedur CIS-u.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Dopasowaniu oferty CIS-u do potrzeb lokalnego środowiska.
- Dostosowanie profili zawodowych do zapotrzebowania pracodawców.
- Realizacja usług użyteczności publicznej dla mieszkańców (usługi porządkowe, opiekuńcze nad osobami starszymi/niepełnosprawnymi).

e-mail: biuro@cismieniany.pl
Data utworzenia: 9 maja 2019 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	204 osoby
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	40 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	123 osób
Liczba przerwanych IPZS	53 osoby

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Kompleksowa oferta dla uczestników CIS-u skierowana na długofalową pomoc i aktywizację (KIS, CIS, Spółdzielnia Socjalna).
- Szeroka oferta usług dla mieszkańców, w tym usług gastronomicznych, cukierniczych, remontowych, porządkowych, rolnych, opiekuńczych oraz poradnictwa w formie punktu konsultacyjnego (prawnego, psychologicznego, doradztwa zawodowego).

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Współpraca z samorządem w zakresie realizacji zadań publicznych, zleceń, podejmowania wspólnych inicjatyw przy organizacji imprez okolicznościowych.
- Współpraca z lokalnymi przedsiębiorcami, organizacja praktyk gastronomicznych, remontowych, rolnych, podnoszących praktyczne kompetencje zawodowe i stwarzających możliwość zatrudnienia.

e-mail: jsnp-humanus@wp.pl

Data utworzenia: kwiecień 2008 r.

Oferta KIS	Działania z zakresu reintegracji społeczno-zawodowej, w tym: terapeutyczne, praca socjalna, mediacja rodzinna, poradnictwo prawne i obywatelskie, aktywizacja zawodowa wraz zatrudnieniem subsydiowanym ukierunkowane na indywidualną aktywność uczestnika
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	310 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	12 osób
Średni czas realizacji wsparcia	6 miesięcy

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Wdrożenie dodatkowych usług społecznych przez KIS w Janowie Lubelskim, obok usług reintegracji społecznej i zawodowej, niezbędnych dla zapewnienia indywidualizacji i kompleksowości wsparcia dla konkretnej osoby, rodziny czy środowiska. W ramach działań są stosowane: asystentura rodzinna, terapie i mediacje rodzinne, którymi obejmujemy rodziny uczestników programu aktywizacji społecznej i zawodowej, spotkań mających na celu wymianę ich doświadczeń oraz zapobieganie izolacji. Działania te mają wzmocnić formę kompleksowego udzielania wsparcia dla osób lub rodzin korzystających z usług podmiotu zatrudnienia socjalnego, na poziomie lokalnym.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Oprócz działań reintegracyjnych oraz lokalnych programów aktywizacji społecznej i zawodowej, KIS prowadzi działania o charakterze inicjatywno-dyskusyjnym skierowanych do przedstawicieli samorządu, lokalnych i regionalnych instytucji oraz NGO w celu rozszerzenia dotychczasowego lokalnego partnerstwa o nowe podmioty wspomagające działania na rzecz wykluczenia społecznego.

e-mail: biuro@cis.bielsko.pl
Data utworzenia: 2014 r.

WYRÓŻNIENIE MRPiPS

Dominujące przesłanki przystąpienia	Wsparcie nakierowane jest na osoby; długotrwale bezrobotne, niepełnosprawne bezdonne, uzależnione, zwalnianych z zakładów karnych i uchodźców
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	240 osób CIS 25 osób KIS
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	45 osób CIS 25 osób KIS
Średni czas realizacji wsparcia	12-18 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	99 osób
Liczba przerwanych IPZS	6 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Oprócz działań innowacyjnych związanych z twórczością, stowarzyszenie podejmuje liczne inicjatywy służące poprawie sytuacji grup defaworyzowanych np. projekt pod nazwą „Ekosystemy na rzecz utrzymania zdrowia psychicznego w gminach”, mający na celu wypracowanie nowych form wsparcia środowiskowego osób chorujących psychicznie oraz przeniesienia punktu ciężkości organizowanej pomocy z leczenia instytucjonalnego do naturalnego środowiska.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- CIS jest mocno zakorzenione w środowisku lokalnym poprzez współpracę z innymi organizacjami pozarządowymi, instytucjami samorządowymi oraz pracodawcami w ramach realizowanych przez siebie projektów.
- Asystentura osób niepełnosprawnych.
- CIS i Zakłady Aktywności Zawodowej prowadzone przez Stowarzyszenie tworzą miejsca zatrudnienia i przygotowują osoby wykluczone do podjęcia aktywności na otwartym rynku pracy.

e-mail: mciswinda@gmail.com

Data utworzenia: 29 czerwiec 2015 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Do Centrum przyjmowane są w głównej mierze osoby bezrobotne i nieaktywne zawodowo oraz osoby z niepełnosprawne
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	123 osoby
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	25-45 osób
Średni czas realizacji wsparcia	9 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	50 osób
Liczba przerwanych IPZS	48 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Wdrażanie Programu WINDA (siedem pięter do zatrudnienia na otwartym rynku pracy), w porozumieniu z różnorodnymi instytucjami samorządowymi i organizacjami pozarządowymi (partnerstwo zadaniowe).
- Wsparcie specjalisty ds. społecznych mającego za zadanie zapewnienie uczestnikom CIS-u wsparcia w przestrzeni funkcjonowania społecznego.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Ścisła współpraca z OPS i PCPR umożliwiająca dotarcie do środowisk wymagających wsparcia w zakresie usług o charakterze zawodowym.

e-mail: cis_gorzow @tlen.pl

Data utworzenia: wrzesień 2004 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Do Centrum przyjmowane są w głównej mierze osoby z niepełnosprawnością, osoby uzależnione od alkoholu oraz osoby długotrwale bezrobotne
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	765 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	60-80 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	467 osób
Liczba przerwanych IPZS	298 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Indywidualizowane podejście do każdego uczestnika, poprzez zaplanowanie ścieżki reintegracji w sposób umożliwiający skorzystanie z oferty pracy „szytej na miarę” w jednej z lokalnych spółdzielni socjalnych”.
- Wdrożenie systemu standaryzacji CIS-u w województwie lubuskim zarówno na poziomie formalno-organizacyjnym, jak i na poziomie, doboru kadr pracowniczych czy usług świadczonych w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Świadczenie usług w ramach Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Miejskiego Programu Przeciwdziałania Uzależnieniom.
- Realizacja usług reintegracji zawodowej u lokalnych pracodawców i ścisła współpraca z lokalnymi instytucjami pomocy społecznej i rynku pracy w realizacji zadań i pracy na rzecz zatrudnienia socjalnego osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.

e-mail: biuro@cislojewe.pl
Data utworzenia: 1 stycznia 2013 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	148 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	21 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	90 osób
Liczba przerwanych IPZS	88 osób

WSPÓŁPRACA Z PODMIOTAMI EKONOMII SPOŁECZNEJ:

- Organizowanie wyjazdów studyjnych, konferencji i spotkań informacyjnych, przygotowywanie posiłków dla uczestników Środowiskowego Domu Samopomocy, seniorów z Dziennego Domu Senior Plus oraz dzieci, które biorą udział w warsztatach w ramach projektu „Z WIGOREM w lepsze jutro”.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Współpraca ze środowiskiem lokalnym opiera się na organizowaniu imprez gminnych oraz promowaniu Gminy Inowrocław na zewnątrz, na różnego rodzaju festynach, piknikach, WOŚP, czy koncertach charytatywnych.
- CIS jest jednym z partnerów „Przystanku Łojewo”. Jest to inicjatywa przedsiębiorców z Łojewa, która opiera się na promowaniu historii, kultury, kuchni i zwyczajów kujawskich.

Centrum Integracji Społecznej
Caritas Diecezji Siedleckiej

e-mail: cissiedlce@interia.pl

Data utworzenia: 23 sierpnia 2005 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	969 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	120 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	455 osób
Liczba przerwanych IPZS	514 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Powstanie Siedleckiej Spółdzielni Socjalnej Caritas, która została wyróżniona Mazowiecką marką Ekonomii Społecznej 2019 w kategorii Rozwój.
- Prowadzenie sekcji zawodowej "Opiekun osób starszych".

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Partnerzy działań CIS Siedlce to jednostki samorządu terytorialnego, instytucje, organizacje pozarządowe oraz przedstawiciele biznesu.
- Centrum uczestniczy aktywnie w lokalnych jarmarkach, targach, festynach czy dożynkach.

e-mail: biuro@cistarnow.pl
Data utworzenia: maj 2015 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	100 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	25 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	85 osób
Liczba przerwanych IPZS	15 osób

OFERTA:

- Indywidualny program zatrudnienia socjalnego szczególnie w obszarze branży gastronomicznej, rękodzielniczej, remontowo-budowlanej i innej wg. indywidualnych potrzeb uczestników CIS-u.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Najistotniejsze z punktu dotarcia do osób najbardziej potrzebujących wsparcia jest bieżący kontakt z pracownikami socjalnymi lokalnych OPS oraz lokalnymi przedsiębiorcami, którzy zatrudnili uczestników CIS-u.
- Współpraca z Ośrodkiem dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem (wsparcie osób doświadczających przemocy domowej)
- Współpraca z placówkami medycznymi.

e-mail: sszwpomoc@gmail.com
Data utworzenia: listopad 2014 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Spółdzielnia Socjalna nie prowadzi CIS, natomiast ściśle współpracuje z CIS w Gorzowie Wielkopolskim oraz CIS w Różankach w zakresie reintegracji zawodowej uczestników, którzy odbywają praktyki zawodowe w Spółdzielni Socjalnej
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	40 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	10 osób
Średni czas realizacji wsparcia	6-12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	40 osób zakończyło reintegrację zawodową w Spółdzielni Socjalnej zgodną z IPZS
Liczba przerwanych IPZS	5 osób zaprzestało realizacji reintegracji zawodowej w Spółdzielni Socjalnej

OFERTA:

- Przygotowywanie i dostarczanie żywności dla odbiorców zewnętrznych (catering).
- Niespecjalistyczne sprzątnięcie budynków i obiektów przemysłowych.
- Działalność usługowa związana z zagospodarowaniem terenów zieleni.
- Prowadzenie remontów i przygotowywanie terenów pod zabudowę.
- Działalność związana z obsługą administracyjną.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Współpraca ze środowiskiem lokalnym, oparta jest na realizacji usług reintegracji zawodowej i ścisłej współpracy z lokalnymi instytucjami pomocy społecznej i rynku pracy.

e-mail: cis@cis.ustka.pl

Data utworzenia: kwiecień 2016 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Do Centrum przyjmowane są w głównej mierze osoby uzależnione oraz osoby bezrobotne
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	96 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	30 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	52 osoby
Liczba przerwanych IPZS	46 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Poradnictwo specjalistyczne (wpis do Rejestru Jednostek Specjalistycznego Poradnictwa w Województwie Pomorskim dla rodzin, osób niesamodzielnych: prawne, psychologiczne, rodzinne, pedagogiczne, informacyjne, terapeutyczne, w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie, socjalne.
- Wsparcie osób zadłużonych, byłych i aktualnych uczestników CIS-u, w oparciu o narzędzia współpracy z wierzycielami, komornikami tj. rozwiązania wypracowane w ramach projektów: 1) Ustecki Model Aktywizacji Osób Zadłużonych - kompleksowy zestaw instrumentów w zakresie wprowadzania i utrzymania dłużnika na rynku pracy; 2) Niezbędnik dla dłużnika, Niezbędnik dla wierzyciela - broszurki zawierające wzory pism, procedurę postępowania, dane kontaktowe do instytucji pomocowych, podmiotów etc.
- Prowadzenie mieszkań wspomaganych dla os. z niepełnosprawnościami.
- Utworzenie Spółdzielni Socjalnej Zakład Wielobranżowy „POMOC”, w której zatrudnienie otrzymują absolwenci CIS, szczególnie te osoby, które nie potrafiły znaleźć zatrudnienia na otwartym rynku pracy.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Ścisła współpraca z jednostkami samorządowymi, instytucjami i pracodawcami z terenu Ustki. Realizacja reintegracji zawodowej w placówkach działających na rzecz mieszkańców Ustki.

CIS Łazy, data utworzenia: 17 sierpień 2005 r.

CIS Zawiercie –Żerkowice, data utworzenia: 25 wrzesień 2009 r.

CIS Dąbrowa Górnicza- Żąbkowice, data utworzenia: 1 kwiecień 2013 r.

CIS Witów, data utworzenia: 9 styczeń 2017 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	CIS Zawiercie-Żerkowice - 745 osób CIS Łazy - 670 osób CIS Dąbrowa Górnicza - 245 osób CIS Witów - 167 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	CIS Zawiercie-Żerkowice - 75 osób CIS Łazy - 48 osób CIS Dąbrowa Górnicza - 41 osób CIS Witów - 72 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	CIS Zawiercie-Żerkowice - 270 osób CIS Łazy - 219 osób CIS Dąbrowa Górnicza - 85 osób CIS Witów - 72 osoby
Liczba przerwanych IPZS	CIS Zawiercie-Żerkowice - 107 osób CIS Łazy - 99 osób CIS Dąbrowa Górnicza - 62 osoby CIS Witów - 4 osoby

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Komplementarność realizowanych usług przez CIS na rzecz wsparcia seniorów w Dziennym Domu Pomocy i środowisku lokalnym. Wsparcie w opiece nad małym dzieckiem dla uczestników CIS-u w ramach funkcjonowania Przychodniowego Centrum Zabawy-Żłobek utworzonego przez Chrześcijańskie Stowarzyszenie Dobroczynne.
- Włączanie w działania CIS-u mniejszości etnicznych. Kompleksowość usług poprzez tworzeniu CIS-ów przy Schroniskach dla bezdomnych, warsztatach terapii zajęciowej.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Nawiązanie efektywnej współpracy z samorządem lokalnym, terytorialnym i biznesem w zakresie działań na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- Wykonywanie usług zleczanych przez samorzady, osoby prywatne i firmy.

e-mail: barka@barka.org.pl

Data utworzenia: 1 kwiecień 2012 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	520 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	70 osób
Średni czas realizacji wsparcia	12 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	360 osób
Liczba przerwanych IPZS	117- ilość osób, które znalazły się na rynku pracy

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Innowacyjny model działania Fundacji Barka polega na zaoferowaniu kompleksowego wsparcia oraz na postawieniu osoby doświadczającej wykluczenia w centrum działań. Pełna ścieżka wsparcia to: możliwość zamieszkania we wspólnocie Barki; uczestnictwo w CIS-ie – czyli czas dla umiejętności zawodowych i społecznych; przedsiębiorstwo społeczne – możliwość zatrudnienia w spółdzielni socjalnej.
- Wsparcie w oddłużaniu uczestników CIS-u z „długów mieszkaniowych” wobec Zakładu Komunalnych Zasobów Lokalowych w Poznaniu.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Wolontariat pracowniczy różnych firm z Poznania realizowany wspólnie z uczestnikami CIS-u, pozwala na zbliżenie zupełnie różnych środowisk oraz na budowanie zrozumienia i wzajemnego szacunku.
- Współpraca ze Środowiskowym Centrum Zdrowia Psychicznego w celu uzyskania wsparcia dla uczestników CIS-u chorujących psychicznie i uzależnionych oraz w celu rozszerzenia oferty ŚCZP dla swoich pacjentów.
- Współpraca z Aresztem Śledczym oraz Zakładem Karnym w zakresie przyjmowania do zamieszkania we wspólnocie Barki osób opuszczających zakłady karne, osób wykonujących nieodpłatne, kontrolowane prace na cele społeczne oraz włączania tych osób w uczestnictwo w CIS-ie. Uczestnicy korzystają z nieodpłatnej pomocy prawnej lokalnej kancelarii prawnej w tym, z pomocy dla osób zadłużonych.

e-mail: cischelm@cis.chelm.pl
Data utworzenia: 18 maja 2006 r.

Dominujące przesłanki przystąpienia	Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym spełniające przesłanki ustawowe
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	780 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	60-122 osoby
Średni czas realizacji wsparcia	6-18 miesięcy
Liczba zakończonych IPZS	586 osób
Liczba przerwanych IPZS	191 osób

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Program zatrudnienia socjalnego w CIS-ie przebiega wielopłaszczyznowo i jego głównym celem jest: usamodzielnienie osób dotkniętych dysfunkcjami, zagrożonych lub podlegających wykluczeniu społecznemu przez edukację zawodową i społeczną w celu osiągnięcia własnym staraniem samodzielności ekonomicznej, rozbudzenia aspiracji do podnoszenia własnych kwalifikacji zawodowych.
- Prowadzenie szeroko rozumianej profilaktyki społecznej poprzez odbudowywanie zniszczonych więzi, powrót do norm powszechnie panujących w rodzinie, grupie, społeczeństwie, kształtowanie umiejętności pozwalających na pełnienie ról społecznych oraz kształtowanie pozytywnych postaw w stosunku do środowiska naturalnego.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- CIS stale współpracuje z lokalnymi instytucjami oraz pracodawcami, organizując tam miejsca praktyk dla osób realizujących programy zatrudnienia socjalnego na mocy porozumień partnerskich.

e-mail: pocza@swasstella.pl

Data utworzenia: 29 kwietnia 2011 r.

Oferta KIS	Główny profil aktywizacji w KIS-ie jest nakierowany na potrzeby rynku pracy zgłaszane przez partnerów poszczególnych projektów oraz przez instytucje rynku pracy oraz lokalnych pracodawców
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	186 osoby, w tym 168 absolwentów
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	20 osób
Średni czas realizacji wsparcia	8 miesięcy

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Lokalny model reintegracji społecznej i zawodowej opartej na wykorzystaniu potencjału lokalnych podmiotów i instytucji dla efektywnej realizacji zatrudnienia socjalnego.
- Wielosektorowa partnerska współpraca na rzecz realizacji zatrudnienia socjalnego, w tym z podmiotami działającymi w sferze pomocy społecznej, profilaktyki i ochrony zdrowia, kultury, sportu i rekreacji, edukacji oraz rynku pracy.
- Autorski program reintegracji zapewniający uczestnikom dostęp do grupowego i indywidualnego wsparcia świadczonego przez specjalistów. W ramach reintegracji społecznej.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- KIS jest liderem Lokalnej Sieci Reintegracji – partnerstwa obejmującego podmioty pomocy i integracji społecznej, rynku pracy oraz przedstawicieli takich sektorów jak np. edukacja, sport, służba zdrowia czy środowisko naukowe.
- Wypracowanie rozszerzonej formuły i utworzenie sieci współpracy pozwoliło rozszerzyć zakres wsparcia w ramach zatrudnienia socjalnego o efekty edukacyjne, które pozwalają zdobyć dodatkową wiedzę i informacje na temat aktualnych trendów w polityce społecznej. Cele Sieci zostały sformułowane w oparciu o diagnozę lokalnych problemów społecznych i służą rozwojowi instytucjonalnych podstaw do świadczenia usług reintegracji społecznej i zawodowej.

e-mail: sekretariat@mops.pulawy.pl
Data utworzenia: 5 listopad 2015 r.

Oferta KIS	Reintegracja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych i biernych zawodowo, które korzystają ze wsparcia MOPS
Ilu uczestników skorzystało ze wsparcia od momentu utworzenia	1 106 osób
Ilu uczestników rocznie korzysta ze wsparcia	30-50 osób
Średni czas realizacji wsparcia	9-12 miesięcy

DZIAŁANIA INNOWACYJNE:

- Indywidualne podejście do problemów każdego klienta, realizacja ustalonej zespołowo ścieżki integracji – od integracji społecznej (treningi kompetencji i umiejętności społecznych, indywidualne wsparcie psychologiczne), poprzez reintegrację zawodową (prace społecznie użyteczne, staże, praktyki,) do wyjścia na otwarty rynek pracy poprzez pomoc w znalezieniu i utrzymywaniu zatrudnienia.

WSPÓŁPRACA ZE ŚRODOWISKIEM LOKALNYM:

- Stałych kontaktach z pracodawcami zarówno ze środowiska instytucji jak i podmiotów ekonomii społecznej i organizacjami kościelnymi.

9. DZIAŁALNOŚĆ RADY ZATRUDNIENIA SOCJALNEGO

Na mocy art. 18e ust. 2 UZS oraz rozporządzenia Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 18 maja 2016 r. w sprawie Rady Zatrudnienia Socjalnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 337) stanowiącego wykonanie upoważnienia ustawowego zawartego w art. 5 ust. 6 w/w ustawy została powołana Rada Zatrudnienia Socjalnego. Rada Zatrudnienia Socjalnego jest organem opiniodawczo-doradczym w sprawach zatrudnienia socjalnego działającym przy ministrze właściwym ds. zabezpieczenia społecznego. Do zakresu działania Rady należy:

- opiniowanie projektów aktów prawnych oraz inicjowanie zmian przepisów prawa w zakresie zatrudnienia socjalnego,
- przygotowywanie ekspertyz dotyczących wybranych obszarów zatrudnienia socjalnego;
- przedstawianie ministrowi właściwemu do spraw zabezpieczenia społecznego okresowych informacji o swojej działalności,
- przyjmowanie i opiniowanie dla ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego wniosków o nagrody specjalne za wybitne osiągnięcia w zakresie zatrudnienia socjalnego.

Rada składa się z nie więcej niż 15 osób reprezentujących podmioty zatrudnienia socjalnego, wojewodów, organizacje społeczne i zawodowe. Członków Rady powołuje minister właściwy do spraw zabezpieczenia społecznego na okres 3 lat. Członkowie Rady Zatrudnienia Socjalnego pełnią swoje funkcje społecznie. Za zgodą ministra właściwego ds. zabezpieczenia społecznego Rada Zatrudnienia Socjalnego może zapraszać do współpracy ekspertów i inne osoby niebędące jej członkami.

Pierwsza kadencja Rady Zatrudnienia Socjalnego trwała od 2016 r. do 2019 r., obecnie – do 2022 r. – trwa jej II kadencja. Pierwsze posiedzenie Rady Zatrudnienia Socjalnego odbyło się w dniach 26-27 października 2016 r. w Białobrzegach. W trakcie I kadencji Rady Zatrudnienia Socjalnego miało miejsce 11 posiedzeń, w tym 1 w 2016 r., 4 w 2017 r., 3 w 2018 r. oraz 3 w 2019 r. Do najważniejszych spraw, którymi zajmowała się Rada należało:

- 1) Przekazanie MRPiPS najważniejszych problemów z jakimi zmagają się podmioty zatrudnienia socjalnego, m.in. :
 - konieczność zapewnienia stałego dofinansowania podmiotom zatrudnienia socjalnego,
 - zawężająca interpretacja Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w kwestii finansowania CIS-ów,
 - konieczność włączenia podmiotów zatrudnienia socjalnego do katalogu instrumentów i usług rynku pracy,
 - brak standardów minimum funkcjonowania podmiotów zatrudnienia socjalnego i wzorów dokumentów,
 - mała wiedza na temat podmiotów zatrudnienia socjalnego,
 - konieczność wprowadzenia zmian do ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
 - konieczność wprowadzenia zmian do sprawozdania dla CIS-ów,

- konieczność analizy średnich kosztów ponoszonych na aktywizację osób wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- 2) Prace nad propozycjami zmian w ustawie o zatrudnieniu socjalnym, sposobami finansowania CIS-ów, koncepcją projektu dla podmiotów zatrudnienia socjalnego. Rada dokonała wewnętrznego podziału na tematyczne zespoły, a efekty prac zespołów przekazane zostały do MRPiPS:
- zespół ds. finansowania podmiotów zatrudnienia socjalnego opracował koncepcję sposobu finansowania,
 - zespół ds. zmian w ustawie o zatrudnieniu socjalnym zebrał propozycje zmian do ustawy i opracował uzasadnienie tych zmian,
 - zespół do spraw projektów opracował koncepcje projektu dla podmiotów zatrudnienia socjalnego.
- 3) Analizowanie i przekazanie wniosków do Programu „Aktywne formy przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu” i przekazanie ich do MRPiPS.
- 4) Rozmowy/analizy, dyskusje:
- Obchody 15-lecia ustawy o zatrudnieniu socjalnym – informacja o konferencjach regionalnych i centralnej, rola i oczekiwania członków Rady Zatrudnienia Socjalnego
 - Nowa perspektywa finansowa 2021-2027 – prezentacja propozycji działań w obszarze ekonomii społecznej,
 - Analityczno-statystyczny system gromadzenia danych o podmiotach zatrudnienia socjalnego CAS.

Rada Zatrudnienia Socjalnego podejmowała na posiedzeniach stanowiska w sprawie:

- propozycji zmian do ustawy o zatrudnieniu socjalnym,
- spójnego systemu finansowania usług reintegracji społecznej i zawodowej realizowanych przez CIS-y,
- włączenia usług świadczonych przez podmioty zatrudniania socjalnego do ustawowego katalogu usług rynku pracy, o których mowa w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, przygotowywania i realizacji projektów finansowanych ze środków UE na rzecz zatrudnienia socjalnego w uzgodnieniu z przedstawicielami tych podmiotów,
- konieczności podjęcia działań w sprawie realizacji instrumentu ustawy o zatrudnieniu socjalnym jakim jest zatrudnienie wspierane,
- konieczności podjęcia ustaleń międzyresortowych w sprawie finansowania CIS-ów z tzw. środków alkoholowych,
- możliwości wypłacania premii motywacyjnych uczestnikom CIS-ów działających w formie jednostek budżetowych,
- propozycji zapisu standardu CIS-ów,
- propozycji warunków zaprzestania realizacji IPZS.

10. PODSUMOWANIE

15 lat obowiązywania ustawy o zatrudnieniu socjalnym pozwoliło na zaobserwowanie licznych trendów związanych chociażby z umiejscowieniem na mapie Polski działań związanych z zatrudnieniem socjalnym. Wyraźnie obserwujemy nierównomierne ich rozmieszczenie w regionach. Istnieją bardzo silne ośrodki doceniające wagę zatrudnienia socjalnego jako narzędzia pomocy społecznej, pełnią rolę opiniotwórczą, są aktywne, potrafią zewrzeć siły w celu promowania zatrudnienia socjalnego w samorządzie i na szczeblu centralnym. Jednak w takiej samej mierze na mapie Polski istnieją białe plamy zatrudnienia socjalnego. Obszary o niewielkiej albo żadnej aktywności w ramach funkcjonowania podmiotów zatrudnienia socjalnego co świadczyć może z jednej strony o zmieniającym się profilu osób korzystających z udziału w podmiotach zatrudnienia socjalnego z drugiej zaś strony o niedostrzeganiu podmiotów zatrudnienia socjalnego jako kluczowego elementu pracy z osobami doświadczającymi wykluczenia.²⁹

Przyrost liczby KIS-ów i CIS-ów –
czynniki tworzenia i stabilności KIS i
CIS

Przedstawione w Informacji dane pokazują stopniowy przyrost liczby KIS-ów i CIS-ów funkcjonujących na terenie kraju – wyraźniejszy w przypadku CIS-ów, a wolniejszy w przypadku KIS-ów. Zarówno liczba KIS-ów i CIS-ów, jak i przyrost liczby jednostek nie są równomierne na terenie poszczególnych województw, co oznacza

także, że nierównomierna jest podaż usług reintegracji społecznej i zawodowej. Sugeruje to konieczność podjęcia diagnoz zmierzających do wskazania czynników tworzenia i stabilności KIS-ów i CIS-ów w układzie terytorialnym, oraz faktycznego popytu na usługi reintegracji społecznej i zawodowej w poszczególnych województwach.

Nierównomierny jest rozkład liczby podmiotów zatrudnienia socjalnego w zależności od typu gminy – szczególnie jeśli idzie o KIS-y przeważają te ulokowane i działające na terenach miejskich.

Profilowanie oferty zgodnie z
potrzebami uczestników oraz
sytuacją na rynku pracy

Odsetek osób, które ukończyły zajęcia utrzymuje się na stałym poziomie zarówno w przypadku CIS-ów jak i KIS-ów, co jest zjawiskiem pozytywnym i świadczy o stosunkowo trafnym profilowaniu oferty zgodnie z potrzebami uczestników.

²⁹ Katalog Dobrych Praktyk Podmiotów Zatrudnienia Socjalnego, op. cit., s. 3.

Wśród uczestników zajęć oferowanych w KIS-ach dominują kobiety, co może sugerować, że oferta klubów integracji społecznej jest w większym stopniu nastawiona na potrzeby kobiet, lub że oferta KIS jest wśród kobiet bardziej popularna.

Liczba uczestników szkoleń zawodowych prowadzonych w KIS-ach w ostatnich latach wyraźnie maleje. Może to mieć związek ze zmieniającą się w okresie sprawozdawczym sytuacją na rynku pracy i popytem na szkolenia.

Zmienność profilu uczestników CIS-ów i KIS-ów

Udział osób długotrwale bezrobotnych wśród wszystkich uczestników zajęć KIS-ów i CIS-ów małał w ostatnich latach. Jeśli ten trend się utrzyma (co nie jest pewne biorąc pod uwagę konsekwencje gospodarcze aktualnej sytuacji epidemiologicznej) – prawdopodobnie rosnać będzie udział uczestników wymagających łączenia działań reintegracji zawodowej i reintegracji społecznej. Tym ważniejsze wydaje się różnicowanie oferty zajęć zarówno KIS-ów jak i CIS-ów.

Źródła finansowania KIS-ów i CIS-ów

Udział środków gminnych w łącznej kwocie dotacji dla KIS-ów i CIS-ów systematycznie w Polsce maleje. W przypadku KIS-ów rośnie natomiast udział środków z EFS. Jednocześnie, łączne przychody instytucji rosną.

CIS-y relatywnie niewielką część budżetu przeznaczają na inwestycje – zarówno w kapitał ludzki (szkolenia pracowników), jak i w infrastrukturę. W budżetach dominują wydatki na cele bieżące. Struktura wydatków KIS-ów i CIS-ów sugeruje podjęcie diagnozy faktycznych potrzeb inwestycyjnych w KIS-ach i CIS-ach – szczególnie w kontekście ewentualnych adaptacji zarówno infrastruktury, jak i sposobów działania w sytuacji zagrożenia epidemiologicznego lub jego konsekwencji.

Potrzeby inwestycyjne w KIS-ach i CIS-ach

Współpraca instytucji zatrudnienia socjalnego z samorządem lokalnym w zakresie rozwoju usług społecznych

Dane z badań ankietowych sugerują, że zakres usług użyteczności publicznej świadczonych przez instytucje zatrudnienia socjalnego na rzecz samorządów lokalnych jest relatywnie niewielki. Współpraca w tym zakresie ma też stosunkowo często charakter projektowy. Zgodnie z KPRES, w planowaniu działań zmierzających do rozwoju

instytucji zatrudnienia socjalnego należy położyć nacisk na współpracę z samorządami w zakresie rozwoju usług społecznych i włączenia do ich realizacji klubów i centrów integracji społecznej, oraz na trwałość tej współpracy.

SPIS WYKRESÓW I TABEL

- Wykres 1. Liczba CIS-ów i KIS-ów w latach 2016-2019
- Wykres 2. Dynamika zmian r/r liczby CIS-ów i KIS-ów w latach 2016-2019 (rok poprzedni=100)
- Wykres 3. Liczba CIS-ów i KIS-ów w województwach, 2019 r.
- Wykres 4. Liczba CIS-ów w województwach w 2019 r.
- Wykres 5. Liczba CIS-ów według województw w latach 2016-2019
- Wykres 6. Liczba CIS-ów w województwach według typu jednostki założycielskiej, 2019
- Wykres 7. Struktura CIS-ów według typu gminy, 2019 r.
- Wykres 8. Liczba CIS-ów w województwach według typów gmin, 2019 r.
- Wykres 9. Liczba KIS-ów w województwach, 2019 r.
- Wykres 10. Liczba KIS-ów według województw w latach 2016-2019
- Wykres 11. Struktura KIS-ów według typu gminy, 2019 r.
- Wykres 12. Struktura KIS-ów w województwach według typu gminy, 2019 r.
- Wykres 13. Liczba uczestników korzystających z usług reintegracji społecznej i zawodowej w CIS-ach w latach 2016-2018
- Wykres 14. Liczba uczestników korzystających z usług reintegracji społecznej i zawodowej według typu zajęć w latach 2016-2019
- Wykres 15. Liczba osób, które brały udział w zajęciach w KIS-ach, 2016-2019
- Wykres 16. Liczba uczestników zajęć realizowanych w ramach integracji społecznej w KIS-ach według typów zajęć, 2016-2019
- Wykres 17. Liczba zrealizowanych w KIS-ach usług reintegracji społecznej według płci, 2016-2019
- Wykres 18. Liczba uczestników zajęć realizowanych w ramach integracji zawodowej w KIS-ach według typów zajęć, 2016-2019
- Wykres 19. Liczba zrealizowanych w KIS-ach usług reintegracji zawodowej według płci, 2016-2019
- Wykres 20. Liczba uczestników CIS-ów w 2019 r. według ich charakterystyki
- Wykres 21. Struktura osób, które ukończyły zajęcia w CIS-ach wg ich charakterystyki, 2016-2019
- Wykres 22. Struktura osób usamodzielnionych ekonomicznie po zakończeniu uczestnictwa w CIS-ach, 2019 r.
- Wykres 23. Liczba uczestników KIS-ach w 2019 r. wg ich charakterystyki
- Wykres 24. Struktura uczestników zajęć w KIS-ach wg charakterystyki uczestników, 2016-2019
- Wykres 25. Struktura osób usamodzielnionych po zakończeniu uczestnictwa w KIS-ach, 2019 r.

Wykres 26.	Wysokość dotacji średnio w przeliczeniu na jeden CIS, 2019 r.
Wykres 27.	Struktura dotacji dla CIS-ów w Polsce w latach 2015-2019
Wykres 28.	Wydatkowanie przez CIS-y przyznanych dotacji w 2019 r. - w %
Wykres 29.	Struktura wydatków CIS-ów w Polsce w 2018 r. w %
Wykres 30.	Przeciętne wydatki w tys. zł na 1 uczestnika zajęć CIS-u w województwach, 2018 r.
Wykres 31.	Dynamika łącznych środków finansowych KIS-ów w latach 2015–2018 (w tys. zł)
Wykres 32.	Środki finansowe KIS-ów - średnio w przeliczeniu na jeden KIS, 2018 r.
Wykres 33.	Struktura finansów KIS-ów w Polsce w latach 2015-2018, w %
Wykres 34.	Przeciętne zatrudnienie w CIS-ach w latach 2016 - 2018
Wykres 35.	Struktura zatrudnienia w pełnym i niepełnym wymiarze w CIS-ach w 2018 r. – główne grupy zawodowe
Wykres 36.	Przeciętne zatrudnienie w CIS-ach według województw, 2018 r.
Wykres 37.	Liczba zatrudnionych w KIS-ach w 2018 r.
Wykres 38.	Liczba zatrudnionych w KIS-ach według województw w latach 2016-2018 r.
Wykres 39.	Współpraca CIS-ów/KIS-ów z lokalnymi pracodawcami (N=183)
Wykres 40.	Współpraca CIS-ów/KIS-ów z podmiotami ekonomii społecznej (N=212)
Wykres 41.	Zakres współpracy CIS-ów/KIS-ów z podmiotami ekonomii społecznej (N=212)
Wykres 42.	Współpraca CIS-ów/KIS-ów z jednostkami samorządu terytorialnego (N=212)
Wykres 43.	Częstość współpracy CIS-ów/KIS-ów z podmiotami samorządu terytorialnego (N=212)
Wykres 44.	Zakres świadczonych usług na rzecz samorządu terytorialnego przez CIS-y/KIS-y
Wykres 45.	Gotowość do świadczenia usług społecznych przez IZS na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek w okresie kolejnych 12 m-cy (N=212)
Wykres 46.	Gotowość do świadczenia usług społecznych przez IZS na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek w okresie kolejnych 12 m-cy (N=212)
Wykres 47.	Potencjalne obszary świadczenia usług społecznych przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego lub jego jednostek organizacyjnych (N=161)
Wykres 48.	Czynniki mogące wspomóc współpracę między PES a CIS-ami/KIS-ami (N=212)
Wykres 49.	Bariery utrudniające świadczenie usług społecznych przez CIS-y/KIS-y na rzecz samorządu lokalnego (N=212)
Tabela 1.	Dotacje dla CIS-ów w 2018 r.
Tabela 2.	Dotacje dla CIS-ów w 2019 r.
Tabela 3.	Wydatkowanie przez CIS-y przyznanych dotacji 2015-2019 - w %
Tabela 4.	Dynamika łącznych przychodów CIS-ów w województwach, rok poprzedni = 100
Tabela 5.	Dynamika łącznych wydatków CIS-ów w województwach, rok poprzedni = 100

- Tabela 6. Struktura wydatków CIS-ów w województwach w 2018 r.
- Tabela 7. Środki finansowe KIS-ów w województwach w 2018 r.
- Tabela 8. Podmioty Zatrudnienia Socjalnego wyróżnione przez Departament Ekonomii Społecznej i Solidarnej MRPiPS w Katalogu Dobrych Praktyk